

AZ ELŐCSARNOKBAN

Annie Besant öt előadása

Tartalom:

- I. Előadás: A tisztulás
- II. Előadás: Gondolatellenőrzés
- III. Előadás: Jellemképzés
- IV. Előadás: Szellemi alkímia
- V. Előadás: A küszöbön

Ezt az öt előadását Annie Besant 1895. augusztus havában tartotta a londoni Blavatsky-páholyban, az európai Teozófiai Társulat központjában. Az eredeti angol kiadás gyorsírói jegyzetek alapján készült.

Angolból fordította: Szlemenics Mária, 1916
Számítógépes változat: Nagyiday Adrienne, 2005

MAGYAR TEOZÓFIAI TÁRSULAT

I. Előadás

A tisztulás

Ha gondolatban az űrnek olyan centrumába helyezhetnénk magunkat, melyből az evolúció menetét át lehetne tekinteni, és így láncunk világainak történetét úgy tanulmányozhatnánk, amint azokat akkor képzeletben látnánk, és nem úgy, amint a valóságban, mint fizikai, asztrális és mentális világok léteznek, - azt gondolom, így tekintve a fejlődő csoportokra, a fejlődő emberiségre, az egészet a következő képben lehetne ábrázolni. Nagy hegy emelkedik előttünk az űrben, út kanyarodik rajta köröskörül, fel egészen a tetejéig. Hét kanyarulat van az úton, hét-hét állomással. Mindegyik állomáson a zarándokok egy időre megállnak, hogy az állomáson belül levő kigyóutakra is felmásszanak¹. Szemmel kísérve e spirális út nyomát, azt látjuk, hogy a hegy tetején végződik, hogy hatalmas Templomhoz vezet. Fényes, fehér márványból épült Templomhoz, mely tündökölve áll ott és élesen emelkedik ki az azúrkék háttérből. Ez a Templom a zarándoklás végcélja. Akik benne vannak, befejezték pályafutásukat. Befejezték, már ami ezt a hegyet illeti, és csak azért maradnak ott, hogy segíthessenek azoknak, akik még útban vannak felfelé. Ha a Templomot közelebről megtekintjük, ha megérteni próbáljuk, hogyan épült, akkor közepében a szentek szentélyét látjuk, s körülötte négy kerek csarnokot, melyek azt mint koncentrikus körök övezik. Mindez a Templomon belül van. Fal választja el a csarnokokat egymástól, és hogy egyik csarnokból a másikba juthasson a vándor, kapun kell áthaladnia. Minden bekerítő falnak csak egy kapuja van, tehát mindazoknak, akik a centrumba akarnak jutni, négy kapun kell áthaladniuk. A Templomon kívül van azután még egy bekerített hely, az Előcsarnok. Ebben a csarnokban még több csarnok van, mint magában a Templomban. Tekintsünk a Templomra, a csarnokokra és a hegyen felfelé kanyarodó útra, és az emberi evolúció képét látjuk, azt az utat, melyen az emberiség halad, a Templomot, mely végcélja. A hegy körüli úton nagy tömegbe torlódnak össze az emberek, mintha megálltak volna, de azért mégis felfelé másznak, csak hogy olyan lassan, hogy úgy látszik, mintha minden előre tett lépés után hátra is lépnének egyet, és bár az egész tömeg felfelé irányítja lépteit, olyan lassan emelkedik, hogy haladás alig vehető észre. Az állandóan felfelé botorkáló emberiség fejlődése oly lassúnak, oly fárasztónak, fájdalmasnak látszik, hogy csodálkozunk, hogy meg nem unják. Ha nézzük az utat, évmilliók telnek el, évmilliók egy zarándoknak a követésében. És míg ő így évmilliók alatt járja az utat, életeinek végtelen sorozata mintha eredménytelenül múlna el, mind csak ebben a mászásban eltöltve. Elfáradunk, ha e nagy tömeg lassú haladását nézzük. Nézve őket, azt kérdezzük: „Miért emelkedünk olyan lassan? Miért tesz milliő meg milliő ember ilyen hosszú utat? Miért igyekeznek mindig felfelé, ahhoz a Templomhoz, mely a hegytetőn áll?”

Közelebről nézve úgy tetszik, mintha azért haladnának ilyen lassan, mert nem látják céljukat, tehát nem ismerik azt az irányt, amelyben haladnak. Ha figyelemmel kísérünk egy-egy vándort, azt látjuk, hogy folyton jobbra-balra tér, hogy céltalanul tipeg ide-oda. Az emberek nem haladnak egyenesen előre, mintha valami cél felé törekednének; ide-oda lézengenek, mint a virágot szedegető, lepkék után futkosó gyermekek. Úgy látszik, mintha

¹ Az emberi evolúció vagy fejlődés jelenlegi ciklusának zarándoklása abból áll, hogy hétszer körüljár egy hét glóbuszból álló láncot, és minden glóbuszon sok millió évre megáll. Van pedig negyvenkilenc ilyen megállapodás, mert 7 glóbusz van, és mindegyik hétszer lakott.

idejük legnagyobb részét elfecsérelnék. Azután bealkonyodik, és a vándor egy egész napi járás után oly keveset haladt. További megfigyelés után azt sem mondhatjuk, hogy értelmi fejlődésük valamivel meggyorsítaná haladásukat. Ha azokra tekintünk, kiknek értelme alig fejlődött, úgy tűnik fel, mintha minden életnap után majdnem ugyanazon a helyen merülnének álomba, melyen a megelőző napon állottak, sőt azok is, akik intellektuális tekintetben jobban ki vannak fejlődve, csak lassan, igen lassan haladnak, és csak csekély a mindennapi előmenetelük. Elcsüggedt szívvel nézzük e botorkálást és csodálkozunk, hogy miért nem tekintenek felfelé, miért nem keresik útjuk irányát!

Az a csarnok, melyet a legelőbbre jutott zarándokok már megközelítettek - a Templom előcsarnoka - úgy látszik nemcsak azon az úton érhető el, mely annyiszor kanyarodik körül a hegyen, hanem más ösvényeken is, melyek nem vezetnek a hegy körül, hanem az oldalán, egyenesen felfelé. Ezekre azonban csak az vállalkozhat, kinek szíve bátor, kinek izmai erősek. Ha megfigyeljük, hogyan találják meg egyesek az Előcsarnokhoz vezető utat gyorsabban, mint társaik, azt látjuk, hogy első lépésük a hosszú spirális úttól félreesik, egyenes irányban az Előcsarnok felé. A hosszú útnak különböző pontjairól történhet ez, még pedig akkor, mikor az évezredekig folyton körben vándorló lélek először sejtí meg útjának célját.

A hegytetőn álló ragyogó Templomból egy fénysugár érte a vándort. Feltekintett az út virágairól, kavicsairól és lepkéiről - s egy percre meglátta a Templomot. Ettől a pillanattól kezdve többé már nem az, aki volt. Jóllehet, hogy csak megpillantotta útjának célját, végét, mégis már látta a hegy tetejét, mely felé iparkodik, látta az ösvényt is, mely egyenesen felvezet a hegyoldalra, melynek végén a Templom tündöklök. És abban a percben, melyben a lélek, ha csak egy pillanatra is felismerte, hogy ezt az irányt is követheti ahelyett, hogy hétszer járja körül a hegyet, és annyi körutat tegyen meg a felfelé vezető úton (mert nemcsak a hegy körül, hanem az úton belül is vannak kanyarulatok, azaz minden nagy körúton belül hét kisebbet kell megtenni, ami magában véve is sokáig tart), abban a percben, melyben a lélek megpillantotta célját és a hozzá vezető egyenesebb ösvényt, megértette, hogy az ösvénynek neve van, s hogy e név: „*Szolgalat!*” Megértette, hogy azoknak, akik arra a rövidebb ösvényre térnek, egy kapun kell áthaladniuk, melyen ez az aranybetűs felírás tündöklök: „*Szolgáld az emberiséget!*” Megérti a lélek, hogy mielőtt elérhetné az Előcsarnokot, át kell haladnia ezen a kapun, s be kell látnia, hogy az élet a szolgálatra, nem pedig az önzésre való. És végül megérti, hogy csak úgy juthat fel gyorsabban, ha az elmaradozókért teszi ezt, hogy - elérve a Templomot - az eddiginél még hathatósabb segítségben részesülhessenek a felfelé kapaszkodók.

Mint mondtam, csak pillanatnyi felcsillanás, csak a Templom megpillantása volt az egész: kép, mely látható volt egy percre és ismét eltűnt. Csak egy sugár jutott a szembe azokból a sugarakból, melyek a hegyről leözönlének. És annyi érdekes tárgy van a hosszú kanyargó úton elszórva, hogy a lélek tekintete újból könnyen rájuk téved. Ha azonban már látta egyszer a fényt, könnyebben megpillanthatja máskor is. Ha egyszer a végcél, a szolgáltatásnak kötelessége és ereje bevésődött a lélekbe, ha csak mint múló képzelet is, akkor megmarad a lélekben az az óhaj, hogy a rövidebb ösvényre térjen, hogy olyan utat keressen, mely egyenesen felvezet a Templom előcsarnokához.

Az első látomás után időről-időre felvillan e fény a lélekben. Hosszas kapaszkodása közben nap-nap után újabb fénysugarat lát, a világosság mind ragyogóbb lesz, és azt vesszük észre, hogy azok a lelkek, akik - legalább egy pillanatra - rájöttek, hogy az életnek van célja, nagyobb kitartással fognak a mászáshoz, mint társaik. Bár még mindig a hegy körül kanyargó úton haladnak, mégis azt látjuk, hogy már kitartóbban gyakorolják azt, amit erénynek nevezünk, hogy nagyobb buzgalommal szentelik magukat annak, amit vallásnak nevezünk, a vallásnak, mely közölni akarja velük, hogy *hogyan* kell felfelé kapaszkodniuk, s *hogyan* érhetnek el végre a Templomhoz. Ezek a lelkek, akik megpillantották útjuk végcélját, akiket

vonz az odavezető ösvény, igyekvésükkel és meggondoltságukkal kiválnak társaik közül. A felfelé kapaszkodó nagy tömeg élére kerülnek, és gyorsabban haladnak, mert útjuknak már van némi célja, mert olyan irányban haladnak, melyet már kezdenek megérteni. Ha tökéletlenül is, de már valami célt szeretnének követni vándorútjukban, már céltudatosan kezdenek élni. Igaz ugyan, hogy még alig értik, hogy mi a végcél; inkább csak homályos intuíció ez, mint az út határozott megértése. De azért már mégsem botorkálnak céltalanul ide-oda, majd erre, majd meg a másik oldalra, egy darabig felfelé, majd ismét lefelé. Most már állandóan felfelé kapaszkodnak a kanyargó úton, és minden élet napjával valamivel gyorsabban haladnak, míg végre határozottan megelőzték a nagy tömeget a spirituális életben, az erény gyakorlásában és embertársaik segítségének növekedő vágyában. Ilyenképpen gyorsabban haladnak a hegytető felé, bár még mindig a kanyargó úton - és már határozott módon kezdik fejleszteni, művelni magukat. Segíteni iparkodnak felebarátaiknak, hogy velük tarthassanak a mászásban. Mivel pedig mindig előbbre vannak valamivel, jobbra-balra kinyújtják segítő kezüket, hogy magukkal vigyék az el-elmaradozókat.

Azokkal együtt, akiket így szeretettel szolgálnak, egy gyönyörű szép, bár kissé szigorú tekintetű alakkal találkoznak. Ez megszólítja őket, és valamit mond nekik egy rövidebb útról. Tudjuk, hogy ez az elénk jövő alak a *Tudás*, és hogy a Tudás súg nekik egyet-mást a gyorsabb haladás feltételeiről. A *Vallás*, mely az erények gyakorlásában segítette őket, testvére a Tudásnak, és az *Emberiség Szolgálása* szintén a testvére. Ez a három testvér most gondviselésébe veszi a lelket, míg végre derültebb napra virrad. A lélek kezdi megérteni felfelé vezető útjának célját, már nemcsak álmodik a szebb jövőről, hanem lassanként határozott céljává teszi ezt az álmoképet, és végül rájön, hogy az élet nagy törvénye: az emberiség szolgálata. És ekkor a lélek ajkai megfontolt elszántsággal halkán suttogják azt az ígéretet, hogy segíteni akar az emberiség fejlődésében. Ez az első fogadalom, melyet a lélek tesz. Ugyan még hiányzik belőle a teljes odaadás, de azért mégis fogadalom, melyben már teljes odaadás rejlik.

Egy szent könyv szerint a nagyok egyike, aki a rövidebb úton járt, aki a meredek ösvényen kapaszkodott felfelé, és olyan gyorsan haladt előre, hogy egész fajtát elhagyta, és egyedül állt az első sorban, mint a tökéletessé vált ember, az, akit a későbbi korszakokban Buddha néven ismerünk, „fogadalmát kalpákon² át tökéletesen megtartotta”. Annak a tökéletességnek, mely életét betetőzte, a szolgálás fogadalmával kellett kezdődnie. Ez a fogadalom láncolja a lelket a nagyokhoz, akik megelőzték; azt mondhatjuk, hogy ez az a láncszem, mely a megpróbáltatások ösvénye felé vonzza; arra az ösvényre, mely az Előcsarnokba és ezen át a Templom kapujához vezet.

Végre sok munkás élet, sok küzdés után a lélek életről-életre mind tisztább, nemesebb és bölcsőbb lett, és ekkor akarata, mely immár megerősödött, megszólal. Ha az akarat világosan, szilárdan, céltudatosan szólal meg, s többé már nem suttogás, mely óhajt, hanem szó, mely parancsol, akkor ez a határozott akarat a Templom előcsarnokának ajtaján kopogtat. Ezt a kopogást visszautasítani nem lehet, mert olyan lélek kopogtat, aki megszerezte az erőt, aki elhatározta, hogy eléri a célt és eleget tanult, hogy megértse az elvállalt feladat nagyságát. Az Előcsarnok külső kapuja előtt álló lélek tudja, hogy mit akar elérni, és felismerte jövő nehézségeinek nagyságát. Mert nagy feladatról van szó: a lélek ki akar emelkedni a fajából, abból a fajból, mely még végtelen évezredekig kapaszkodik körben felfelé és halad glóbuszról glóbuszra, míg sok fáradság árán egészen végigjárja ezt a láncot. A külső kapun kopogó bátor lélek ugyanazt a hegyet néhány emberélet alatt akarja megmászni, és a hegy legmeredekebb lejtőjén akar feljutni a szentelt szentélyéhez. Néhány emberéletig tartó idő alatt akarja megtenni azt, amihez a fajnak több miriád évre van szüksége. Óriási feladat ez,

² Egy kalpa a kozmikus tevékenység időszaka, Bráhmának; egy napja: 4320 millió év.

az agy szinte beleszédül a nehézségeibe! Oly nagy feladat, hogy arról a lélekről, aki elvállalta, szinte azt mondhatná az ember, hogy már kezdi megvalósítani isteni mivoltát és a mindenhatóságot, mely benne lakozik. Mert valóban Istenhez méltó feladat, ha a lélek arról a pontról, melyet a faj eddig elért, néhány emberélet alatt mindazt meg akarja tenni, amit az egész emberiség a későbbi fajokban és a jövő köreiben fog megtenni. Ennek a feladatnak a teljesítése azt jelenti, hogy az emberi formában rejlő isteni erő közeledik tökéletes megnyilvánulásához.

A lélek tehát kopogtat a kapun, mely megnyílik és beengedi az Előcsarnokba. Ezen a csarnokon kell végigmennie a léleknek lépésről lépésre, míg elérkezik a Templomba vezető első kapuhoz, az első kapuhoz a négy közül, melyeknek mindegyike egy-egy nagy iniciáció. Áthalad az elsón; csak olyan lélek léphet be ezen, aki mindenkorra azt választotta, ami örökkévaló és nem érdeklődik többé a körülötte levő mulandó dolgok iránt. Mert ha a lélek már áthaladt a Templom kapuján, többé már nem tér vissza. Ha már egyszer áthaladt ezen a kapun és bejutott a szentek szentélyébe vezető belső csarnokok egyikébe, innen soha többé ki nem megy. Választásával meghatározta sorsát összes jövő életeinek évezeire; azon a helyen van, melyet senki se hagy el, aki odakerült. A Templomon belül várja az első iniciáció. Azonban az a lélek, kinek haladását itt leírtuk, még csak előkészül a Templom előcsarnokában, hogy későbbi életeiben felmehessen a Templom küszöbéig vezető hét lépcsőfokon, ahol aztán engedélyre vár, hogy a küszöbön át magába a Templomba léphessen.

Mi lesz most már munkája az Előcsarnokban? Hogyan kell ott élnie, hogy méltó lehessen a Templom kapuján kopogni?

Ezzel a tárggyal fogok foglalkozni, ennek az ismertetését fogom megkísérelni, még abban az esetben is, ha Önök közül csak egy-kettőnek a szívében fognak visszhangot kelteni a szavaim. Mert jól tudom, testvéreim, hogy az Előcsarnok leírása közben sok olyan dolgot fogok mondani, ami nem vonzó, és egyet-mást, ami talán éppen visszataszító. Bizony, meglehetősen nehéz megtalálni az Előcsarnokhoz vezető utat, gyakorolni a vallást és azokat az erényeket, melyek a lelket arra képesítik, hogy kopoghasson a legelső kapun, a Templomot övező Előcsarnok kapuján. Azok, akik belépnek az Előcsarnokba, már nagyon messzire kellett, hogy eljussanak előző életeikben. Lehetséges, sőt valószínűleg úgy is van, hogy egyesek nem találják vonzónak azt az életet, ami az Előcsarnokban folyik, ezek még nem ismerték fel az élet végcélját. Mert tessék szem előtt tartani, hogy csak azok jutnak be az Előcsarnokba, akik határozottan megfogadták, hogy szolgálni fognak, akik mindenüket odaadták és cserébe csak azt a kiváltságot kérték, hogy szolgálhassanak; akik teljesen belátták a földi dolgok mulandóságát; akik végleg magukra vállalták azt a feladatot, melyet véghez akarnak vinni; akik hátat fordítottak a hegy körül vezető virágos útnak és szilárdan elhatározták, hogy egyenesen fognak felkapaszkodni, bármennyi verejtékbe is kerüljön, bármennyi fáradságot is hozzon és halmozzon egymásra a holnap. Küzdeni kell, folyton küzdeni ebben az Előcsarnokban, mert sokat kell ott végezni rövid idő alatt.

A végzendő munkát több részre osztottam. Ne gondolják azonban, hogy ezek a részek az Előcsarnokon át vezető út egymás után következő lépései; *egyszerre, egyidejűleg* kell a munkának ezeket a részeit végezni, állandóan kell velük foglalkozni, mint egységes önfejlesztéssel, mely a valóságban nem tagozódik azokra a részekre, amelyekre én – világosabb magyarázat céljából – felosztottam. A munka egyes részeit a következőképpen neveztem el: „Tisztulás”, „Gondolatellenőrzés”, „Jellemképzés”, „Szellemi alkímia” és „A küszöbön”. Ez az osztályozás azonban – ismétlem – nem jelenti azt, hogy mindegyiket külön-külön kell gyakorolni. Mindezt egyszerre kell végezni, és az a lélek, aki az Előcsarnokban tölti életeit, ezen életei alatt ezzel az egész munkával foglalkozik, ezeket a feladatokat kell megtanulnia, legalább félig-meddig, mielőtt oda merne állni a Templom kapuja elé. Csak azért veszem őket így sorra, hogy annál jobban megértsék. Figyelmeztetem azonban, hogy a léleknek – hogy elérhesse az első iniciáció kapuját – még nem kell tökéletesen elsajátítania

őket, hanem csak részben. Valami eredményt kell felmutatnia, értenie és kitartással kell végeznie munkáját. Mert ha már tökéletesen elvégezte volna ezt a munkát, akkor a lélek már magában a szentek szentélyében lenne.

A munkának egyik része tehát *a tisztulás*: önmagunk, alsóbb természetünk megtisztítása, míg minden része tökéletes harmóniában rezeg a felsőbb természettel, míg minden megtisztult, ami a mulandó emberhez tartozik, ahhoz, amit mi személyiségnek nevezünk. Mi ez a személyiség? Mindaz, ami nem a maradandó egyéniség, hanem csak az összessége azoknak a tulajdonságoknak és jellemző sajátosságoknak, melyeket az egyéniség összes eddigi életeinek során gyűjtött. A lélek külső tulajdonságai és ismertetőjelei. Azok a ruhák, melyekbe öltözik, s melyeket gyakran életről életre magával hoz. Mindaz, amit újra magára ölt, mikor reinkarnálódik. Mindaz, amit egy inkarnációja alatt felépít. És végül mindaz, amit a maradandó egyéniség földi élete alatt maga köré gyűjt, aminek a velejét kivonja, hogy a saját növekedésére fordítsa és örökkévaló Énjébe olvassza.

Sinnett használt nemrég egy kifejezést, mely nagyon jól jelképezi a lélek helyzetét abban a pillanatban, mikor teljes megfontolással belép az Előcsarnokba és látja a rá váró munkát. Ez a kifejezés - „A felsőbb Én iránti hűség” – nagyon jól jellemzi a léleknek ezt a helyzetét, s igen használható kifejezés, ha ugyan megértjük. Azt a megfontolt elhatározást jelenti, mely lemond mindenről, ami ideiglenes és ami az alsóbb személyiséghez tartozik. Minden életben, melyet a lélek még ebben az alsóbb világban él, csak egy feladatnak fogja magát szentelni: hasznos anyagot fog gyűjteni. Az anyagot azután átadja a felsőbb Én-nek, mely abból él és növekszik, amit az alsóbb összegyűjt. Az alsóbb Én felismeri, hogy lényegében egy a fölötte álló nagyobbal, hogy egyetlen munkája a földön abból áll, hogy idejőjjön, mint ideiglenes tevékeny közvetítő, aki összegyűjti azt, amire a maradandó Én-nek szüksége van. Az alsóbb Én elhatározza, hogy egész földi életét a szolgálatnak fogja szentelni, hogy életének Egyetlen célja az anyag-gyűjtés lesz, mely anyagot azután a felsőbb Én átvesz. Ez az anyag valóban a felsőbb Én lényege, essenciája, s ezért képes felépíteni a mindinkább növekvő egyéniséget, mely több egy életnek a személyiségénél. A „felsőbb Én iránti hűség” az alsóbb Én szolgálási kötelességének felismerését jelenti. Az alsóbb Én ezentúl nem önmagáért él, hanem azért, hogy szolgálja azt, ami maradandó, úgy hogy az Előcsarnokban töltött élet határozottan hűség a felsőbb Én iránt. Az Előcsarnokban az alsóbb Én minden munkát a felsőbbért végez, melyben immár maradandó Én-jére ismer, mely örökké megmarad, és mind intenzívebb életre ébred, még pedig küldöttjének megfontolt, hűséges szolgálata által.

Felteszem azonban, hogy azt a munkát, melyet a világ nagy szentírásai a lélek keresésének neveznek, az ilyen lélek már elvégezte. Bizonyára emlékeznek, hogy az egyik legnevezetesebb Upanisádban ez áll: „Ha az ember meg akarja találni a lelkét, első teendője letérni a rossz útról”. Felteszem, hogy a lélek ezt már megtette, még mielőtt belépett az Előcsarnokba. Mert azok, akik beléptek, már nincsenek kitéve a földi élet leggyakoribb kísértéseinek. Kinőttek belőlük, és abban az életükben, melyben már az Előcsarnokon belül testesültek meg, legalább is letértek a rossz útról, már nem járnak rajta örömet. Ha esetleg mégis olyan utakon találjuk őket, csakis valami botlás következtében voltak ott, melyet azonnal jóvá fognak tenni. Később aztán már olyan lelkiismerettel jönnek a világra, mely nem engedi őket tévútra lépni, ha előttük van a jó út. Bár a lelkiismeret, néha-néha tévedhet a választásban, mert a tapasztalásban még nem tökéletes. Néha talán helytelenül határozott, mielőtt belépett az Előcsarnokba, sőt még azután is, mégis ég a vágytól, hogy a jót válassza. Az alsóbb Én nem cselekszik többé megfontolva ezen belső hang ellen, mert aki így cselekednék, az egyáltalán nem lenne az Előcsarnokban, sőt még nem is érett meg arra, hogy oda beléphessen. Azok a lelkek, akik itt vannak, legalább is arra törekedtek, hogy azt cselekedjék, ami helyes és örömmel követik bensőjük szavát, nem szegülnek tudatosan ellene. Már olyan nagy utat tettek meg mostani születésük előtt, hogy erős akaratuk elérni a legmagasabbat, amit maguk előtt látnak.

Az Előcsarnokban most más, kevésbé anyagiás kísértésekkel lesz dolguk; nem a külső világ anyagiás kísértéseivel, hanem finomabb, szellemi kísértésekkel. Ezek közelítik meg azt a lelket, aki az említett módon akarja leélni életeit, aki gyorsan akar felkúszni a hegy oldalán. Mert valóban nem ér rá idejét holmi kicsinyes kísértésekkel eltölteni, nem ér rá az erények lassú kifejlesztésére. Folyton előre, folyton felfelé kell kúsznia, most mikor már a Templom udvarába ért. Intellektuális nehézségek veszik körül, intellektuális kísértéseknek lesz kitéve, intellektuális ambíciókra és intellektuális büszkeségre való csábításoknak, hogy legyen büszke arra, amit gyűjtött, és ragaszkodjék a saját érdekében ahhoz, amit gyűjtött. És nemcsak erős ambíciót fog érezni, nemcsak kapzsi büszkeséget, mely mindent magának szeretne megtartani, mely válaszfalat szeretne emelni közéje és azok közé, akik még alatta vannak, hanem tudásvágy szállja meg, az önérdek tudásvágya. Tudásra vágyik, arra, hogy megszerezze és megtartsa, inkább a világ ellen, mint a világ hasznára.

Ez az a kísértés, mely annak a tudásvágnak a fátylába burkolódzik, mely a tudást magának a tudásnak a kedvéért keresi. De ha a lélek látása élesebb és tisztább lesz, sokszor azt találja, hogy a tudásnak ez az önfeláldozónak látszó szeretete sokszor csak az a vágy, hogy felebarátaitól különváljon, hogy olyasmije legyen, amiben azok nem osztoznak, hogy olyasmit élvezhessen, amiből nekik nem ad. Ez a különválás a növekedő lélek egyik nagy veszedelme, ez fogja megkísérteni még bent az Előcsarnokban is. A lélek arra fog vágyani, hogy nőjön, hogy tökéletesedjék, hogy tudása legyen. Tudást akar szerezni és azt kívánja, hogy meg is tarthassa; látni fogja kezében a hatalmat és arra fog vágyani, hogy állandóan bírhatta. Kívánja pedig ezt nemcsak azért, hogy szolgálhasson vele, hanem részben azért, mert ennek a révén kiválóbb lesz. Tehát hajlandóság van benne, hogy körülbástyázza magát ezzel a válaszfalal, azért, hogy megtarthassa magának azt, amit eddig elért. Nemsokára azonban megérti, hogy ha valaha át akarna haladni az Előcsarnokon, hogy elérje azt a kaput, mely ott tündöklök a végén, akkor meg kell válnia mindezekről az intellektuális ambícióktól, minden intellektuális büszkeségtől és nem szabad olyan tudásra vágyania, melyet magának szeretne megtartani. El kell hagynia mindazt, ami elszigetelt a testvér-lelkektől. Azután hozzáfog intellektuális természetének megtisztításához. Megvizsgálja azokat az indítókakat, melyek munkára ösztönzik, cselekvésre bírják, és szorgosabban fog önmagába tekinteni a Templom ablakaiból alázatos világosság fényénél. Ez a Templom ablakain átszűrődő világosság a szellemi élet sugaraival árasztja el az Előcsarnokot s oly fény, melyben minden árnyék még sötétebbnek látszik, melyben sok odalent ragyogó tisztának tetsző földi dolog sötét árnyékká vedlik.

Majd azt látja át a lélek, hogy magával hozott és intellektuális természetével egybefonódó vágy-természetének az Én-re még a legparányibb árnyékot se szabad vetnie. Megfontoltan, tudatosan és eréllyel lát tehát munkához, hogy kiküszöbölje magából mindazt, ami a személyiség javát akarná, elsősorban pedig azt, ami bármi tekintetben elszigetelné azokról, akik alatta vagy felette állnak. Most azt tanulja meg a lélek, és ez az Előcsarnok egyik leckéje, hogy csak egy mód van azoknak a kapuknak a kinyitására, melyek elzárják a Templomtól és ez annak a falnak a ledöntése, mely elválasztja még mögötte levő testvéreitől. Ha ezt megteszi, maguktól omlanak le azok a falak is, melyek előtte emelkednek, és elválasztották eddig azoktól, akik nálánál előbbre jutottak. Mert a kapu csak az előtt nyílik meg, aki be óhajt menni, aki lebontja saját természetének falait és hajlandó testvériesen megosztani a többiekkel, amit magának szerzett.

Így fog neki vágy-természetének megtisztításához. Kezébe veszi alsóbb természetét, hogy mindent kiküszöböljön belőle, ami személyes.

Hogyan kell megtisztítani magát? Semmit sem kell megsemmisítenie. Tapasztalatokat szerzett, a tapasztalat képességgé vált és erővé alakult át. És most szüksége van mindezekre az erőkre, melyeket eddigi kapaszkodása közben gyűjtött. Nem lenne jó, ha megsemmisítené őket, sőt, magával kell vinnie ezeket az erőket, de nem szennyesen, hanem megtisztítva.

Hogyan kell mármost megtisztítania erőit? Mennyivel könnyebb volna, ha megsemmisítené őket! Mennyivel kevesebb türelmet igényelne néhány tulajdonságának a kiirtása! Érti, hogy lecsaphatna rájuk, hogy megsemmisíthetné őket, s megszabadulhatna tőlük. Azonban nem ez fogja bejuttatni a Templomba. Amit múltjában összegyűjtött, amit erőkké és képességekké alakított át, mindezt magával kell hoznia, és mint áldozatot kell felajánlania már a Templom küszöbén. Üres kézzel nem állhat oda, hanem mindent magával kell hoznia, amit alsóbb életében gyűjtött. Ezért semmit se szabad megsemmisítenie, hanem a nehezebb munkát, a tisztítást kell véghez vinnie. Meg kell tartania összes tulajdonságainak velejét, azt azonban, ami személyes, le kell tisztítania róluk. Magával kell vinnie mindazokat a leckéket, melyeket az erényről és a bűnről tanult, összes tapasztalatait, melyeket mögötte fekvő zarándokútján gyűjtött, minden egyes tulajdonságának esszenciáját; mert ez eddigi kapaszkodásának az eredménye. De mint színaranyat kell az oltárra helyezni, salaknak nem szabad benne lennie.

Vegyünk most sorra egy-két tulajdonságot, hogy tisztán lássák, hogy mi is ez a tisztulás, mert ha egy-két tulajdonságra vonatkozólag megértik, kényelmesen sorra vehetik a többit is. És nagyon fontos, hogy megtanulják, hogyan kell végezniük a tisztítás munkáját.

Lássunk először egy hatalmas nagy erőt, mely mindenkiben megvan, melyet az ember fejlődésének legalsó fokain fejleszt ki, további fejlődésének folyamán magával visz, s melyet most meg kell tisztítania. Vegyük azt a tulajdonságot, mely legalacsonyabb fokán mint düh, mint harag ismeretes, azt a rettenetes erőt, melyet az ember magában kifejleszt, mellyel utat tör magának a világban, mellyel küzd és amellyel gyakran minden ellenállást legyőz. Vegyük tehát a léleknek ezt a rettenetes, az alsóbb természetből előtörő erejét, mely az embernek - mielőtt még irányítani és ellenőrizni tudta volna - utat tört fejlődése korábbi fokainak nehézségein át. Fegyelmetlen egy erő és romboló hatású, éppen mert fegyelmetlen. Rettenetes erő, de értékes mint erő, ha megnyilvánulásaiban rombol és pusztít is, miként az alsó világban látjuk. Mielőtt az ember belépett az Előcsarnokba, némileg megváltoztatta a léleknek ezt az erejét és erénnyé alakította át, valóságos erénnyé, melyet a külvilágban már régóta bírt. Mint nemes harag nyilatkozott meg ott, mint felháborodás és gyűlölet minden jogtalanság, aljasság, igazságtalanság, rútság és kegyetlenség ellen; és a romboló erőnek ezekben a különböző alakjaiban jó szolgálatot tett a külvilágnak. Mert ez az ember a világért dolgozott, erényt gyakorolt, még mielőtt az Előcsarnokba került volna. Ha azt látta, hogy kegyetlenkednek a gyengékkal, szenvedélye kitört, ha valamelyik zsarnok igazságtalanságot követett el, felháborodással kelt ki ellene. Mialatt az erényt így gyakorolta, lassanként megtisztította a salaktól, mert haragja korábbi életeiben önző harag volt: haragot érzett, ha *őt* sértették meg, csapásra emelte karját, ha *őt* ütötték meg. Most már rég legyőzte alsóbb természetének ezeket az állatias kitöréseit, melyek pusztító erővel védekeznek valami bántalom ellen és rosszal torolják meg a rosszat, gyűlölettel a gyűlöletet. Mielőtt az Előcsarnokba lépett, már felülemelkedett ezen az alsóbb fokon és megtanulta némileg átalakítani a harag erejét; bizonyos fokig már megtisztította a személyes elemektől és megtanulta, hogy ne azért háborodjék fel, mert *öt* bántották meg, hanem inkább azért, mert máson esett igazságtalanság, hogy ne azért bosszankodjék, mert neki kell szenvednie, hanem inkább azért, mert másvalakinek okoztak fájdalmat. Ha pedig azt látta, hogy valaki kegyetlenül el akarja tiporni a gyengét és tehetetlent, odaugrott, hogy megmentse, kezét emelt a gonosztevőre és szembeszállt vele. Így győzte le a magasabb és nemesebb haraggal az alacsonyabbat, így használta fel a szenvedély nemesebbik megnyilvánulását arra, hogy legyőzze vele ugyanannak a szenvedélynek állatias formáját. Rég elmúlt életeiben fokozatosan megszabadult ennek a szenvedélynek alacsonyabb tulajdonságaitól, s megtanulta, hogy ne önző haragot érezzen, hanem azok érdekében lobbanjon haragra, akiknek segíteni akart. Mert azok közé tartozott - és ezt nem szabad elfelejteni -, akik már régóta kötelességüknek tartották a szolgálatot. Szolgálatának egyik módja pedig az volt, hogy

legyőzte az elnyomókat és félrelökte azokat, akik szenvedést okoztak másoknak; haragra gerjedt minden igazságtalanság ellen, a gyengékért dolgozott, és eközben talán a hős munkáját végezte a világban.

De a Templom előcsarnokának csendes légkörében, ott ahol a szentek szentélyéből jövő tökéletes részvét sugarai világítanak, semminemű haragnak, még a személyes ellenségeskedéstől megtisztítottnak sincs helye. Mert a tanítványnak most azt kell megtanulnia, hogy azok, akik rosszat követnek el, szintén testvérei, és hogy helytelen cselekedetükkel többet ártanak maguknak, mint azoknak, akikkel rosszat tettek. Meg kell tanulnia, hogy nemes felháborodása, az igazságtalanság ellen irányuló szenvedélyes kitörése, a másokat sújtó zsarnokság láttára lobbó haragja mind nem jellemző tulajdonsága az isteni felé törekedő léleknek. Mert az isteni szeretet összes gyermekeit szereti, akiket a világba küld, bármilyen állásúak is legyenek, bármilyen alacsony legyen még fejlettségük foka. Az Isteni szeretet által vette kezdetét minden létező, ezért minden létezőre kiterjed. Az isteni élet minden létezőnek a rejtett benső lényé, Isten tehát éppúgy jelen van a gonosztevő szívében, mint a szentnek szívében. Az Előcsarnokban fel kell ismernünk az istenit, bármilyen sűrűk legyenek is azok a fátylak, melyek eltakarják; itt meg kell nyílniuk a szellem szemének, és nem szabad, hogy fátyol maradjon közte és a többi ember Őn-je között. Ezért azt a nemes felháborodást is meg kell tisztítani, míg a haragnak nyoma is eltűnt és erővé alakult át, mely egyebet sem tesz, csak segít. Addig kell tisztítani a nemes felháborodást, míg a léleknek ez a hatalmas energiája nem változik tökéletes tiszta erővé, mely épp úgy segít a zsarnoknak, mint a rabszolgának, és az elnyomóra épp úgy kiterjed, mint az elnyomottra. Mert az emberiség megváltói nem választják ki azokat, akiknek szolgálni akarnak; szolgálatuknak nincsen határa, nem gyűlölnék a világegyetemben senkit és semmit, hanem csak szolgálnak. Abból, ami egykor harag volt, idővel a tisztulás és a gyengék védelmezése folytán a gabság személytelen üldözése és tökéletes igazságosság vált.

Úgy, ahogyan haragját tisztította, épp úgy kell megtisztítani szeretetét is. A lélek fejlődésének kezdetén a szeretet legalacsonyabb és leggyarlóbb alakjában jelentkezett, talán tisztátalan és visszataszító alakban. Az ember akkor még csak vágyainak önző kielégítését kereste, és nem törődött azokkal, akiket szeretett, nem bánta, hogy mi történik velük. Később azonban, midőn a lélek mindinkább növekedik és fejlődik, ez a szeretet is átalakul: nemesebb, kevésbé önző és nem annyira személyes. Ekkor már inkább a szeretett lény felsőbb elemeihez vonzódik, mint a külső burokhöz. Végül aztán az egykor érzéki szeretet megtisztul, erkölcsössé válik. Azonban még ennél is tisztábbnak kell lennie. Az Előcsarnokba lépő jelöltnek szeretetet kell magával hoznia, de olyan szeretetet, mely már kezdi elveszíteni zárkózott természetét, melynek tüze mind nagyobb lánggal ég, melynek melege mind tovább és tovább terjed, és melynek mindentől meg kell tisztulnia, ami az alsóbb természetéhez tartozik. Ez azt jelenti, hogy a szeretetnek olyannak kell lennie, hogy - mikor valakit eláraszt - inkább annak akarjon szolgálni, mint önmagának, s ne azt tartsa szem előtt, hogy mennyit kaphat, hanem azt, hogy mennyit adhat. Szóval olyan szeretet ez, mely fokozatosan isteni lesz, mely a szükség arányában árad ki, nem pedig a visszafizetés nagyságához mérten.

Ha a lélek ily módon tisztulásra törekszik, bizonyos próbákat alkalmazhat a tisztulás egész folyamatára. Ha erőit arra használja fel, hogy felebarátainak valami szolgálatot tegyen, mindannyiszor magával hozza Ithuriel lándzsáját, az önmegtágadás lándzsáját, és most megfigyelheti, hogy miképpen válaszol belseje ennek a lándzsának az érintésére. Ha szolgál, ha erejét arra használja fel, hogy olyasmit vigyen véghez, amit jónak ítél, és cselekedetének és indító okainak közelebbi megvizsgálása után azt találja, hogy az „én” gyöngén belevegyül energiájába; ha azt találja, hogy inkább a munkás sikere érdekli, mint a munka eredménye; ha munkáját nem tudta véghez vinni, másnak azonban sikerült és ilyenkor a végzett munka feletti örömebe a csalódás ürömcseppjei vegyülnek, akkor tudhatja, hogy a személyiség még él benne. Mert ha lelke már olyan volna, amilyennek lennie kellene, akkor csakis a szolgálat

diadala, eredménye iránt érdeklődnék, s nem az iránt, hogy hozzájárult-e ehhez a diadalhoz vagy sem.

Ha pedig azt látja, hogy a saját kudarcában még benne van a csalódás tüskéje, ha azt találja, hogy kiáradó erőinek kudarcára még némi kedvetlenséget, levertséget érez, valamit, ami egy pillanatra árnyékot vet nyugalmára és vidámságára, akkor tudhatja, hogy ebben a tüskében, ebben az árnyékban még ott rejlik a személyi elemeknek egy maradványa, melyet meg kell semmisítenie. Munkához lát tehát, hogy megszabaduljon ettől a gyengeségtől is; hogy elűzze ezt a felleget a lélek szemei elől. Ha szeretetének természetét vizsgálja és mérlegeli, és azt találja, hogy még érez némi csalódást, ha az, akit szeret, nemes szolgálata; nagy szeretete dacára is közönyösen fogadja jótettét; ha azt találja, hogy kifelé áradó szeretete könnyen visszariad és megáll, mert azok, akiket szeretetével eláraszt, nem viszonzják szeretettel, akkor ez az önmagával szemben szigorú, másokkal ellenben könyörületes lélek ebben is személyiségének halvány árnyékát fogja látni, és érezni fogja, hogy még mindig önmagáért is dolgozik, hogy az adásból fakadó öröm még mindig nem a legnagyobb boldogsága. Erre aztán ez az Előcsarnokban levő lélek munkához lát, hogy megtisztítsa magát a személyi elemeknek ezektől a maradványaitól is, míg szeretete úgy árad ki, hogy nem vár visszhangra és nem kérdi, hogy viszonzni fogják-e. Mert most már tudja a lélek, hogy ott van leginkább szükség a szeretetre, ahol egyáltalán nem viszonzják és, hogy azoknak a lelkeknek van leginkább szükségük reá, akik még nem segítenek, akik még nem szeretnek.

Így munkálkodik a lélek megfontoltan a saját fejlesztésén. Tudatosan munkálkodik magán és lankadatlan erővel, fáradhatatlan kitartással tisztogatja alsóbb természetét, miközben ismételten összehasonlítja magát nem azokkal, akik *alatta*, hanem azokkal, akik *felette* állnak. Azokhoz emeli fel szemeit, akik a célt már elérték, és nem azokat követi, akik még csak útban vannak az Előcsarnok felé. És egy percig sem pihenhet a lélek, addig nem lesz nyugta, amíg nem közeledik mindinkább a célja felé, amíg akadálytalanul nem hatol át rajta a tökéletessé vált Mesterekből kisugárzó fény.

Az Előcsarnokon belül a lelket nem a hibái, hanem az erényei teszik próbára; olyan kísértések környékeznek meg, melyek a világosság angyalainak látszanak, és a felfelé törő lelket mindig az kísérti meg, ami a legnagyobb és legnemesebb benne. Az erényeiben fog megbotlani, ezek vezetnek tévútra, mert még nem ismeri őket eléggé. Abból már kinőtt a lélek, hogy a bűn megközelíthetné vagy kísértésbe vihetné, most csak az erény álarca alatt lehet megtéveszteni. Ezért kell az embernek megtanulnia, hogy oly szigorú legyen önmagával szemben, és annyit követeljen magától; a saját és társai botlásai következtében jól tudja, hogy az Előcsarnokban már könnyű azoknak az erényeknek a gyakorlása, melyeket az alsó világban oly nehéz elsajátítani, s hogy ezeket az ellenség úgyszólván ellopja és kísértésekké alakítja át, melyek aztán a lelket az ösvényen feltartóztatják. Ebből idővel megtanulja a lélek, hogy egyetlen biztonsága, ha a felsőbb Én világosságában él, hogy addig nem állhat a Templom kapuja elé, amíg ez a világosság nem ragyog ő benne is; ezért törekszik annyira, hogy teljesen tisztává, átlátszóvá váljék. Mert hogyan merhetne belépni abba a világosságba, melyhez képest sötétség minden, ami idelent világosság? Hogyan merhetne belépni abba a világosságba, melynek vakító sugaraiba tisztátalan szem nem tekinthet, abba a világosságba, melynek fényénél az, amit mi erénynek nevezünk, tökéletlennek, minden, amit mi szépségnek nevezünk, rútnek és valótlannak tetszik? Hogyan merhetne belépni a Templomba, ahol a Mester tekintete függ rajta, és ott áll Előtte lelkének meztelenségében? Hogyan merne ott állni, ha szívében még mindig nyoma van a tökéletlenségnek, és ha a Mester - szívébe tekintve - még szennyfoltot találna benne, mely az Ő tiszta tekintetét sértené?

Ezért változnak örömmé az Előcsarnokban olyan dolgok, melyek a külvilágban fájdalmasak, s ezért szívesen látott jó barát ott a tisztulást okozó szenvedés. Ezért áll az összes jógi mintaképe, akiről azt mondják, hogy ő a Nagy Jógi, a többiek mestere és

védnöke, mindig tüzes földön, csapkodó lángok közepette, melyek mindent elemésztenek, ami hozzájuk ér. Mert az Előcsarnok lakóinak szívében még mindig akadnak rejtett zugok, melyekbe a világosság még nem hatolt be, és végső megtisztításukat - mielőtt belépnének a Templomba - az Úrnak ezek az eleven lángjai végzik el: mindent elégetnek, ami észrevétlenül ott lappangott a leendő tanítvány szívének rejtett kamráiban. A tanítványnak készülő jelölt teljesen odaadta magát Urának és Mesterének, és semmit sem tart vissza. A Templom bejárata előtt elterülő tüzes földön, a Templom kapuja előtt lobogó tűzön mindenkinek át kell haladnia, mielőtt feltáruhána előtte a Templom kapuja. A tűzben és a tűzön túl feltűnik a Nagy Guru alakja, akitől a lángok kiindulnak, akinek a dicsőségében tisztító erejük gyökeredzik. Tőle, a Nagy Gurutól kapja a tanítvány végső tisztítását. Most aztán áthalad azon a kapun, mely - a szolgálatot kivéve - örökre elkülöníti az alsóbb világ érdekeitől, mely elválasztja minden emberi kívánságtól, kivéve az emberiség megmentésére irányuló munkát. Nincs a földön már semmi, ami vonzaná, mert látta az Úrnak arcát, mely előtt minden elhomályosul.

II. Előadás

Gondolatellenőrzés

Arról a tárgyról, mellyel ma este foglalkozom, azaz helyesebben ennek a tárgynak egyik oldaláról alighanem egészen más a nézete egy értelmes, lelki harmóniában levő, erényes *világi embernek*, mint az *okkultistának*, s nézetbeli eltérésük talán tárgyunknak éppen ezt a részét illetőleg a legnagyobb. Úgyszólván lépésről-lépésre kell Önöket vezetnem, hogy megmutassam, hogyan jött létre a nézeteknek ez az eltérése; mert épen az észről, az értelemről, az emberhez való viszonyáról, arról a szerepről, melyet természetünk fejlődésében játszik, működéséről és működésének módjáról léteznek a legkülönbözőbb nézetek, a gondolkodó álláspontja, világnézete szerint, és annak a szerepnek megfelelően, mely az embernek a világban jutott. Hogy a nyitjára jöjjünk ennek a kérdésnek, vegyünk egy jó, igazságos és értelmes embert, tehát olyasvalakit, aki határozottan nem könnyelmű, nem felületes, és nem világias gondolkodású, és képzeljük el magunknak, hogyan fog vélekedni ez a józan ítéletű, nyugodtan és higgadtan gondolkodó ember a gondolatellenőrzés kérdésében. A jó ember, aki céltudatosan követi az erénynek egy eszményét, és megvalósítására törekszik, aki tudja, hogy mi a kötelessége, és iparkodik, hogy teljesítse, az ilyen ember ideáljának felépítése és kötelességeinek megállapítása közben rájön, hogy az, amit mi alsóbb természetnek nevezünk, olyasmi, amit uralni, amit ellenőrizni kell. Ehhez kétség nem fér. A test szenvedélyeiről és vágyairól, azokról az alacsony ösztönökről, melyeknek az ember ész és megfontolás nélkül engedni szokott, az emberi természetnek arról a feléről, mely annyira alá van vetve minden külső befolyásnak, hogy az ember megfontolás nélkül cselekszik, minderről a mi jó emberünk feltétlenül azt mondaná, hogy uralni és ellenőrizni kell. Mindezt alsóbb természetének fogja tekinteni és azon lesz, hogy felsőbb természetének uralma alá rendelje.

Ha gondosan megfigyelünk egy ilyen embert, azt fogjuk találni, hogy az, akiről a szóbeszédben azt mondjuk: „uralkodik magán”, mentális ellenőrzést gyakorol alsóbb természete felett úgy, hogy az ész uralkodik vágyain és ösztönein. Ha pedig „önuralom”-ról beszélünk, akkor az emberre (a „gondolkodó”-ra, manasz-ra) gondolunk, mint aki az uralmat gyakorolja. Sőt mi több, ha emberünket még közelebről figyeljük meg, felleljük benne azt, amit erős akaratnak, szilárd jellemnek nevezünk, azt az erős akaratot és jellemerőt, mely igen nehéz

körülmények között is képes az ember természetét - melynek az akarat szintén része - bizonyos határozott irányba terelni. Azt fogjuk találni, hogy olyan emberre mondjuk ezt, akiben az ész annyira ki van fejlődve, hogy mikor cselekednie kell, mikor valami tette kell elhatároznia magát, nem fog a külső befolyások, a kívülről jövő csábítások hatása alatt állani, nem a szerint fog cselekedni, hogy miként válaszol alsóbb természete ezekre a külső befolyásokra; az a nagymennyiségű tapasztalat fogja határozatát eldönteni, ami ott van felhalmozva, amit emlékezetnek nevezünk, régebbi tapasztalatainak felújítása, ezen tapasztalatok eredményeinek az összehasonlítása. Az ész minden tapasztalatra hatást gyakorolt, elrendezte, összehasonlította őket, és logikus, értelmes feldolgozásuk révén bizonyos eredményt szűrt le belőlük. Ez az eredmény megmarad az észben, mint magaviseleti szabály, és ha az ember olyan körülmények közé kerül, melyek zavarba hozzák, olyan körülmények közé, melyek az úgynevezett gyenge akaratot legyőzhetnék és az átlagembert tévútra vezetnék, akkor hatástalanok maradnak ezzel az erősebb és fejlettebb ésszel szemben, mely magaviseleti szabályt állított fel a nyugalom perceiben, olyankor, mikor a vágytermészet nem működött, mikor kísértések nem vették körül. Az ész tehát ily módon alkotott és meghatározott törvényekkel fogja szabályozni a magaviseletet, és nem engedi, hogy a kísértések vagy a múltó perc csábításai útjáról letérítsék. Ha az embernek ilyen emberrel van dolga, sokszor előre látja, hogy mit fog tenni. Ismerjük magaviseletét szabályozó gondolkodását és - tekintettel határozott, szilárd és fejlett jellemére - szinte biztosra vesszük, hogy ez az ember, nem törődve a külső csábításokkal, a küzdelem pillanatában is hű marad eszményéhez, melyet a nyugalom és megfontolás perceiben alkotott. Önuralommal bíró, önfegyelmezett embernek tehát azt nevezzük, aki elérte a fejlődésnek ezt a nem is nagyon alacsony fokát, aki megfontoltan lát munkához, hogy kezébe vegye, leigázza és pórázon tartsa alsóbb természetét. Az ilyen ember meg tudja állni a helyét a kívülről jövő csábításokkal szemben és nemesen fog cselekedni, bármilyenek is legyenek a csábítások, melyek vagy aljas tette unszolják, vagy pedig olyasmire akarják bírni, amire alsóbb természetének vágyai ösztökélik.

Eddig az úgynevezett „erényes” emberrel foglalkoztunk, a fejlett jellemű, tiszta gondolkodású, józan ítéletű emberrel, akit nem hajtanak ide-oda a körülmények, aki nem cselekszik szenvedélyei szerint, mint a szabályozatlan vagy rosszul szabályozott természetű ember. Van azonban még egy magasabb fok is, melyet az ilyen ember elérhet, ha érintkezésbe jön valamelyik nagy életfilozófiával, mely az ész működését még jobban megmagyarázza neki, ha például - régi vagy újabb művek fejtegetései révén, vagy a hindu, egyiptomi, görög vagy akár a modern európai irodalom tanulmányozása közben - érintkezésbe jön a Teozófia nagy tanaival. Ebből a filozófiából új nézeteket meríthet a világegyetemről és ez lényegesen megváltoztathatja eddigi álláspontját.

Ha egy ilyen ember belép a Teozófiai Társulatba és alapeszméit elfogadja, már inkább belátja gondolatainak rendkívüli befolyását, mint azelőtt, mikor még nem tanulmányozta a világot teozófiai szempontból. Lassanként rájön, hogy eszének működése alkotó, teremtő energiát indít meg, - azt az energiát, melyet Önök közül bizonyára sokan jól ismernek; megtudja, hogy az ész tényleg bizonyos egzisztenciákat vagy lényeket alkot, hogy ezen teremtő munkája által folyton aktív, cselekvő lényeket küld ki a világba, s hogy ezek jót vagy rosszat okoznak, és gyakran olyan emberek eszét és életét befolyásolják, akikkel teremtőjük személyesen nem is érintkezik. Megérti továbbá, hogy ha másokat befolyásolni akar, nem szükséges, hogy gondolatait leírja vagy kimondja, s az sem szükséges, hogy cselekedetben megnyilvánítva példájával hasson rájuk. Rájön, hogy teljesen ismeretlen maradhat a világ előtt, hogy egészen visszavonultan élhet, s hogy mégis nemcsak barátainak és rokonainak kis körét befolyásolja, azt a kis kört, mellyel személyesen érintkezik, hanem befolyásol olyanokat is, akikkel nincs se szóbeli, se írásbeli összeköttetésben. Meggyőződik róla, hogy olyan erővel rendelkezik, mely hatalmasabb a szó erejénél, hogy a legnagyobb magányban és az emberektől elszigetelve - már ami a fizikai világot illeti - olyan erőt fejthet ki, melynek jó

vagy rossz hatása lehet, mellyel embertársainak elméit tisztíthatja vagy megfertőzheti, elősegítheti vagy megakadályozhatja a világ fejlődését, valamivel előbbre viheti vagy hátráltathatja az egész emberi evolúciót. Példájának oktató erején kívül gondolkodásának erejével, azokkal az aktív gondolatformákkal hathat kortársaira, a kor szellemére, melyeket a világba kiküld. Ezek a gondolatformák azért hatnak olyan erősen, mert láthatatlanok, befolyásuk azért olyan nagy, mert anyagiatlanok, s így a befolyásuknak alávetett tömeg nem tud róluk.

Ilyenformán az, aki ebben az irányban nagyobb tudásra tesz szert, idővel egészen másképpen fog vélekedni a gondolatokról, s át fogja látni, hogy milyen nagy a gondolkodó felelőssége, hogy milyen súlyos felelősségnek a terhe nehezedik a vállára csak azért, mert az érznek ezt az erejét gyakorolja. Érezni fogja, hogy ez a felelősség jóval tovább terjed, mint ameddig elláthat, és hogy sokszor a szó szoros értelmében felelős azokért a gonosztettekért, melyeket az ő társadalmi köreiben követnek el, szintúgy azokért a hőstettekért, melyeket ezekben a körökben visznek véghez. Meg kell értenie azt a nagy alapelvet, hogy az, aki valamit cselekszik, nem egyedül és nem kizárólagosan felelős az elkövetett tettért, mert minden tett gondolatoknak a megvalósulása, megtestesülése, miért is mindenki, aki részes volt ezeknek a gondolatoknak az előidőzésében, a cselekedet felelősségében is osztozik. Ezt tudva, óvatosan ügyelni kezd gondolataira és lassanként rájön, hogy gondolatait ellenőriznie kell. Ez az, ami a világi ember álláspontja felé emeli.

Ha pedig belátta, hogy gondolatait ellenőriznie kell, hogy felelős érték, s hogy éppen ezen felelőssége miatt választania kell a gondolatok bizonyos fajtái között, mihelyt egy kissé tovább megy, azt is megérti, hogy a külvilágból magához vonzott gondolatok minőségét a saját gondolatainak természete határozza meg, hogy tehát mágnes, mely nemcsak kisugározza a gondolaterőket, hanem a delejes erejére reagálókat magához is vonja. Hogy aztán a saját elméje jó vagy rossz gondolatokkal lesz-e tele, az attól az iránytól függ, melyben mentális erőit gyakorolja. Továbbá meg fogja érteni, hogy mikor jó gondolatokat alkot, nemcsak magasztos kötelességet teljesít embertársaival szemben, hanem még ő maga is nyer az által, amit ad, mert ilyenkor harmóniába jut az isteni törvénnyel. Olyankor, mikor nemes gondolatokat küld ki a világba, delejes centrumot teremt magában, melyhez nemes gondolatok az ő hozzájárulása nélkül, úgyszólván csupán delejes hajlamuknál fogva vonzódnak úgy, hogy elméjét ezek a kívülről jövő gondolatok fejlesztik és erősítik. Ha rossz gondolatot küld ki a világba, szegyenkezve és fájdalommal ismeri fel, hogy öntudatát hasonló gondolatok központjává tette, mely magához vonzza az atmoszférában levő alacsony gondolatokat, mi által rossz hajlamai épp úgy erősödnek, mint erősítették a jó gondolatok jó hajlamait. Mihelyt kezdi megérteni ezt a mentális testvériességet, mely minden embert egybekapcsol, azt lehet rajta észrevenni, hogy megváltoztatja intellektuális magatartását, hogy érzi ennek a kibocsátásnak és felvevésnek a felelősségét, és tudja, hogy minden irányba gondolatokat terjeszt, s hogy minden irányból gondolatok áradnak feléje. Mindennapi életében nagyobb jelentőséget fog tulajdonítani a gondolatnak, mint a tettnek, mert megérti, hogy a lelki és fizikai életbe beáramló összes erők mind a gondolatok láthatatlan világában születnek.

Az Előcsarnokba érve még egy lépéssel fog előbbre haladni. Tudjuk, hogy most már jelölt, tudjuk - gondoljanak csak arra, amit első előadásom alkalmával mondtam -, hogy ráléphet a felfelé vezető meredek és rövidebb ösvényre, sőt próbaképpen máris az Ösvényen áll. És ez a jelölt, aki átlépte az Előcsarnok küszöbét, már többet tud annál az embernél, aki még csak most kezdi megérteni a körülötte hullámzó életet. Felismer valamit, ami az ész felett áll, ami nagyobb az észnél, amihez az ész olyan viszonyban áll, mint a vágytermészet az észhez. Valamiképpen növekedése közben felismerte, hogy az ész a vágyak felett áll, úgy fogja felismerni, mikor átlép a küszöbön, sőt mielőtt még e lépést megtette volna, (mert éppen ennek a ténynek a felismerése az, ami elvezet a bejárathoz és ami a kaput félig

kinyitja), hogy ennél az oly nagy és hatalmasnak látszó észnél még valami nagyobb is van a világegyetemben. Úgy fogja felismerni, hogy az ész, melyet még csak nemrég a világ urának, egyeduralkodójának tartott, melyről egy nagy filozófus azt mondta: „Az univerzumban csak egy valami nagy: az ember; az emberben csak egy nagy dolog létezik: az ész.” - hogy ez az ész mégsem olyan nagy, hogy túlbecsülte, mert alulról nézett fel hozzá elvakult tekintettel. Most azonban, hogy látása megtisztult, látja, hogy valami nagyobb, felségesebb és hatalmasabb is van a világegyetemben, valami, ami egy pillanatra megvillan, azután újból fátyolba burkolózik. Homályos sejtéssel, tapogatózva és inkább a mások felvilágosításai révén, mint a saját tudása alapján rájön, hogy a lelkét pillantotta meg, hogy egy fénysugár jutott az öntudatába valamiből, ami ő felette áll, amiről homályosan azt sejtí, hogy ő maga, amiről egy furcsa érzés azt súgja, hogy azonos övele. Eleinte zavarban lesz, a sötétségben tapogatózódik, nem tudja, hogy mi is ő tulajdonképpen; eddig azt hitte, hogy ő az ész, és most azt látja, hogy nagyobb az észnél, úgy érzi, mintha nagyobb lenne önmagánál. Eleinte nem tudja, hogy honnan jön ez a sugár, s attól tart, hogy az a reménység, melyet benne keltett, csupán álom.

Mielőtt azonban megérthetnénk ezeket a tényeket, mindenekeelőtt meg kell állapítanunk, hogy mit értünk „ész”, „lélek”, hogy mit értünk „öntudat” alatt. De hogy megérthessék ezeket a szavakat, nem szabad játékpénzeknek tekinteniük, hanem igazi pénzdaraboknak, melyek mentális, gondolatbeli tőkét képviselnek, melyek ismereteik kincsei közé tartoznak. Hadd lássuk tehát, hogy mit jelentenek ezek a szavak, azaz helyesebben: hogy mit értek én alattuk, mikor alkalmazom őket. Mert azt szeretném, hogy szavaim világosak és érthetők legyenek, akár elfogadják az én meghatározásaimat, akár nem. A lélek az, amiben az Egyetemes Szellem individualizálódik, az Egyetemes Szellemnek egy gyújtópontja, úgyszólván tartály, melybe az Egyetemes Szellem beömlik, úgy hogy az, ami tulajdonképpen egyetemes, elkülönítettnek látszik, miután beömlött ebbe a tartályba. Lényegét tekintve azonban ugyanaz marad, és csak a mostani manifesztálódásában van elkülönítve. Ennek a különválásnak az a célja, hogy individuumok keletkezessenek és fejlődhessenek, hogy individualizált élet legyen az univerzum minden síkján; hogy a lélek annyit tudjon a fizikai és a pszichikai síkon is, amennyit a spirituális síkon tud; hogy ne legyen semmiféle öntudat-megszakítás, hogy maga az individuum alkossa meg magának azokat a testeket, melyekre szüksége van, hogy a saját síkján túl öntudatra ébredhessen, mely testeket aztán sorra meg kell tisztítania, hogy ne akadályok és fátylak legyenek, hanem tiszta, átlátszó közvetítők, melyekkel minden síkon minden ismeretet megszerezhet. A „tartály” szó vagy kép használatával esetleg tévedésbe ejtem Önöket; itt is felmerül t. i. az a nehézség, melyet az összes spirituális fogalmakra alkalmazott kifejezéseknél megtalálunk. Ha olyan képet használunk, mely az egyik tekintetben alkalmazható, azt találjuk, hogy a másokban félrevezet. Mert az individualizálódásnak ez a folyamata korántsem jelenti azt, hogy egy tartály készül, s abba valami beömlik, úgy hogy az, ami beömlött, határozott alakot ölt, az edény alakját ölti magára. Ami történik, az inkább ahhoz hasonlít, ami egy nagy rendszer, mondjuk egy naprendszer alakulásakor megy végbe. Ha visszatekintenek a múltba, talán elképzelhetik maguknak az űrt, melyben nincs semmi látható. Elképzelhetik továbbá, hogy ebbe az űrbe - mely csak látszólag üres, valóban pedig tele van valamivel, amit a szem nem lát -, hogy ebbe az űrbe könnyű köd hatol be, olyan finom és olyan könnyű, hogy alig lehet ezt a szót rá alkalmazni, és mégis ez jelöli meg legáltalóbban a keletkezőfélben levő rendszer halmazállapotát. Képzeljék el azután, hogy idővel a köd mind sűrűbb és sűrűbb lesz, hogy mindinkább összetömörül és mindinkább elkülönül az űrben, míg végül az, ami kezdetben csak könnyű árnyéknak látszott, alakot kezd öltetni, mely lassanként mind határozottabb lesz. Most aztán - ha ugyan megfigyelhetnék a világok ilyenén keletkezését - azt vennék észre, hogy a ködfolt mind sűrűbb lett, mind határozottabban elkülönült az űrben, hogy egy rendszer képződött, melynek közepén ott van a nap, s körülötte a bolygók. Ehhez a

folyamathoz hasonlít, persze csak megközelítően, a szellem individualizálódása. Itt is halvány árnyék jelenik meg egy univerzális űrben, mely csak látszólag üres, tényleg pedig teljesen tele van. Ez az árny is idővel köddé alakul, és az evolúció haladásának arányában mind határozottabb és tisztább alakot ölt, míg végül abból, ami eredetileg csak egy alakulófélben levő ködnek a halvány árnyéka volt, létrejön az egyén, a lélek. Ez képletesen az egyéni öntudat keletkezésének a folyamata. Ha most ezt a gondolatmenetet végig átgondolják, talán megértik, hogyan alakult ki a lélek hosszú evolúciója folyamán. Megértik, hogy ez a lélek kezdetben nem volt valami, ami befejezett, ami „kész”, hogy nem merült bűvár módjára az anyag óceánjába, hanem - hogy az előbbi hasonlattal éljek - lassanként képződött sűrűsödés és tömörülés útján, míg az egyetemesből egyén, individuum keletkezett. Ez az egyén fejlődésének útján folyton növekszik, és amint tudjuk, az életek hosszú során, megszámlálhatatlan éveken, megszámlálhatatlan évszázadokon át folyton létezik. A növekedő egyén öntudata mindannak a tudata, amit eddigi fejlődése alatt tapasztalt. Ez a lélek az, ami manapság egyik-másik embertársunkban olyan hatalmasra nőtt. Eseményekben gazdag múltja volt, mely a nagyra nőtt öntudatban állandóan jelen van. A hosszú ösvény megjárása közben annyira kiszélesedett, hogy magában foglalja a lélek összes eddigi életeit, egész múltját. Mikor egy újabb születésre kerül a sor, s arról van szó, hogy a lélek új tapasztalatokat gyűjtson, akkor ez a lélek, mely hosszú időközön át folyton növekedett, önmagának egy részét új testi köntösben kiküldi, hogy új tapasztalatokat gyűjtson a számára. És ezt a részt, mely kifelé, az alsóbb síkok felé árad, hogy ott gyarapítsa tudását, mely által a lélek még nagyobbra nő, ezt a részt nevezzük az emberi észnek, értelemnek. Az ész tehát a léleknek az a része, mely az agyvelő által működik, az agyba van zárva, az agyhoz van láncolva fájdalmas bilincsekkel. Ilyenformán a lélek öntudatára ránehezedik a hús terhe és elhomályosítja úgy, hogy nem tud áthatolni az anyag ezen sűrűbb fátylán. Mindaz a dicsőség és nagyság, amit „ész” néven ismerünk és csodálunk, csak a léleknek egy küszködő, vergődő része, mely az agyban munkálkodik a lélek növekedésének céljából. Az, ami az agyban működik: a lélek erőinek a megnyilvánulása, mert hiszen ez a lélek maga, jóllehet, hogy az anyag korlátozza. Az ember esze az, ami a lélekből az agy által manifesztálódhat. Olykor sok, olykor meg kevés nyilvánul meg; ez az evolúciónak attól a fokától függ, melyet az egyén elért. Az Előcsarnokban az ember éppen azt érti meg, hogy ez a lélek ő maga, és hogy az ész csak a lélek megnyilvánulásának mulandó eszköze. Rájön továbbá, hogy miként a testet és a vágytermészetet alá kell rendelni az észnek, a lélek fogságba vetett részének, épp úgy kell alárendelnie magát az észnek a nagy léleknek, melyet az ész a jelen pillanatban csak képvisel, csak helyettesít. Felismeri, hogy az ész csak szerve, csak eszköze a léleknek, és hogy csupán elvégzendő munkájának céljából küldte le az anyagba, avégből, hogy tapasztalatokat gyűjtson és adjon át a léleknek.

Ha mindezt felfogta, mi lesz most már jelöltünk dolga az Előcsarnokban? Az ész tanul; amint az ész érintkezésbe jön a külvilággal, tényeket gyűjt, elrendezi, elbírálja őket, összefüggésbe hozza őket egymással, és következtetéseket von le belőlük. Ennek az észmunkának az eredménye a lélek terjedelmének irányában felfelé árad, azaz helyesebben: befelé, a lélekbe magába. Ez az a kincs, melyet a lélek magával visz a devachanba, hogy ott aztán bölcsességgé változzék. Mert tudás és bölcsesség között nagy különbség van. A tudás sok ténynek az ismerete és elbírálása, a belőlük vont következtetés; a bölcsesség az összes tényből leszűrt lényeg, az az esszencia, melyet a lélek összes tapasztalataiból szerzett, s melyet a devachani életében bölcsességgé fog átalakítani. Jelöltünk, aki mindezt tudja, tudni fogja immár azt is, hogy ez a lélek az ő igazi „Én”-je, hogy ez a lélek, mely annyi életet élt végig és fáradságos útján folyton fejlődött, hogy ez a lélek: az „Én”, ő maga, amennyire látása terjed. És most kezdi csak megérteni, miért tanították arra, hogy különbséget kell tennie a maradandó „Én” és az ész között, mely csupán az „Én” mulandó megnyilvánulása. Az ész a lélek megnyilvánulása az anyagi világban és létezésének az a célja, hogy a lélekért

dolgozzék. Azután azt is megérti a jelölt, hogy miért válaszol a Mester olyan különös szavakkal annak a tanítványnak, aki már megtalálta az Előcsarnokba vezető utat és most arra kéri Őt, hogy tanítsa. A tanítvány kérdésére: „Mesterem és tanítóm, mit kell tennem, hogy elérjem a bölcsességet Te bölcs, mit kell tennem hogy elérjem a tökéletességet?” - a Mester így válaszol: „Keresd az ösvényeket! De légy tisztaszívű, ó tanítványom, mielőtt útra kelsz. Mielőtt megtennéd az első lépést, tanuld meg megkülönböztetni a valót a valótlantól, a változót az örökkévalótól. Tanuld meg mindenekelőtt megkülönböztetni az észbeli tudást a lelki bölcsességtől ...”³

Erre aztán a Tanító megmagyarázza, hogy mi a különbség a tudás és a bölcsesség közt, hogy mi a tudatlanság, a tudás és mi a bölcsesség, mely a két előbbire következik. Majd az ész magyarázatja neki, „mely olyan mint a tükör, melyre por rakódik, miközben visszatükröztet”, „melynek a lelki bölcsesség hús szellőire van szüksége, hogy elfújják az illúziók porát.” És a jelölt, ha okos, elmélkedni fog ezeken a szavakon. Mi is a különbség a való és a mulandó között, és miért függ ez össze az ész működésével? Mi a különbség a fényt visszaverő tükör és a lélek között, melynek a tükröt le kell porolnia, ha meg akar szabadulni az illúzióktól? Vajon mi a szerepe ennek az észnek, mely az ember oly hatalmas tevékenységének látszik, hogy az alsóbb világban úgy szerepel, mint maga az ember? Ha az Ösvényen az első lépés a valónak a képzelttől való megkülönböztetése, és ha az ész valamiképpen összefügg a képzelődéssel, az illúziók létrehozásával, tulajdonképpen mi akkor az ész működése?

És a jelöltnek most még más szavak is eszébe jutnak, melyeket a Bölcsesség Mestereitől hallott. Különösen arra a csodálatos mondásra emlékszik, mely az érzékek rájá-járól, az alsóbb Én uráról és királyáról szól, aki nem barátja a tanítványnak. Eszébe jut, hogy a tanítás kezdetén azt parancsolták neki, hogy keresse az érzékeknek ezt a királyát avégből, hogy megértse, mert „ő a gondolat-alkotó, az illúziók létrehozója”. És a tanítványt arra tanítják, hogy „az ész a valónak a nagy gyilkosa. A tanítványnak meg kell ölnie a gyilkost.”⁴ Úgy látszik, hogy itt egy olyan gondolatra bukkantunk, melynek az érzékek királyát kereső jelölt hasznát veheti. Az érzékek rájá-ja, vagyis királya alkotja a gondolatokat, és ő, a gondolatalkotó okozza az illúziókat, öli meg a valót. Mert a való a szellem világában létezik és az illúzió a differenciálódás folyamán keletkezik; az illúziót pedig az ész, a folyton növekvő ész hozza létre. A növekvő ész alkotja képzeletvilágunk megszámlálhatatlan sok képét; neki van meg az a tulajdonsága és tehetsége, amit képzelőerőnek nevezünk; ő tud úgy következtetni, hogy tovább épít azokon a délibábszerű képeken, melyeket ő alkotott. A növekvő ész az illúzió létrehozója, a való gyilkosa - már ami a tanítványt illeti - és éppen ezért a tanítvány legelső teendője, hogy megölje a gyilkost. Mert ha nem pusztítja el az észnek ezt a csalódást okozó erejét, soha sem fog az Előcsarnoknál előbbre jutni.

Majd azt az intelmet kapja Mesterétől, hogy iparkodjék eszét egybeforrasztani lelkével.⁵ Az lesz tehát a feladata, hogy eszének alsóbb felében olyan változást idézzon elő, mely azt arra képesíti, hogy a felsőbb ésszel egybeolvadjon. Meg kell semmisítenie eszének illúziót okozó erejét, hogy az ész atyjára, a lélekre ismerjen, és atya és fiú újból egyesüljön.

Most pedig egy misztikus szavakba burkolt tanítást hall, mely szerint el kell pusztítania a hold-testet (lunar body) és meg kell tisztítania a gondolat-testet⁶. Ha elmélkedik ezeken a szavakon és iparkodik értelmüket megérteni, végre abból a sok allegóriából és jelképből,

³ „*The Voice of the Silence*”, translated by H. P. B. Lotus Leaves I. London, Theosophical Publishing Society. - Megjelent németül is, Dr. Franz Hartmann fordításában „*Die Stimme der Stille*” címen. Leipzig, Theosophisches Verlagshaus Dr. Hugo Vollrath. - Az idézett hely az eredeti kiadás 42.-ik, a német fordítás 44.-ik oldalán van.

⁴ A csend hangja

⁵ „*The Voice of the Silence*”, 44. o. *Die Stimme der Stille*, 46. o.

⁶ Uo. 20. és 22.o.

melyet tanulmányai közben hallott, megérti, hogy hold-testnek a „káma”, a vágyak testét nevezik, azt, amit más szóval az asztrális embernek nevezünk. És megtanulja, hogy ezt meg kell semmisítenie, s a gondolat-testet (mind body) meg kell tisztítania.

„Tisztítsd meg gondolat-testedet” - erre oktatja őt a Tanító, mert a gondolat-test csak akkor lesz képes visszatérni a lélekbe, egybeforrni a lélekkel, ha megtisztul az illúziók porától. Most már érti a jelölt azt a munkát, melyet gondolkodása tekintetében kell elvégeznie az Előcsarnokban.

Kezdi megállapítani, hogy ő maga, az évszázadokon át folyton felfelé kapaszkodó élő lélek bocsátotta ki magából ezt az erőt, hogy eszközt alkosson a saját használatára, parancsainak engedelmeskedni tartozó szolgát. Belátja, hogy az ész nem úr, hanem engedelmes rabszolga kell, hogy legyen, eszköz annak a kezében, aki tartja, szolgája annak, aki küldötte. Ezt belátva feltárul előtte feladatának természete, mire nekilát észbeli képességeinek gyakorlásához, gondolatai ellenőrzéséhez. Munkáját nagyon egyszerű dolgokkal kell kezdenie. Először is azt fogja találni, hogy gondolatai folyton egyik tárgyról a másikra csaponganak, azt fogja találni, amire Arjuna már 5000 évvel ezelőtt rájött: hogy az ész nyugtalan, fékezhetetlen és csak nehezen lehet ellenőrizni és megfékezni. Úgy fog elbánni vele, mint a makrancos lóval, melyet nyereg alá szoktatnak, és arra tanítanak, hogy azon az úton menjen, melyet a lovas választott, és ne nyargaljon kénye-kedve szerint keresztül-kasul, árkon-bokron át. Ugyanígy fogja a mi jelöltünk mindennapi életében – mert mindezt a világ hétköznapi életében kell gyakorolnia - eszét arra szoktatni, hogy határozottan és következetesen gondolkozzék. Nem fogja engedni, hogy gondolatai - a kívülről jövő sokféle csábítás hatása alatt - százfelé terelődjenek, hanem arra kényszeríti őket, hogy egy határozott, maga választotta úton haladjanak, Ismereteit nem fogja többé apródonként, kis részletekben szerezni, mint akinek nincsen elegendő ereje egy bizonyítékokkal igazolt fejtegetés követésére. Vissza fogja utasítani azt a sokféle csábítást, mellyel ez a mi felületes korunk körülveszi.

Olvasmányát megfontolt indító-okok alapján fogja megválogatni, mert éppen ez neveli gondolkodását. Céltudatosan alapos bizonyításokat, hosszabb következetes fejtegetéseket fog olvasni. Ezek fejlesztik az észet és szoktatják a gondolatokat arra, hogy hosszabb ideig egy határozott irányban haladjanak, hogy ne szökjenek hirtelen egyik tárgyról a másikra, és ne fokozzák ezzel nyugtalanságát, azt az akadályt, mely mindaddig elállja útját az ösvényen, míg teljesen le nem küzdötte.

Igy dolgozik a tanítvány nap-nap után, hónapról-hónapra, évről-évre esze fejlesztésén és kiképzésén. Következetes gondolkodásra fogja szoktatni, megtanulja, hogy gondolkodásának tárgyát ő határozza meg, és nem fogja engedni, hogy gondolatai kényük-kedvük szerint jöjjenek-menjenek. Nem fogja többé túrni, hogy egy gondolat hatalmába kerítse és fogva tartsa, hogy befészkelje magát gondolkodásába, és addig maradjon ott, amíg neki tetszik. Most már úr lesz a saját házában. Mindennapi életében kellemetlenségei lehetnek: többé már nem bántják, hanem segítségére lesznek esze nevelésében. És ha kellemetlenségei, gondjai tűrhetetlenné válnak, ha a megpróbáltatások súlyosan nehezedenek vállaira, ha olyan kellemetlen események miatt aggódik, melyek talán csak napok, hetek vagy hónapok múlva fognak bekövetkezni, ilyenkor azt fogja mondani: „Nem, ilyen gondok nem fogják befészkelni magukat eszembe, az ilyen gondolatoknak nem adok szállást; semmit sem tűrök meg, ami nem az én választásom, az én meghívásom folytán került oda, a hívatlan vendéget pedig kiutasítom.” Sokan kínzó gondolataik miatt nem tudnak aludni, sokan tönkreteszik magukat, és nem sorscsapás tette őket tönkre, hanem gondjaik, egy esetleges sorscsapás feletti töprengésük. Az efféléknek a mi jelöltünk véget vet, mert nem foglalkozik többé olyan gondolatokkal, melyeket nem helyesel, mert bezárja eszének, gondolkodásának kapuit minden ilyen hívatlanul betolakodó gondolat előtt. Fontos önfejlesztési eljárás ez, nehéz és hosszadalmas munka, mert a gondolatok berontanak és a tanítványnak ki kell őket vetnie.

Újból meg újból meg kell ezt tennie és csak egy módja van: el kell utasítania a gondolatokat, nem szabad szállást adnia nekik, akárhányszor is jelentkezzenek.

Azt fogják erre kérdezni: „Hogyan lehet ezt elérni?” Eleinte alkalmasint a legkönnyebben úgy, hogy az észnek valami más tárgyat adunk, amin gondolkodhat, később pedig egyszerűen azáltal, hogy nem bocsátjuk be a hívatlan gondolatot. De amíg a jelölt még nem elég erős arra, hogy gondolkodásának kapuit így elreteszelve, és nyugalmát megőrizhesse, okosan teszi, ha a gondolatokat más gondolatokkal helyettesíti, ha örökkévaló dolgokkal foglalkozó magasabb gondolatokkal helyettesíti a mulandó dolgokra irányuló alacsonyabbakat, melyektől szabadulni szeretne. Ezzel kettős célt ér el: megszabadul a mulandó dolgokkal foglalkozó gondolatoktól, és arra szoktatja eszét, hogy az örökkévalóra irányuljon, hogy felismerje a mulandó és az örökkévaló közti viszonyt. Eljárásunk követése révén arra a meggyőződésre fog jutni, hogy a jelen mulandó, és ezért nem érdemes rajta búsulni, aggódni; de azonkívül gondolkodását fokozottabb mértékben kötik le az örökkévaló dolgok, és ez a titka a földi és minden más világbeli békességnek.

Ha a jelölt eszét ily módon neveli, magának fokozatosan mindinkább aláveti, ha eléri azt, hogy esze csak azon gondolkodik, amit ő jelölt ki a számára, és el tudja zárni azoktól a gondolatoktól, melyeket ő nem választ, akkor a jelöltnek egy további, minden eddiginél nehezebb lépést kell megtennie. Kivonja magát az észből és egyáltalán nem is fog az ésszel gondolkodni - nem azért, hogy ne legyen öntudata, hanem azért, mert mélyebb öntudatra törekszik. Nem azért, mert az élet ellankadt és letargikussá vált benne, hanem azért, mert az élet annyira eleven és erős lett, hogy az agy többé nem bírja magába zárni gondolatait. Benső életének ezzel a növekedésével, a lelkéből fakadó életerő gyarapodásával lassanként rájön, hogy lehetséges egy olyan fokot elérni, melyen a gondolkodás már nem az ész gondolkodása, hanem a lélek öntudata. Sok időbe telik, amíg ezt az öntudatot megtalálja és teljesen megvalósíthatja; előbb az üresség, a pusztaság, a sivárság állapotán kell átesnie, s talán ez a jelölt előcsarnokbeli életének egyik legnehezebb időszak. Ez után már kezdi homályosan érteni, hogy mit jelentenek a Tanítónak ezek a szavai: „Fékezd meg isteni Én-eddel alsóbb Én-edet. Fékezd az örökkévalóval az istenit.”⁷ Az isteni Én: a lélek, ennek kell uralkodnia az alsóbb ész felett. De a lélek mögött ott van az örökkévaló, és később, mikor jelöltünk már a Templomban fog élni, ennek az örökkévalónak épp úgy kell megfékeznie az isteni Én-t, mint megfékezte az isteni Én régebben az alsóbb Én-t. És azután lassan és fokozatosan megtanulja a jelölt, hogy ura kell, hogy legyen mindennek, ami körülötte van, amivel az ész gondolkodása bármilyenü összefüggésben van.

Most egy olyan fokot ér el az Előcsarnokban, melyen finomabb kísértések veszik körül, kísértések, melyek nem érintik alsóbb természetét, hanem a felsőbb ellen törnek; mivel kudarcot vallottak az alacsonyabb, a vágytermészetből fakadó és a testi csábításokkal, most az ész szeretné felhasználni arra, hogy tönkretégyék vele a tanítványt. Azok a finomabb, a benső embert megkörményező kísértések következnek most, melyek tömegesen veszik körül a nehéz ösvényen felfelé haladó jelöltet, a gondolatvilág kísértései, melyek minden oldalról behálózzák. Teljesen ura kell, hogy legyen azoknak a mentális képeknek, melyeket ő alkotott, hogy tántoríthatatlanul és derült nyugalommal megállhassa helyét a seregszámra menő, egymást üző gondolat közepette. És ezeket a gondolatokat többé már nem az alsóbb világ embereinek a gondolkodása élteti és táplálja, hanem egy hatalmas nagy ösztönző erő, melyben a szellemi síkok erőinek természete rejlik; a sötét, a „fekete” oldalról jönnek, nem pedig a „fehér” felől, azoktól, akik örömet megölnék a lelket, s nem azoktól, akik segíteni szeretnének. Ezekkel az Előcsarnokban szemtől-szembe fog kerülni és rettenetes erővel, a rossz hatalmas energiáiból táplálkozó erővel támadják meg. Hogyan állhatná meg helyét Mára, a Gonosz seregeivel szemben, ha nem gyakorolta volna, ha nem tanulta volna meg, hogy az ész

⁷ „The Voice of the Silence”, 58. o. „Die Stimme der Stille”, 64. o.

határain belül ő legyen az úr a mindennapi élet apróbb támadásaival szemben? Hogyan haladhatna át a lélek az Előcsarnok negyedik kapuján, melyet ellenségei körülállnak, és csak azt engedik át, aki tökéletesen nyugodt?

Itt azután hasznát veszi annak az erőnek, mely az ész megfékezése és ellenőrzése közben fejlődött ki. Az ész most már olyan erős, hogy arra irányíthatja, amerre akarja, s hogy amellet is marad, nem törődve a körülötte dúló fergeteggel, olyan rendíthetetlenül, szilárdan és állhatatosan, hogy semmi sem ingathatja meg. És ez olyan hatalmas erővé fejlődött ki benne, hogy mindez nem is kerül megerőltetésébe. Már túlnőtt azon a fokon, mikor még csak megerőltetéssel érhetette el. Minél erősebb a lélek, annál kevesebb megerőltetésbe kerül a munkája; minél hatalmasabb az ereje, annál kevésbé érzi a kívülről jövő támadásokat.

Fejlődésének ezt a magas fokát akkor éri el az ész, ha a kívülről jövő gondolatokat már nem kell elpusztítania, mert élettelenül hullnak alá, mikor hozzá érnek. Most már semmit se kell megölnie, most már az ész se kell többé megölni, mert megtisztult és engedelmes lett. Annak az eredménye ez, hogy az ész és a lélek egyesülése, egybeforradása már megkezdődött, és abból áll, hogy abban a pillanatban, mikor valami idegen ér a gondolkodóhoz, mintegy a saját erejének visszahatása következtében élettelenül hull alá. Nincs többé szükség ütésre, küzdelemre, mert azt, amire le kellett sújtani, most a saját támadásának visszahatása pusztítja el. Ez az észnek azon állhatatossága, melyről írva van, hogy a lámpa olyan biztos helyen áll, ahol szél nem lobogtatja.⁸ A nyugalomnak és csendnek ezen a helyén, mely a Templom falainak árnyékában van, ismeri fel a tanítvány teljesen akarátát, itt találja meg a tökéletes békét. Erről a helyről mondja egy régi szent könyv, hogy ha az ember megszabadult a kívánságoktól és megszabadult a szomorúságtól-fájdalomtól, akkor az érzékek e nyugalomban megpillantja a lélek dicsőségét, nagyságát.⁹ Most lát először igazán, nem megtört fényben, nem megvillanó és újból eltűnő sugárnál, hanem teljes nyugalomban és derűtségben, melyet nem zavarnak meg sem a vágyak, sem a gondok hullámverései. Törtelen fényben ragyog ott a lélek fensége és az ész, mely immár ragyogó tiszta tükör, úgy veri vissza, amilyen a valóságban. Mert az ész, mely régen te tükör volt, mely olyan volt, mint a szélviharban hullámzó tó, most tökéletes képet mutató ragyogó tiszta tükör lett; olyan lett mint a nyugodt felszínű tó, melynek sima tükre mindent visszaver, ami a hegyeken és az égboltozaton van, mely fának mutatja a fát, csillagnak a csillagot és változatlanul sugározza vissza az égbolt színeinek minden árnyalatát.

De mielőtt a jelölt ezt elérné, még annak a veszélynek a pillanatai fenyegetik, melyeket a figyelmeztető hang említett. Ezek a pillanatok akkor következnek be, mikor már szinte elérte azt a helyet, ahol a lámpa lángja többé nem lobog, mikor ész és lélek összezsap egy utolsó küzdelemben, mikor az ész úgy viselkedik, mint az őserdő sűrűjében dühöngő elefánt. Hogyan kell megszeli díténie?

Az ész utolsó küzdelme ez, az alsóbb utolsó erőmegfeszítése, hogy érvényre jusson a felsőbbel szemben, melynek lenyűgöző bilincseit érzi. Az alsóbb természet fellázadása ez, amiről az iniciációról írt összes könyvekben szó esik. Mert minden könyvben, mely a rejtett bölcsességről szól, az áll, hogy mikor a jelölt a kapuhoz közeledik, hogy belépjen a Templomba, a természet összes erői felláznak ellene, hogy visszarántsák, a világ összes erői ellene kelnek. Az utolsó küzdelem ez, melyen át kell esnie, hogy a győzelem teljes legyen. Van azután még egy küzdelem a magasabb síkokon, melynek ez csak a visszfénye; olyan magas síkokon, melyeket el sem tudunk képzelni, melyekhez csak a nagyok legnagyobbjai találták meg az utat. Jelképezve van ez Buddha utolsó küzdelmében a szent fa alatt. Mielőtt az utolsó megvilágosításban részesült, mely a Buddha-rangra emelte, köréje sereglettek ezek az erők, hogy egy utolsó nagy küzdelemben elállják az útját. Ugyanezzel a

⁸ Bhagavad Gítá VI. 19.

⁹ Kathopanishad, I. 20.

küzdelemmel találkozunk, bárha sokkal alacsonyabb síkokon, a Templom kapuja felé közeledő jelölt életében is.

Hogyan vívhatja ki a győzelmet ebben a harcban? Hogyan léphet a megpróbáltatások ösvényén azoknak a nyomdokába, akik előtte jártak? A Tanító még mindig segíti, az Ó ajkáról kapja azt a figyelmeztetést, mely vezérelni fogja. A nagy csendben a következő szózat hallatszik: „Azokra a tulajdonságokra van szükség, melyek a Gyémánt-lélek felé vonzanak”.¹⁰ Ki és mi ez a Gyémánt-lélek? A tulajdonképpen, az igazi Énnel egyesült lélek, a minden részében folt és hiba nélkül való lélek, aki úgy bocsátja át magán a Logosz világosságát, úgy gyűjti egybe az emberek számára, mint az átlátszó gyémánt. Az a hatalmas nagy név, melyet az imént kiejtettem, (választhattam volna más neveket is, melyek igaz, hogy más nyelveken, ugyanazt jelentik) az olyan lelket illeti, aki magasan áll a többi lélek felett, akit azért nevezünk Gyémánt-léleknek, mert rajta keresztül magának a Logosznak a világossága árad le eredeti tisztaságában az emberekre, mert ez a lélek olyan tiszta, folt és hiba nélkül való, mint a gyémánt. Az a lélek ez, akihez legmerészebb törekvésünk pillanataiban tekintünk fel. Hogy pedig felemelkedhessünk hozzá, csak szépségének egyetlen sugarára, lángjainak egyetlen érintésére van szükségünk, mert a lélek felfelé tör, önmagához, mint a virág, mely a világosság felé nő. Azok a tulajdonságok, melyek a lelket felfelé vonzzák: a Gyémánt-lélek sugarai, melyek ráhullnak arra, ami ő maga, ugyan még csak fejletlen állapotban, tökéletlen mértékben, és isteni erővel vonzzák felfelé, hogy egyesüljön önmagával. És fejlődésének folyamán a tanítvány mindinkább rájön, hogy mit értettek Gyémánt-lélek alatt. Megérti, hogy őbenne is meg kell, hogy testesüljön ez a Gyémánt-lélek. („Tekints magadba, Buddha vagy!”) Megérti, hogy esze is csak olyan szolgálatára való szerző, hangszer, mint a teste, és hogy csak akkor értékes és hasznos, ha olyan zene szólal meg rajta, mely méltó arra, hogy a felsőbb Én-hez eljusson. Az ész húrjait a devóció, az odaadás hangolja fel, míg teljesen alá nem veti magát a léleknek. A lélek az alázat erejével hangolja fel, mire aztán olyan hangszerré lesz, mely méltó arra, hogy a Mester érintse, melyen ég és föld minden dallamát el lehet játszani.

Végül a tanítvány eléri a kaput és most felismeri, hogy megtalálta önmagát. De felismeri egyszersmind azt is, hogy a lélek - ő maga - most valami magasabbhoz tekint fel, amivel egyesülni fog, amivel egybeolvad. Ez a második egyesülés a Templomon belül fog megtörténni, a küszöbön még csak maradandó Én-jét egyesítette a mulandó Én-nel, lelkét az ésszel. Most azután az adoráció, az imádat következik, az isteni tisztelése, ami nem más, mint azonosítás a legfelsőbbel. Azt tanulja meg most, hogy mindennapi életében a lélek folyton imádkozhat, bármivel is foglalkozzék az ész, bármit is tegyen eközben a test. Végül pedig felismeri azt is, hogy a tanítvány élete a legfelsőbb szakadatlan imádása, szüntelen kontempláció, elmélyedés a Gyémánt-lélekbe, a legfelsőbbbe való megszakítás nélküli elmerülés. Átlátja, hogy miközben a lélek szorgalmasan dolgozik a Templom udvarában, addig az ész és a test az Előcsarnokban és az alsóbb világban fárad az emberiségért, melynek szüksége van rájuk. Átlátja, hogy a test állandóan dolgozhat az emberiségért, hogy az ész folyton tevékenykedhetik érte, hogy eszközei erre az életre, a küldöttjei, munkásai - míg ő maga imád. Csak most érti meg, hogy mit jelentenek ezek a szavak: „Az ég angyalai szüntelenül látják az Atyának arcát”. Az Atya-lélek víziója megszakítás nélküli vízió; földi felleg nem homályosíthatja el, földi munka nem zavarhatja meg. A lélek folyton csak lát, míg az ész és a test dolgozik. Ha ezt a jelölt elérte, átlép a küszöbön és az Előcsarnokból bejut az Úr Templomába.

¹⁰ „The Voice of the Silence”, 43. o., Die Stimme der Stille”, 45. o.

III. Előadás

Jellemképzés

E sorozat harmadik előadásának bevezetéseképpen meg szeretném ismételni első előadásomnak azt az intelmét, mely a megkívánt kvalifikációkra és azon lelkek cselekvési és gondolkodási irányára vonatkozott, akikről úgy beszéltem, mint az „Előcsarnokban levők”-ről. Azt mondtam - bizonyára emlékeznek rá -, hogy az Előcsarnokba lépő jelölt helyzete lényegesen különbözik az erényes, vallásos és jó ember helyzetétől, aki még nem ismeri teljesen az előtte levő célt, aki még nem alkotott tiszta képet magának feladata nagyságáról. Újból eszükbe szeretném juttatni, hogy az Előcsarnokba lépő lelkektől megkívánt kvalifikációkat egy olyan megfontolt önképzés szempontjából tárgyalom, mely határozottan felismert célt tart szem előtt. De eszükbe szeretném juttatni azt is, hogy mikor ezekről a kvalifikációkról beszélek, korántsem gondolom, hogy a jelölt már tökéletesen elsajátította őket, amíg az Előcsarnokban időzik. Itt úgyszólván csak a jellemképzést kezdi meg; fontolóra veszi, hogy milyennek kellene lennie és több vagy kevesebb sikerrel törekszik azzá lenni. A dolog úgy áll, hogy ahhoz, hogy eljusson a Templom küszöbéig, még nem kell elérnie a teljes megtisztulást, a vágyak és a gondolatok tökéletes ellenőrzését, a befejezett jellemképzést, alsóbb természetének a felsőbbbe való tökéletes áthasonulását. Amíg az Előcsarnokban van, inkább csak azzal foglalkozik, hogy úgyszólván elkészíti tervezett épületének alaprajzát és óvatosan és lehetőleg pontosan megrajzolja annak az épületnek a körvonalait, melyről azt reméli, hogy teljesen be is fogja fejezni. Ezen vonalak kidolgozása, az alapon való továbbépítés, a falaknak mind magasabbra és magasabbra való emelése és a befejező kőnek a beillesztése már olyan munka, melyet inkább a Templomban, mint a Templomon kívül kell elvégezni, akkor, mikor a jelölt szemei már megnyíltak, s nem akkor, mikor félig még vakok, mikor még az Előcsarnokban van. Szeretném, ha megértenék, hogy az a cél, melyet a tanítvány magának kitűzött: a terv elkészítése és határozott felismerése. Egyelőre csak ez a kitűzött célja, miért is a körvonalakat, bármilyen hatalmasak is legyenek, még nem kell egészen kitöltenie. De itt, az Előcsarnokban ismeri fel ezeket a körvonalakat, és ha elért eredményei még csekélyek is, mégis már szilárd alapok, melyeken a jövő nagyszerű eredményei fognak nyugodni. És ezt szándékosan hangsúlyozom - bár ezáltal ismétlésbe bocsátkozom -, mert arra figyelmeztettek, hogy ha az előcsarnokbeli élet célját túl magasan jelölöm ki, ha a körvonalakat nagyon kibővítem, egyik-másik hallgatómat lehangoltság, sőt talán kétségbeesés foghatná el. Ezért jó lesz, ha mindenki megérti, hogy az, amit a jelölt az Előcsarnokban megrajzol, csak a kezdet, az alap, s hogy később - miután átlépte a küszöböt - még számtalan élet van előtte, melyekben a megkezdett munkát befejezheti. Ekkor aztán az építő terve a befejezett épület maradandó alapjául szolgál.

Abban a feltevésben, hogy ezt jól megértették, most rátérek a jellemképzésre. Ez határozott és pozitív építés lesz, amit a jelölt az Előcsarnokban célul tűz ki magának. Láttuk, hogy előző életeiben erényes és vallásos ember volt. Belátta, hogy bűnnek nem szabad benne lakoznia, hogy semminemű rosszat nem szabad megtűrnie magában. Ha pedig azt látja, hogy valami bűnnek a magva mégis megmaradt benne, hogy még él benne valami rossz hajlam, azonnal kipusztítja, gyökerestül kiirtja. Az Előcsarnokban már nem lehet egyességet kötni a rosszal, a bűnrel; itt nem lehet a fölött alkudozni, hogy mi a helyes, mi tiszta és mi jó. A jó gyakorlásában ugyan még tévedhet a jelölt, de a rosszat már nem cselekedheti nyugodtan. Ennek már végleg hátat fordított, természetének durvább részeit már kiküszöbölte magából, benső küzdelmének állatias fele már véget ért. A Templom csarnokába nem hozhat az építéshez faragatlan követ. A faragás munkáját előző életeiben kellett elvégeznie és sok

fáradtsággal kellett jellemén dolgoznia, hogy alkalmas legyen a továbbépítésre, még itt is, a Templom előcsarnokában. A jellemnek erről a nyers megfaragásáról feltesszük, hogy már megtörtént. Most a pozitív erények felépítésével fogunk foglalkozni, még pedig csakis magas és nemes erények felépítésével. Nem olyan erényekről lesz szó, melyek a világban szükségesek, hanem olyanokról, melyeket a jelölt akar megszerezni, hogy ő is a világ egyik segítője és megváltója lehessen. Azokról a jellemző tulajdonságokról lesz szó, melyek arra vezetnek, hogy világmegváltó, úttörő válják belőle, az emberiség első gyümölcsei közül való.

A jelölt, aki az Előcsarnokban jelleme képzésével foglalkozik, mindenekelőtt higgadt megfontoltságával tűnik fel. Nem cselekszik a pillanat szeszélyeinek engedve, nem fog hozzá az építésnek, hogy nemsokára újból abbahagyja, nem kísérletezik ma az egyik irányban, holnap meg a másikban, nem szaladgál ide-oda, nem keres és kutat valami cél után. Mindezzel már végleg végzett. Amit tesz, azt megfontolva teszi, mert ismeri és követi a célt. Jellemépítő munkája megfontolt és átgondolt cselekvés. Az építő tudja, hogy van rá ideje, s hogy a természetben semmi sem vész kárba. Az építést a meglévő anyaggal, vagyis azzal a jellemmel kezdi, melyet eddig kifejlesztett és megismert. Látni fogjuk, hogy milyen nyugodtan figyelmezteti és gyarlóságait, s hogy nekilát, hogy az előbbieket erősítse, gyarapítsa, az utóbbiakat pedig kiküszöbölje. Határozott célt követő, megfontolt építés a jelölt munkája: tartós anyagból farag ki egy szobrot, melynek a mintája már kész.

Az Előcsarnokban levő jelölteken tehát legelőször is azt vehetjük észre, hogy határozott céljuk van, és hogy megfontoltan cselekednek. Az ilyen ember tudja, hogy az, amit feldolgozott, az övé, hogy életről-életre magával viszi eddig fel halmozott kincseit; tudja, hogy ha jellemében hézagot, csorbát talál és csak félig javítja ki, félig legalább mégis kijavította, mert a munkának ezt a részét már elvégezte; tudja, hogy az az erő, melyet megszerzett, mindörökké az övé marad, mint a léleknek egy része, melyet soha el nem veszíthet, mert bele van szöve az egyéniség szövetébe és attól többé nem lehet elválasztani. Az építés munkáját azzal a megfontolt céltudatossággal folytatja, mely a tudásban, a természet összes törvényeinek ismeretében gyökeredzik. Tudja, hogy a törvény változhatatlan; tudja, hogy a legteljesebb és a legszilárdabb bizalommal bízhat benne. Megbízik tehát a törvényben, mert tudja, hogy a törvény válaszolni fog; a törvényhez folyamodik és tudja, hogy a törvény igazságot fog szolgáltatni. A habozásnak, a kételkedésnek még az árnyéka is eltűnt belőle. Amint vet, úgy fog aratni, és minden magot, melyet elvet, azzal a biztos tudattal vet el, hogy fajtája szerint fog gyümölcsöt teremni, hogy csakis az jár majd vissza a jövőben, semmi más. Munkájából hiányozni fog tehát a sietés és a türelmetlenség. Ha a gyümölcs lassan ér, még vár a leszedésével; ha a mag nehezen kel ki, megvárja, amíg kikel. Tudja, hogy az a törvény, melynek magát alávetette, változhatatlan és jó; tudja, hogy a törvény mindent elvégez a maga idejében, s hogy ez az idő úgy öreá, mint a világra nézve a legjobb.

Szóval így kezdi meg munkáját a rendelkezésére álló anyaggal. Megelégszik vele, mert ezt érdemelte ki a törvénytől múltjában, mert ez az, amivel dolgoznia kell, nincsen más anyaga. És akár bőségesen, akár szűken jutott neki belőle, akár gazdag, akár szegényes ez az anyag, megragadja és dolgozik vele, mert tudja, hogy bármilyen szegényes legyen is, növekedésének, gyarapodásának nincsen határa, mert tudja, hogy ha még olyan csekély is ez az anyag ma, jövőre nagyságának és gazdagságának mértéke nincsen kiszabva. Tudja, hogy célját el *kell* érnie, s hogy ez nem valószínűség, hanem bizonyosság, nem véletlen, hanem határozott valóság. A törvény annak az egyenértékét kell, hogy visszaszolgáltassa, amit ő adott. Ha keveset adott, keveset kap vissza, és a jövőben akkor ebből épít. Valamivel gyarapítja meglévő készletét, és minden eredmény, minden vívmány elérése után valamivel magasabb fokra emelkedik.

Most már ismerjük egy kissé az építés módját. Tudjuk, hogy a jelölt munkája a helyes gondolkodással kezdődik. A múltkor előadásban éppen a gondolatok ellenőrzésével foglalkoztunk, amit a jelöltnek meg kell tanulnia, hogy a helyes választással, a helytelent

pedig elkerülhesse. Rendíthetetlenül dolgozik gondolatai ellenőrzésén, most már ismeri azokat a feltételeket és törvényeket, melyek a gondolatok létrehozását szabályozzák, ismeri a gondolatok hatását a világra, és alkotójukra gyakorolt visszahatásukat, miért is most már abban a helyzetben van, hogy jellemének felépítéséhez a helyes gondolatokat választhatja. A helyes gondolkodás a jelölt egyik kezdő lépése azon az úton, melyen végighalad az Előcsarnokon. Mindenekelőtt azért kell helyesen gondolkodnia, mert gondolatai másokra is kihatnak. A Templom jelöltjei az emberiség szolgálatában látják cselekvésük legfőbb indítóokát és rugóját. A jelölt gondolkodását tehát ez az indítóok fogja irányítani; saját maga alkotta gondolatait, de még azokat is, melyeket öntudatába bebocsát, nem aszerint fogja megválogatni, hogy milyen hatást gyakorolnak öreá, hanem elsősorban a másokra gyakorolt hatásuk szerint. Mindenekelőtt a szolgálatra készül, s ezért minden gondolatnál, melyre erejét fordítani szándékozik, arra gondol, hogy milyen hatással lesz a világra; kiszámítja, hogy mennyit fog segíteni, hogy mily mértékben fogja embertársait erősíteni és tisztítani. Tudja, hogy ez a gondolatáradat öntudatából ered, ismeri működését és hatását, miért is olyan gondolatokat választ ki belőle, melyekről tudja, hogy hasznára válnak embertársainak. Ilyen gondolatokat küld ki tehát azzal a megfontolt céllal és szándékkal, hogy velük a világot szolgálja és segítse.

Azután pedig szemügyre veszi a gondolatok természetét, megfigyeli, hogy milyen hatást gyakorolnak reá jellemének felépítése tekintetében. Azonnal látni fogjuk, hogy ez nagyon fontos, hogy tényleg a gondolat az az eszköz, mellyel a jellem felépül. A gondolatok nemcsak hatnak a jellemre, hanem felépítik, és az embert olyan mágnessé változtatják, mely magához vonzza a többi gondolatot, úgy hogy a jelölt nemes és magasztos gondolatok gyújtópontjává lesz, öntudata pedig úgy működik, mint a mágnes mindannak, ami jó. A rossz megsemmisül, ha hozzá ér, mint ezt a múltkori előadásban láttuk, a jó ellenben beömlik öntudatába, hogy ott új táplálékot, új erőt és új energiát kapjon. Azok a jó gondolatok, melyek így jönnek hozzá másoktól, friss életerővel távoznak tőle. Tehát nemcsak forrása a jónak a maga alkotta gondolatokkal, hanem a vezetőcsatornája is, mely a felvett gondolatokat új életerővel látja el és továbbítja.

Ilyen gondolatok kezdik képezni a jellemet. Az építés kezdetén éppen ez a helyes gondolkodás foglalkoztatja eszét és ezért gondolatait folyton megfigyeli, s a legnagyobb gonddal és bizalmatlansággal vizsgálja meg őket, hogy öntudatának szentélyébe semmi se férközhessen be, ami hátrányára válhatnék. Ha ezt nem őrzi, akkor az ellenség minden egyébhez utat talál. Az öntudat az erődítmény citadellája, de egyszersmind az a kapu is, melyen minden átvonul.

Jellemképző munkája közben azután megtanulja - ha eddig még nem tanulta meg - szavainak ellenőrzését is. A kimondott szónak igaznak, feltétlenül és teljességgel igaznak kell lennie, nem a világ általánosságban elismert igazmondásának értelmében - bár ez sem megvetendő dolog -, hanem annak a minden részletre kiterjedő lelkiismeretes igazmondásnak megfelelően, melyre az okkultizmus tanítványának feltétlenül szüksége van. Hű és igaz kell, hogy legyen a megfigyelés, ugyanilyen a beszámolás, a gondolat, a beszéd, a cselekedet, mert ahol nincs meg az igazságnak ez a keresése és az erős elszántság igazzá lenni, ott csak veszélyt jelentő okkultizmusra, borzalmas és mély bukásra van kilátás, és ez a bukás arányban áll, azzal a magaslattal, melyet a jelölt eddig elért. Az igazságszeretet az okkultista vezére, s egyszersmind védőpajzsa is. A vezére, mert arra képesíti, hogy megkülönböztethesse a helyes utat a helytelenőtől, a jobb felé vezető ösvényt a bal felé vezetőtől. A pajzsa pedig azért, mert csak akkor pattan le róla a különböző síkok sokféle káprázata, ha az igazság pajzsával vértzetten halad át a síkokon. Éppen azért, hogy gondolatban, szóban és tettben az igazságot gyakorolja, ébrednek benne az a szellemi látás, mely az illúzió minden fátylán áthatol, és mellyel szemben már semmi sem tévesztheti meg, semmi sem ámíthatja el. Mindenütt akadnak fátylak, az illúziók világában a valótlán a

valóság fátylába burkolózik mindaddig, míg a szellem változatlan és közvetlen benső látása nem hatol át valamennyi illúzión. Ennek a szellemi látásnak a kifejlesztéséről csak akkor lehet szó, ha jellemünkben igazak vagyunk, ha gondolkodásunkban igazságra törekszünk, ha lelkiismeretünkben az igazságot ápoljuk. Igazságszeretet nélkül elkerülhetetlenül csak balsiker, tévedés és botlás lesz osztályrészünk.

A beszéd tehát mindenekelőtt igaz lesz, de azon kívül szelídnék is kell lennie. Mert a szelídség nincsen ellentétben az igazsággal, amit sokszor hajlandók vagyunk feltételezni, és szavaink mit sem veszítenek igaz voltukból, ha egyszersmind tökéletesen szelídek, udvariasak és részvéttel teljesek. Minél igazabb a beszédünk, annál szelídebbnek kellene lennie, mert minden létező szívében részvét lakozik együtt az igazsággal. Ezért a beszéd, melyben a világegyetem legbensőbb esszenciája tükröződik, nem sérthet meg élőlényt, és a valótlanág gyanújának még az árnya sem férhet hozzá. A beszédnek tehát igaznak és szelídnék kell lennie, igaznak, szelídnék és udvariasnak, és ez a „beszéddel hozott áldozat”, melyet minden jelöltnek be kell mutatnia.

Az igaz beszéd és a helyes gondolkodás elmaradhatatlan eredménye a helyes cselekvés lesz; ez fakad ebből a kettős forrásból. Mert a cselekedet csak a megnyilvánulása annak, ami bensőnkben rejlik. Ha tehát a gondolat tiszta, a beszéd igaz és hű, akkor természetesen a cselekedetnek is nemesnek kell lennie. Édes forrásból csak édes víz fakadhat és folydogálhat, a megtisztult agyból és szívből szükségképpen csak helyes és jó cselekedet eredhet. Ez az a hármas kötél, mely a jelöltet a világhoz, s egyszersmind a Mesterhez is kapcsolja, mely néhány nagy vallásban mint a tökéletes önuralom, a gondolkodásban, beszédben és cselekedetben való önuralom mintaképe szerepel. Ez az a hármas kötél, mely a tökéletes jellemű embert a szolgálathoz, a tanítványt a Mester lábaihoz fűzi, olyan hármas kötél, mely egykönnyen nem szakítható el.

Ha jelöltünk mindezt felfogta és nekilát a megvalósításához, jellemépítő munkáját egy határozott gyakorlati módszerrel kezdi. Először is úgynevezett „eszménykép”-et alkot magának. Hadd tisztázzam azonban előbb az „eszménykép”, az „ideál” szó értelmét. Az ész benső munkájával, tevékenységével benső képeket alkot, és ehhez erejének növekedésével sok olyan anyagot használ fel, melyet a külvilágból vesz. De ha az anyagot a külvilágból veszi is, maga a kép, a fogalom annak a behatásnak az eredménye, melyet az ész tevékenysége gyakorolt erre az anyagra. A fogalom - a szó legmagasabb értelmében - mindig valami absztrakt, elvont. Ha mármost el tudjuk képzelni, hogyan keletkezik az elvont fogalom a rendes agyöntudatban, akkor világosan megértjük, hogy mi az „ideál”, az „eszmény”. Csak kissé ki kell bővítenünk, meg kell nagyobbítanunk a fogalmat, s megkapjuk azt, amire szükségünk van. A dolog megvilágítására egy régi példát fogok használni: a háromszög elvont fogalmát.

A gyermek agyöntudatában a háromszög fogalma először annak a sokféle alaknak a tanulmányozása folytán támadhat, melyekről azt mondják neki, hogy háromszögek. Azt látja, hogy különféle alakúak, hogy vonalakból állnak, melyek különböző, eltérő irányban haladnak. Azt fogja találni, ha külön-külön figyel meg őket gyermeki agyöntudatával, hogy ezek az alakok nagyon különbözők, úgyhogy eleinte különféle alakoknak fogja őket tartani, és még nem fogja bennük felismerni azt az alapegységet, mely miatt valamennyi ugyanazt a nevet viseli. Gondolkodásának fokozatos fejlődésével azonban lassanként megtanulja, hogy vannak bizonyos határozott sajátságok, melyek a háromszög fogalmát alkotják, hogy mindig csak három vonal alkotja, sohasem több; hogy mindig három szögből áll, sohasem többől; hogy ennek a három szögnek az összege mindig egy határozott érték, és hogy a három vonal, a háromszög három oldala, bizonyos viszonyban áll egymáshoz stb. A gyermek vagy az ifjú tanulmányai révén megismerkedik ezekkel a fogalmakkal, az ész pedig összehasonlítja, feldolgozza őket és leszűri belőlük azt, amit a háromszög elvont fogalmának nevezünk. Ennek nincsen se határozott nagysága, se határozott alakja, és nincsenek határozott nagyságú

szögei se. Az elvont fogalom tehát úgy keletkezik, hogy az ész a sok konkrét alak összes közös jeleit feldolgozza és összegezi. Ez csak az agyöntudatra vonatkozik, mert arra, hogy vajon milyen magasabb fogalomnak a visszfénye az említett elvont fogalom, most nem fogok kitérni. Most csak azt kellett Önöknek megmagyaráznom, hogyan alkotja az ész az elvont fogalmakat, melyeknek nincsen se különös színük, se különös alakjuk vagy más tulajdonságuk, hanem a sokféle alak közös vonásainak az egyesítései. Az eszménykép is ilyenféle elvont fogalom és úgy keletkezik, hogy az ész képzetalkotó ereje leszűri, kivonja a lényegét azokból az elvont fogalmakból, melyeket a nagy erényekről alkotott: mindarról, ami szép, ami igaz, harmonikus és könyörületes, mindarról, ami bármi tekintetben kielégítheti az ész és a szív vágyait és törekvéseit.

Ezekből a különböző fogalmakból, melyek külső megnyilvánulásukban tulajdonképpen mégis korlátoltak, az ész kivonja az esszenciát, a lényegét, s azután egy hatalmas heroikus alakot alkot magának, akiben minden elérte a tökéletesség fokát, aki mindennek a legmagasztosabb és legtökéletesebb kifejezése. Az ilyen ideális alaknál már nem beszélünk az igaz, a szép, a hatalmas dolgokról, hanem magáról az igazságról, a szépségről és az erőről, nem beszélünk róla mint könyörületes és szerető lényről, hanem mint magáról a könyörületességről és a szeretetről. Így jön létre egy tökéletes, hatalmas és minden részében harmonikus alak, aki nagyobb mindannál, amit valaha láttunk, csak annál nem, amit a szellem az inspiráció ritka pillanataiban sugároz le az észbe. A jelölt - amennyire csak képes - megalkotja magának a tökéletesség ezen eszményképét, eközben azonban nagyon jól tudja, hogy legtökéletesebb álma is csak a leghalványabb árnya annak a valóságnak, ahonnan ez a visszfény ered. Mert a valóság világában, fent az égi magasságokban, túl az emberiség vágyainak hóborította hegytetőin, eleven fényben létezik az, amit a tanítvány idelent csak mint halvány visszfényt pillanthat meg. Mindaz, amit a tökéletesről, a magasztosról, nagy céljainkról, mindent magukba foglaló törekvéseinkről magunknak el tudunk képzelni, csak a valóság halvány árnya, mely a lélekre hull. Az eszménykép, melyet a tanítvány alkot, még tökéletlen, mert más még nem is lehet. De bármilyen tökéletlen legyen is, mégis csak az az eszménykép, mely szerint jellemét fel fogja építeni.

De mire jó az eszménykép? Azok a hallgatóságaim, akik figyelemmel kísérték a gondolkodás hatásáról mondottakat, sejteni fogják, hogy miért van szükség eszményképre. Két mondatot fogok idézni - egyet a hinduk, egyet pedig a keresztények szentírásából -, hogy megmutassam Önöknek, hogyan vélekednek a beavatottak erről a tényről, bármilyen nyelven beszéljenek, bármelyik civilizációhoz szóljanak is. Az egyik misztikus Upanisádban, a Chándogyá-ban, ezeket a szavakat találjuk: „Az ember a gondolkodás eredménye; amin gondolkodik, azzá lesz; ezért gondolkodjál Bráhmá-n.”¹¹ És sok ezer évvel azután egy másik nagy tanító, a kereszténység egyik megalapítója, más szavakkal ugyan, de ugyanazt a gondolatot fejezi ki: „Mi pedig mindnyájan felfedett orcával az Úrnak dicsőségét mintegy tükörben látván, azon ábrázatra elváltoztattunk dicsőségből dicsőségbe, úgymint az Úrnak lelkétől”.¹² Tehát „mintegy tükörben látjuk”, mert az ész - tükör; képek vetődnek rá és verődnek róla vissza. A lélek pedig az ész tükrében látja az Úr dicsőségét és ugyanazon képpé változik „dicsőségből dicsőségbe”. Akár a hindu, akár a keresztény szavakat fogadják el, akár a hindu, akár a nyugati bölcs tanítását olvassák, a Nagy Fehér Páholy ugyanazon tanítása szól Önökhöz: eszménykép kell, hogy előttünk legyen, hogy bennünk tükröződjék, hogy okvetlenül azzá váljunk, amire gondolkodásunk állandóan irányul.

És hogyan fogjuk megközelíteni eszményképünket? Ezzel a kérdéssel kell most foglalkoznunk. Kontemplációval, elmélyedéssel. A jelölt, aki jellemét fel akarja építeni, minden nap elmélyed abba az eszményképbe, melyet alkotott, és ezt a nap egy olyan előre megállapított szakában teszi, amikor nem kell attól tartania, hogy megzavarják.

¹¹ Uo. III. XIV. I.

¹² Kor. II. 3.18. (Károli Gáspár fordítása szerint)

Gondolkodását eszményképére irányítja és öntudatát szüntelenül vele foglalkoztatja. Nap-nap után elmerül eszményképe nézésébe, végigjártatja tekintetét a körvonalain, elmélkedik rajta, mire kontemplációja közben elkerülhetetlenül felébred benne a tisztelet és a hódolat érzelme, ami nem más, mint az adoráció, az a nagy átalakító erő, melynek segítségével az ember azzá lesz, amit imád. A kontempláció lényegében a tisztelet és a magasra törő vágyódás kontemplációja lesz. És amint a jelölt így kontemplál, az isteni ideál sugarai ráhullnak, törekvésének vágyai pedig felfelé szállnak és feltárják lelkének ablakait, hogy bebocsássák eszményképe sugarait. Ezentúl ezek a sugarak belülről fognak világítani. A fény nemcsak a jelölt felett, hanem benne is fog világítani; megvilágítja eszményképét és világosságot hint az ösvényre, melyen haladnia kell.

Hogy így kontemplálhasson, gyakorolnia kell magát a koncentrációban; gondolatainak nem szabad elkalandozniuk, szétforgácsolódniuk, ami különben igen gyakran megtörténik velünk. Meg kell tanulnia eszét, gondolatait állhatatosan egy pontra irányítani. Folyton kellene ezen fáradoznunk, folyton gyakorolnunk még mindennapi életünkben is mindaddig, míg eszünk nem engedelmeskedik az impulzusnak és nem cselekszünk koncentrált energiával, mely eszünket, gondolatainkat egyetlen egy pontra szegezi. Nem határoz, hogy közben sok lényegtelen, közönséges teendőt kell így elvégezniük. Nem az a fontos, a döntő, hogy *mit* kell tennünk, hanem az, hogy *hogyan* tesszük, ebből áll a tanítványságra vezető előkészület. Nem az határoz, hogy miféle munkát kell végezniük a világban, hanem az, hogy hogyan végzik el; a munkának szentelt figyelem, az elvégzésére fordított erő a fontos, és az a gyakorlat és tapasztalat, melyre ezáltal szert tesznek. Bármilyen lényegtelen legyen is az a munka, mellyel éppen foglalkoznak, mintegy gyakorlótérül használhatják fel eszük kiképzésére; egy pontra szegezhetik gondolataikat, nem határoz, hogy miféle pontra. Mert szem előtt kell tartaniuk, hogy ha egyszer szert tettek erre a képességre, Önök választhatják meg a tárgyat; ha egyszer az ész végleg a hatalmukban van úgy, hogy ide is, oda is irányíthatják, akkor Önök jelölhetik ki azt az irányt, hogy merre forduljon. Apróbb dolgokban éppen olyan jól gyakorolhatják az ellenőrzést, mint a nagyokban, sőt még jobban, mert az apró dolgok mindennapi életünkben folyton körülöttünk vannak, míg a nagyok csak ritkán történnek meg. Ha valami nagy dolog következik be, az egész ész felrázkódik, hogy megbirkózzék vele, egész figyelmünk önként ráirányul. Ha valami nagy eset fordul elő, egész-energiánk felébred, hogy szembeszálljon vele, és az embernek jól meg kell állnia a helyét, hogy a nagy feladatot véghez vihesse. Sokkal inkább próbára teszik az embert az apró dolgok, melyek nem ragadják meg különösképpen a figyelmet, melyekkel nem lehet elismerést szerezni. A kitűzött célért meggondoltan dolgozó ember mindent, ami körülötte van, arra használ fel, hogy ellenőrizze, fékezze magát.

Ez az önfegyelem mindenek a kulcsa. Irányítsák életüket valami terv szerint, állítsanak fel maguknak bizonyos életszabályokat. Ha pedig felállítottak ilyen szabályokat, ragaszkodjanak hozzájuk, és csak azzal a megfontolással változtassanak rajtuk, mellyel felállították. Kezdjék olyan egyszerű dolgokon, mint pl. a reggeli felkelés idejének pontos betartásán, mert a testet is ellenőrizni kell. Határozzanak meg egy olyan időt, mely munkájuknak vagy háztartásbeli teendőiknek leginkább megfelel, s ha egyszer megállapították felkelésük idejét, tartsák is be. Ne engedjék, hogy a test a saját tetszése szerint válassza meg ezt az időt, hanem szoktassák arra az azonnali automatikus engedelmességre, mely által az ész hasznos szolgájává lesz. Ha egy idő múlva azt találják, hogy rosszul választották meg az időt: változtassák meg. Azért, mert akaratuk megszilárdításán fáradoznak, még nem kell nyakasaknak lenniük, hanem legyenek hajlandók annak a megváltoztatására, ami nem vált be. De változtassák meg a saját belátásuk szerint, akkor, amikor Önöknek tetszik, s ne azért, mert a szenvedély pillanatnyi sugallatának, valami testi kívánságnak vagy valami vágnak a hatása alatt állnak. Ne alsóbb természetük kívánságára változtassák meg - hiszen ezt uralni kell - hanem változtassák meg akkor, ha azt

találják, hogy rosszul választottak. Mert maguk alkotta életszabályaikkal sohasem szabad másokat akadályozniuk, önfegyelmzésükre nem szabad olyan módokat választaniuk, melyek másokat zavarnak, nekik nehézségeket okoznak, ahelyett, hogy egyszerűen önmagukat ellenőriznék.

A következő fokozat, melyre most - miután a jellemképzés módját megértették - áttérünk, magának a jellemnek a tanulmányozása. Mert tudatosan kell dolgozniuk, nem pedig vaktában. Ha okosak, jellemük megítélésénél néhány olyan tulajdonságot fognak szem előtt tartani, melyet nagy emberek a Templom kapuja felé siető jelölt jellemében szükségesnek tartanak. Szem előtt tarthatják például azt a leírást, melyet Shri Krishna ad Arjunának a Bhagavad-Gitá tizenhatodik énekében, mikor felsorolja neki azokat a tulajdonságokat, melyekből az isteni jellem felépül. Mintának vehetik ezt, mely megmutatja, hogy milyen tulajdonságokra kellene törekedniük jellemük felépítésében, hogy mit kell fokozatosan kifejleszteniük kitűzött útjukon. A tizenhatodik énekben Shri Krishna felsorolja azokat a tulajdonságokat, melyeket egytől-egyig fel kellene venniük gondolkodásuk és törekvéseik tárgyai közé. Mert talán még emlékezni fognak, hogy a jellemet először az erény feletti kontemplálás képzi és csak azután az erény gyakorlása, mely immár a gondolatból a beszédbe és a tettbe is átment. A lajstrom hosszú, de van elegendő időnk az elsajátítására; így szól: „Bátorság, szívbeli tisztaság, kitartás a bölcsesség keresésében, a jógában, könyörületesség, önuralom, áldozatkészség, a Shástrák tanulmányozása, szigorúság önmagunkkal szemben, őszinteség, jámborság, igazságszeretet, szelídség, lemondás, békességszeretet, a rágalmazás bűnétől való mentesség, részvét minden élő lény iránt, a kapzsiságtól való mentesség, engedékenység, szerénység, nyugalom, vitézség, megbocsátás, erősség, becsületesség, barátság, alázat - ebben részesül az, aki isteni tulajdonságokkal születik". Mindez azonban nem mindjárt; hanem csak később lesz az övé, csak jellemképzése közben fejlődik ki. Ha figyelemmel végigolvassák ezeket a tulajdonságokat, azt fogják találni, hogy bizonyos csoportokra oszthatók, s hogy napról-napra gyakorolni lehet őket, eleinte természetesen igen tökéletlenül, később azonban mind határozottabban. A siker hiányán pedig nem szabad szomorkodniuk, inkább örülniük kellene, hogy ismerik a célt és mert tudják, hogy minden lépésük olyan végcél felé visz, melyet el kell érniük.

Figyeljék meg, hogyan húzódik végig e tulajdonságokon az önzetlenség, a szeretet és jóság aranyfonala. Figyeljék meg, hogy a bátorság, az erő és a kitartás szintén helyet talált köztük. Ez teremti meg az egyensúlyt azokban a kiváló jellemben, akik erősek is, meg szelídek is; erősek az önbizalomban, de egyszersmind részvéttel teljeseek; a gyengék segítői, de egyszersmind önmegtágadók és tántoríthatatlanok; akik tele vannak odaadással és jósággal, de egyszersmind önuralommal és ezért harmóniával is. Tegyük fel, hogy Önök egy ilyen jellemet bizonyos mértékig mindennapi gondolkodásuk eszményképévé tesznek és megvalósítani kezdenek. És most lássunk egy olyan pontot, mely sokszor összeköttetésben áll ezzel a törekvéssel, mellyel az erények összegezésénél találkozunk, s melyet gyakran félreérteneek. Álljunk meg egy kissé ennél a pontnál, s nézzük, hogyan kell a jellemképzést ennek az erénynek a tekintetében végezni. Neve kissé szokatlanul cseng a nyugati ember fülének: *közönyösség* a neve és egyes dolgokra alkalmazva a következő összetételekben használatos: közönyösség az öröm és a fájdalom iránt, hideg és meleg iránt, dicséret és feddés iránti közönyösség, közönyösség a rokonszenves és az ellenszenves iránt stb. Mit is jelent tulajdonképpen?

Mindenekelőtt a fontos és a kevésbé fontos közti arány felismerését jelenti, azt az érzést, mely be kell, hogy töltse annak az életét, aki - ha csak néhány pillanatra is - megpillantotta a valót a valótlan között, a maradandót a mulandó között. Mert ha az ember egyszer felismerte a cél nagyságát, ha a tanítvány egyszer átgondolta jövőendő életeinek végtelen sorát, s ennek az időnek mérhetetlen hosszát, ha maga elé képzei óriási feladatát, melyet be akar fejezni, s azokat a nagyszerű lehetőségeket, melyek immár fátyol nélkül jelennek meg előtte, ha

megpillantotta a valót, akkor a mulandó élet eseményei helyes arányba kerülnek az egésszel szemben. Ha szomorúság éri a jelöltet, már nem éri olyan nagyon, mint régebben, mikor csak egy életről tudott. Kezdi már érteni, hogy eddig is sok minden nehézségen, szomorúságon esett át, és utána csak erősebb és nyugodtabb lett. Ha öröm éri, tudja, hogy sok örömben volt már része előbb is; ezeknek a leckéjét is megtanulta, s azt találta, hogy mulandók. És így ha öröm vagy bánat közeledik feléje, elviseli, érezni fogja, sőt sokkal mélyebben éri, mint a világi ember, de kijelöli számukra az őket megillető helyet, igazi értéke szerint fogja érezni az örömet, a szomorúságot, és kellően értékeli az élet nagy tervében. Közönyösségének növekedésével azonban nem tompul, nem fásul el, hanem ellenkezőleg: sokkal érzékenyebb lesz a belső és a külső világ minden rezgése iránt. Minél nagyobb a harmónia közte és a mindenség között, annál inkább meg kell éreznie a belső harmóniáját megzavaró legparányibb disszonanciát is. Semmi sem fogja megingatni, megváltoztatni, semmi sem befolyásolhatja kedélyét, semmi sem vethet árnyat nyugalmára. Mert ott vert ő gyökeret, ahol nincsenek viharok; ott áll, ahol a változásnak nincsen többé helye. Érezhet még minden változást, de őt már nem változtathatják meg; az életben az őket megillető helyre kerültek, helyes arányban vannak a lélek létének egész tartamával. Hogyan kell kifejleszteni ezt a közönyösséget, az igazi, a valódi közönyösséget, mely erőt jelent?

Legelőször is úgy, hogy naponta gondolkodnak a jelentőségén, s gondolatban pontosan kidolgozzák maguknak, először egészében, azután egyes részleteit, míg teljesen meg nem értették, hogy mi a közönyösség. Azután pedig *gyakorolniuk kell* a világban, mindennapi életükben, de nem azzal, hogy elfásítják magukat, hanem azzal, hogy még érzékenyebbekké teszik magukat; nem az által, hogy falat emelnek maguk köré, hanem az által, hogy reagálnak minden kívülről jövőre, de úgy, hogy megőrzik belső egyensúlyukat, mely akkor is megmarad, ha élénk változást érez. Nehéz és fáradságos feladat ez, de annyi remény, annyi öröm, elevenebb és mélyebb élet rejlik benne, hogy érdemes a gyakorlásra még akkor is, ha ennyiből állna az egész. Mert mihelyt a lélek éri, hogy annyira megerősödött, hogy semmi sem ingathatja meg, egyszersmind azonban minden kívülről jövő rezgést megérez, egy nagyobb, egy kiszélesedett életnek, a teljesebb harmóniának, a folyton növekvő öntudatnak az érzése kezdi áthatni, s annak az érzése, hogy mindinkább egybeolvad azzal, aminek a része. És amint az elszigeteltség érzése lassanként elenyészik, öröm ömlik be a helyére, az az öröm, mely minden létezőnek a szívében lakozik, és ekkor az, ami a közönséges embernek még fájdalmas, a tanítványnak már nem fáj. Mert a tanítvány úgy éri, hogy része az egyetemes életnek, hogy egy szótag a megnyilatkozás gazdag nyelvében, melynek értelmét minden szívbéli fájdalom nélkül megérti; mert az a béke, mely szélesebb körű tudásának az eredménye, egészen eltölti és megváltoztatja az álláspontját mindazzal szemben, amit a külvilág emberei fájdalomnak, veszteségnek neveznek.

Ha így gondolkodnak és így cselekednek, azt fogják találni, hogy a nyugalomnak, az erőnek és a lelki derültségnek ez az érzése folyton nő Önökben, s a külvilág legnagyobb viharaiban is az lesz az érzésük, hogy a békesség honában vannak. Érezni és látni fogják a vihart, de nem fogja megtépázni, megingatni Önöket. Ez a béke az első gyümölcse a szellemi életnek, mely először a béke, azután az öröm érzésében nyilvánul meg, s a tanítvány életének növekedését folyton felfelé és befelé, a szív, a szeretet felé irányítja. És ebből fejlődik ki az önuralom érzése: a belső Én erősebb lesz a külső változásoknál, s bár hajlandó rájuk reagálni, nem fogja engedni, hogy megváltoztassák.

Az önuralomból és a közönyösségből fakad azután a jelöltnek az az ereje és képessége, hogy nem gyűlöl senkit sem, aminek nagy fontosságot tulajdonítanak a tanítványi fok eléréséhez megkívánt jellemképzésben. Senkit és semmit se szabad gyűlölnie, hanem mindent be kell vonnia szeretete körébe, ha még olyan ellenszenves, ha még olyan visszataszító és kellemetlen külsejű is. Mindennek a szívében Élet és Szeretet lakozik, és ezért a feladatát tanuló jelölt semmit sem zárhat ki részvétének köréből, minden bekerül oda

saját érzésvilága nagyságának mértékében. A jelölt minden élőlény barátja; mindent szeret, ami él, s ami érez.

Amint ezeket a köveket jellemébe beépíti, bátor lesz; bátor; mert senkit és semmit sem gyűlöl, s éppen ezért senki és semmi sem bánthatja meg. A kívülről jövő bánthatom csak a benső támadás visszahatása: ellenségei vagyunk másoknak, s ezért ők is ellenségeink, mint sértők lépünk fel a világban, s ezért sértenek meg bennünket is az élőlények. Mi, akiknek minden élő lényt szeretnünk kellene, úgy megyünk ki a világba, mint pusztító, romboló és gyűlölő zsarnokok; a világ zsarnokai akarunk lenni, nem pedig segítői, mintha nem az lenne az ember földi feladata, hogy fiatalabb testvéreit nevelje, és tiszta szeretettel és részvétellel vezesse a fejlődés útján. Közéjük megyünk és zsarnokoskodunk a többi lény felett, akár emberrel, akár állattal van dolgunk, ha gyengébbek nálunknál; zsarnokságunkat nagyon sokszor gyengeségükhöz mérjük, és tehetetlenségükhöz azt a terhet, melyet vállaikra helyezünk. És azután csodálkozunk, hogy az élőlények menekülnek előlünk, s hogy amint kilépünk a világba, a gyengék félelemmel, az erősek pedig gyűlölettel fogadnak. Vakságunkban nem tudjuk, hogy a külvilágnak ez a gyűlölete csak a bennünk rejlő rossznak a visszfénye; nem tudjuk, hogy a szerető szív semmit sem gyűlöl, s ezért őt sem sértheti meg semmi sem.

Az az ember, akiben szeretet van, veszély nélkül bejárhatja az őserdőket, bánthatatlanul behatolhat a vérengző vadállatok barlangjába, bátran kezébe veheti a kígyót. Mert semmi sem érinti gyűlölettel azt a szívet, melyben szeretet lakozik, az a szeretet, mely a világot elárasztva minden élőlényt arra készíti, hogy szolgáljon és szeressen, ne pedig gyűlöljön. A tigris megszelídülve heveredik le a jögi lábaihoz, még a legvadabb állat is elhozza kölykeit a szent lábaihoz, hogy ott oltalmat és védelmet találjon, és minden élőlény oda fog jönni a szeretettel teljes emberhez, mert mindnyájan az Istenség sarjai, az Istenség pedig: szeretet. Ha a szeretet az emberben eléri a tökéletesség fokát, mindent önmagától magához fog vonzani.

Így tanulunk meg lassanként és fokozatosan félelem nélkül járni a világban, még akkor is, ha valami bánthatom, valami sértés fenyeget. Mert tudjuk, hogy olyankor, amikor sértés ér, csak bűnös múltunk valamelyik adósságát fizetjük vissza, s hogy minden letörlesztett adóssággal úgyszólván kevesebb a tartozásunk a Természet nagy elszámolási könyvében. Mivel a félelem nemcsak a gyűlöletből, hanem a kételyből is ered, már azért sem fogunk félni, mert többet tudunk. Aki tud, az felülemelkedik a kételyen és nem fél, hogy hová lép, mert tudja, hogy biztos talajon jár, hogy csapdák nincsenek az útján.

Erős, rendíthetetlen akarat ennek a következménye, olyan akarat, melynek tudás az alapja, melynek bizalmát a szeretet növeli. És amint a jelölt végighalad a Templom külső csarnokán, léptei mind biztosabbak lesznek, iránya mind egyenesebb lesz; nem lehet megingatni feltett szándékában, s erői folyton gyarapodnak. Jellemének körvonalai mind határozottabbak lesznek és a lélek egyenes, világos és határozott irányban halad célja: az érettség felé.

Azután megszabadul a vágyaktól, azoktól a kívánságoktól, melyek az alsóbb világhoz fűznek; fokozatosan elhálnak benne azok az óhajok, melyek előző életeinkben a léleknek nem hagytak nyugtot; fokozatosan lehullnak róla azok a kötelékek, melyek a földhöz kapcsolnak; kivesznek belőle a személyes kívánságok és lassanként azonosítja magát az egésszel. Mert azt az embert, aki így fejlődik, már nem láncolja semmiféle földi kötelék az újraszületéshez. Az emberek azért térnek vissza a földre, mert hozzáláncolják azok a kívánságok, melyek a születés és a halál kerekéhez kötik. Az az ember ellenben, akiről itt beszélünk, nemsokára szabad lesz és ez az ember el kell, hogy szakítsa a kívánságok ezen kötelékeit. Csak egy dolog köti még, csak egy dolog vonzza vissza a földi életbe: a felebaráti szeretet, a szolgálat óhaja. Nincsen többé a kerékhez kötve, már szabad, de visszatérhet és még egyszer megforgathatja a kereket azoknak az érdekében, akik még oda vannak láncolva, akik mellett mindaddig ki akar tartani, amíg minden lélek köteléke el nem szakad. Azáltal,

hogy így megszabadítja magát, elszakítja a kényszer láncait, és megtanulja a tökéletes önzetlenséget. Megtanulja, hogy amit keres az, ami mindenkinek a javára válik, hogy aminek a megvalósítására törekszik az, ami az egészséget, a mindenséget szolgálja. Azután önbizalmat tanul. Az, aki a világosság felé nő, megtanul erősnek lenni, hogy segíthessen; megtanul bízni abban az Én-ben, mely mindennek az Én-je, és mindinkább azonosítani fogja magát vele.

Van aztán valami, amivel szembe kell szállnia, s egy-két szóval ezt is meg kell említenem, mert talán ez egyik legnehezebb megpróbáltatása, mialatt az Előcsarnokban dolgozik. Mikor belépett ebbe a Csarnokba, s felismerte és megpillantotta azt a magasztos örömet, mely azután következik, hátat fordított sok mindennek, ami felebarátainak életében még örömet okoz. Néha azonban nagyon nehéz idők szakadnak le rá, mikor a lélek mintegy az űrben lebeg, ahol nincsen kéz, hogy kézen fogja, ahol sűrű sötétség környezi, s nincsen semmi, amin lábát megvethetné. A lelki növekedés ezen állapotában olyan időszakok állhatnak be, amikor nem talál a földön semmit se, ami kielégíthetné, ami leköthetné. Ilyenkor a régi baráti viszonyok elvesztik melegségüket, a földi élvezetek édes ízüket; ilyenkor nem érzi azokat a kezeket, melyek még mindig kezénél fogva vezetik, lábai nem érzik mozdulatlanok és szilárdnak azt a sziklát, melyen állnak, mert a lélek az illúzió sűrű fátylaiba van burkolva, melyekben elhagyatottnak érzi magát, és nem tudja, hogy hol fog segítségre találni. Ez az az űr, melybe egyszer minden jelöltnek bele kell merülnie, melyen egyszer minden jelöltnek át kell haladnia, ha rákerül a sor. A lélek, mikor ott tátong előtte ez az űr, visszahúzódik; az, aki a szélén áll: félelemmel riad vissza a sötétben és látszólag feneketlenül feltáruló űr láttára, pedig nem kellene félnie. Hatoljanak csak be ebbe az űrbe, s azt fogják találni, hogy tele van. Merészkedjenek csak be a sötétségbe, és sziklát találnak majd a lábuk alatt. Eresszék el azokat a kezeket, melyek visszatartják - és hatalmasabb kezek nyúlnak ki, hogy megragadják kezeiket, és előre segítsék Önöket, és ezek olyan kezek, melyek sohasem fogják elbocsátani. A földi kézzorítás néha elernyed, meglazul, a barát keze néha elbocsátja kezünket, de azok a barátok, akik a túlsó oldalon vannak, sohasem eresztik el, bármennyire is megváltozzék a világ. Csak lépjenek be tehát bátran a sötétségbe és a magányba, és azt fogják találni, hogy a magány, az egyedüllét a legnagyobb csalódás, hogy a sötétség tulajdonképpen világosság, fény, melyet az életben többé nem veszíthetnek el. Ez a megpróbáltatás tehát - ha jól szemügyre vesszük - csak csalódás, és ha a jelölt bátran bemerészkedik, a túlsó oldalon találja magát.

Így folyik a jellemképzés tovább is, és fog még folyni számos későbbi életen át; a jellem minden élet végén nemesebb és nemesebb lesz, hatalmasabb és hatalmasabb minden egyes lépésével. Ezek a most lerakott kövek azonban még csak az alapkövei annak az épületnek, melyről régebben szóltam, és ha az építés munkája már most hatalmasnak látszik, ennek az az oka, hogy az építő gondolatban már késznek látja az épületet, hogy - bár terve még csak vázlat - képzeletében máris kész az egész épület, és tudja, hogy milyen cél felé épít.

És a vég? Ó - e jellemépítés végének leírására még nincsenek szavaink! Fakó földi színeinkbe mártott ecset nem festhet képet annak a tökéletes eszményképnek a szépségéről, melyre reménykedünk, melyről tudjuk, hogy idővel el fogjuk érni. Nem pillantották már meg néha, csendes percekben? Nem látták néha a visszfényt, mikor a föld csendes, az ég nyugodt volt? Vethettek-e egy pillantást valaha azokra az isteni lényekre, akik élnek és járnak-kelnek, azokra, akik emberek voltak, s most - emberfeletti nagyságukban - többek az embernél; nem olyan emberekre, amilyenek mi vagyunk, hanem olyanokra, amilyenek az embernek lennie kellene; hacsak már nincsen bent a Templom legbelsőbb csarnokaiban? Ha valaha, legcsendesebb percekben egy pillantást vethettek Reájuk, akkor nem szorulnak többé az én szavaimra. Akkor már ismerik azt a könyörületességet, melyről az első pillanatban azt hisszük, hogy egész lényük, oly ragyogó tökéletességében, oly dicső isteni voltában. Akkor már ismerik azt a gyöngédséget, mely oly nagy, hogy lehajolhat a leggyarlóbbhoz, de felemelkedhet a legmagasabbhoz is, mely épp úgy elismeri a leggyengébb iparkodást, mint a

legnagyobb hőstettet, sőt a gyengével szemben gyöngédebb, mint a hatalmassal, mert a gyengének inkább van szüksége az állandó segítségre és rokonszenvre, mint a hatalmasnak. Akkor már ismerik azt a szeretetet, mely csak azért nem látszik isteninek, mert tökéletesen emberséges és amelyből felismerjük, hogy Isten és az ember egy. A részvét mellett azután ott találjuk az erőt, azt az erőt, melyet semmi sem ingathat meg, azt az erőt, melyben a világegyetem talpköveinek tulajdonsága rejlik, melyre világokat lehetne építeni, anélkül hogy meginogna, a határtalan részvéttel párosult végtelen erőt. Hogyan egyesülhetnek ezek a tulajdonságok egy lényben és hogyan férhetnek meg ilyen tökéletes harmóniában? És ismerik aztán azt a sugárzó örömet, azt a diadalmas örömet, mely azt szeretné, hogy a többiek is mind osztozzanak a boldogságában, azt a ragyogó napfényt, melynek nincsen árnyéka, a győzelem dicsőségét, mely azt hirdeti, hogy mindnyájan elérhetjük, azt az örömet, mely ott ragyog azoknak a szemében, akik tovább látnak a gondoknál, s akik, még ha szenvedést is pillantanak meg, tudják, hogy mindennek békesség a vége. Részvét és erő, öröm és teljes béke, zavartalan béke és derűtség, ez az, amit az Isteniből megpillanthatnak, amit megpillanthatnak abból az ideálból, melyet egykor mindnyájan elérünk. Azért merjük szemeinket olyan magasra emelni, mert a Mesterek lábai még mindig azon a földön járnak, melyen mi járunk. Magasra emelkedtek mi fölénk, de azért mégis testvéreik mellett maradnak. Ha felülmúlnak is, ha minden tekintetben túlszárnyaltak is, mégsem hagynak el, mert az egész emberiség a Mester szívében lakozik, és egykor tudni fogjuk, hogy mi is – az emberiség gyermekei – ott lakunk, ahol az egész emberiség.

IV. Előadás

Szellemi alkímia

Utolsó három előadásomban azokkal a fejlődési fokokkal foglalkoztunk, melyeket a jelöltnek egyidejűleg kell elérnie, hogy beléphessen a Templomba: fokozatosan meg kell tisztulnia, meg kell tanulnia a gondolatellenőrzést és a jellemképzést, azaz helyesebben jellemének megalapozását. Ez volt az önfejlesztésnek az a három foka, melyről beszéltünk, és azt láttuk, hogy mindenki, aki belépett az Előcsarnokba és céljául tűzte ki e nagy feladat elvégzését, ezeket a különböző lépéseket nem annyira egymás után, mint inkább egyszerre, egymás mellett teszi meg. Fokozatosan arra törekszik, hogy egész természetét uralja és ellenőrizze és azon cél felé irányítsa, melyet magának kitűzött.

E három fokot - hogy könnyebben megérthessék - egymás után kellett felsorolnom, most pedig abból a feltevésből indulok ki, hogy jelöltünk figyelme nagy feladatának egy másik része felé fordul. Ezt a részt szellemi alkímiának neveztem el, és e kifejezés alkalmazásánál az átváltozás, az átalakulás folyamatára gondoltam, az alkímisták azon eljárására, mely a nem nemes fémet nemessé, pl. a rezes arannyá változtatta át. Egy olyan folyamatra gondolok, mely a szemünk láttára játszódik le körülöttünk a világban, azt hiszem, bizonyos fokig minden gondolkodó és vallásos ember eszében és életében, mely azonban jelöltünknel tudatos és megfontolt folyamattá válik, mert felismerte a célt, ismeri a módszert és megfontolással lát annak a megvalósításához, amire vágyik. Nos tehát azt hiszem: ennek a szellemi alkímiának a folyamata alatt, a szó legtágabb értelmében, az erők átalakulása értendő. Minden emberben élet, energia, erő, akaraterő stb. rejlik. Ezek azok az erők, melyekkel dolgoznia kell, melyekkel el kell érnie célját. Egy folyamattal, melyet találoán alkímiai folyamatnak nevezhetünk, ezen erőket alacsony célokra törőkből magasabb célokra követőkké változtatja át, s a durvább erőket finomabb, szellemibb erőkké. De nemcsak a

céljukat változtatja meg, és nemcsak a cél megváltoztatására gondolok, mikor ezt a kifejezést használom. A dolog inkább úgy áll, hogy úgy tisztítja és változtatja meg ezeket az erőket, hogy nem változtat természetük lényegén, épp úgy, mint az alkimista, aki a durvább anyagot a tisztítás folyamatának veti alá. Ez az eljárás nemcsak a salak különválasztásából áll, hanem sokkal alaposabb tisztítás: magát a fémet veszi munkába, finomabb és ritkább halmazállapotba kényszeríti, s azután úgyszólván újból összeállítja nemesebb és magasabb fémtípussá. Tehát elképzelhetik maguknak, hogy a szellemi alkimista így munkába veszi a természetében rejlő összes erőket. Mivel felismerte, hogy erők, s ezért hasznosak és szükségesek, megfontoltan változtatja, tisztítja és finomítja őket.

Most a finomítás módszerével fogunk foglalkozni, azzal a módszerrel, mellyel ezt a munkát végezni kell.

A szellemi alkímiának nemcsak az erők átalakítása a célja - jóllehet ez a leglényegesebb része -, hanem van még egy oldala, melyet nem hagyhatunk ki a számításból. Vágyaik és kívánságaik a lelkeket a földi élethez kötik, a születések és halálok kerekéhez fűzik, s tudatlanságuk folytán rajta maradnak. Az anyagi örömek, az elszigetelt, külön örömek utáni vágyak mintegy béklyóba verik a lelket. A lélek folyton cselekedetekkel, folyton tettekkel foglalkozik és ezek a cselekedetek, akár jók, akár rosszak, akár segítők, akár ártalmasak, egyaránt megkötözik a lelket. A cselekedetek jellemző tulajdonsága, hogy közönséges embernél a vágyakból származnak, és ez a vágy a lekötő, a bilincsbe verő erő. Mindaddig, amíg ember él a világon, szükséges a cselekvés, mert különben megszűnne minden manifesztáció, az élet minden megnyilvánulása. Amint az ember fokozatosan bölcsőbb és erősebb lesz, cselekedetei is mind fontosabb tényezők lesznek a világ haladásában. Tegyük fel, hogy a legnagyobb, a legbölcsőbb lemondana a cselekvésről, akkor ez a faj haladását szükségképpen hátráltatná, fejlődését elkerülhetetlenül késleltetné.

Hogyan lehet tehát úgy cselekedni, hogy a lélek cselekvése dacára szabaddá legyen, hogy cselekedjék, és tettei mégse kössék meg, mégse bilincseljék.

És itt szintén a szellemi alkímia egyik esetével állunk szemben: a legnagyobb a legtevékenyebb lehet a szolgálatban, és szolgálata őt, a szabaddá vált lelket, nem kötheti meg. Íme a példája annak, ami különben paradoxonnak látszik: szolgálat, mely egyszersmind tökéletes szabadság. Nos, a „szellemi alkímia” - mint egy ilyen szabadságra vezető eszköz - csak kifejezés, mellyel az *áldozat* alapvető törvényére célzok, arra a nagy törvényre, melyen a manifesztálódott világegyetem alapszik, s mely folyton kifejezésre jut, melynek formái olyan változatosak, hogy könnyen félreérthetjük őket, tevékenysége annyira bonyolult, hogy könnyen megtéveszthet.

Legkönnyebben talán maguk a kifejezések okozhatnak tévedést, mert sokoldalú igazsággal van dolgunk, melyet az emberi értelem sok nézőpontból, sok megvilágításban figyelhet meg. Tényleg mindenekelőtt két oldala van, aszerint, hogy felülről vagy alulról nézik. Olyan törvény ez, mely az egész világegyetemet áthatja, melynek úgyszólván az univerzum minden atomja alá van rendelve, s mely a szó szoros értelmében az isteni élet kifejezése a megnyilatkozott világban.

Egy ilyen törvény érintésénél végtelen sok alkalom nyílik a tévedésre; tévedhet az előadó a kifejezés megválasztásában, tévedhetnek a hallgatók a tökéletlenül közvetített gondolat felfogásában. Ezért is az ember ennek a kérdésnek a tárgyalásánál könnyen egyoldalú lesz, mégpedig annak a szempontnak megfelelően, mely az ember értelmét abban a pillanatban leköti, aszerint, hogy a törvény anyagi vagy szellemi oldala nyilvánul meg, aszerint, hogy milyen nézőpontot foglalunk el: kívülről tekintünk befelé, vagy belülről kifelé. Egy ilyen nagyszerű tárgy fejtegetése közben, melyre nincsen szavunk, hogy a gondolatot kifejezze, s melynél magának a gondolatnak a felfogása nagyon nehéz, olyan fejletlen embereknek, amilyenek mi vagyunk, ebben az esetben úgy az előadó, mint a hallgató csak nehezen kerülheti el a tévedést, csak nehezen kerülheti el, hogy túl nagy jelentőséget ne

tulajdonítson az egyik vagy másik résznek, s hogy ezáltal el ne veszítse azt a teljes egyensúlyt, mely a tiszta igazság tökéletes kifejezéséhez szükséges. Áll ez különösképpen az áldozat törvényére.

Hadd lássuk először alacsonyabb oldalát, azt az aspektusát, melyet nem szabad figyelmen kívül hagyni, mert számos leckét tartalmaz a számunkra, mely azonban kétségkívül az áldozat legalacsonyabb formája az összes világokban. Lássuk, hogyan nyilvánul meg az áldozat törvénye a manifesztálódott, a megnyilatkozott természetben, hogyan fejeződik ki a világegyetemben, hogyan működik a fizikai, az asztrális, a mentális világban stb., mint teremt bizonyos összeköttetést minden élőlény között, nemcsak a földön élők között, hanem a bennünket körülvevő világokban élő lények között is. És az áldozatnak ennél az alacsonyabb megnyilvánulásánál egy pillanatra megállunk, mielőtt áttérnénk a magasabbik megnyilvánulására, mert hasznos tanulságot meríthetünk belőle, és egy olyan világos ösztönzést, mely segítségünkre lehet előcsarnokbeli életünkben.

Ha az áldozatot az alsóbb világokban nézzük, úgy látjuk, mint a kölcsönös szolgálat vagy csere folyamatát, mint az élet kerekének folytonos forgását, melyben minden élőlény kap és ad, melyben a vevést nem lehet elkerülni, az adást pedig nem lenne szabad megtagadni. Ha tehát egy pillanattig az áldozat alacsonyabb oldalát nézik, az élet kerekének szüntelen forgását látják, melyben tudatosan vagy öntudatlanul minden élőlény részt vesz. Mennél fejlettebbek, annál tudatosabb lesz a közreműködésük.

Az áldozatnak ezt a felfogását világosan, talán minden más forrásnál világosabban megtaláljuk a hinduk egyik szentírásában: az „Úr dalá”-ban („The Lord's Song”), melyben az élet kerekéről van szó, és az áldozat és cselekedet olyan összefüggéséről, melyet jó lesz megérteni. A nagy Tanító ezt mondja:

„Minden cselekedet megköti a világot, csak az nem, melynek áldozat a célja. Ilyen célból, kötöttségtől menten, cselekedjél te is, Kunti fia!”

A Tanító azután visszatekint a múltba, és a kölcsönös áldozaton és segítesen alapuló szolgálat teljes ciklusáról a következőket mondja:

„Minekutána réges-régen minden megnyilatkozottnak az Ura áldozat által hozta létre magából az emberiséget, így szólt: Ez által fejlődjétek, ez legyen nektek a Kémaduk (a vágyak és kívánságok teje), ezzel tápláljátok az Isteneket, hogy az Istenek is táplálhassanak titeket. Így, egymást táplálva a legnagyobb jót fogjátok aratni, mert áldozat által táplálva az Istenek megadják nektek azt a boldogságot, mely után vágyódtok. Valóban tolvaj az, aki élvezzi az adományukat anélkül, hogy viszonzná... A teremtmények táplálékból lesznek, a táplálék eső folytán jön létre, az eső áldozatból ered, az áldozat cselekedetből. Tudd meg, hogy a cselekedet Bráhmá-tól ered és Bráhma az Örökkévalótól. Ezért Bráhma, a Mindentátható, mindig jelen van az áldozatban. Aki a földön nem így forgatja a már forgó kereket, aki bűnös életet él és az érzéki örömeiket keresi, az - ó Prithá fia - hiába él.”¹³

Íme az élet kereke, mely az áldozat alapja minden vallásban, és minél tisztább, minél nemesebb a vallás, annál tisztább, annál nemesebb lesz az áldozat fogalma is. Figyeljék meg, hogy milyen összefüggően van kifejtve az alkímiai gondolat, az ismétlődő átalakulás valami mássá: a táplálék lényekké változik át, de hogy táplálék teremhessen, az esőnek táplálékká kellett átváltoznia; hogy eső essen, áldozatot kellett bemutatni az Isteneknek, és akkor azután az Istenek táplálnak. Azt fogják találni, hogy az életkerék ezen forgásának a régi vallásokban igen nagy szerep jut. A bráhmánizmus híve például a tűzbe veti áldozatait, mert arra tanították, hogy a tűz, Agni, az Istenek szája. Ez a tűzbevetés a régi időkben mantrák kíséretében történt, a mantrákat pedig olyanok állították össze, akik tudták, hogy mit tesznek, s ezért úgy választották meg őket, hogy e szavak ereje befolyást gyakorolt az alacsonyabb természeti erőkre. Az ily módon bemutatott áldozat azután szabályozóan hatott sok olyan ter-

¹³ Bhagavad-Gitá III. 9-16.

mészeti erőre, melynek működése a földön az ember táplálékát hozza létre. Bár ez a cselekedet magában véve csak szimbólum, csak jelkép volt, azért az, amit jelképezett, mégis valóság volt, úgyszintén valóság volt a megtisztult tanító ajkáról eredő erő, valamint az az ember, aki ilyen erők felett rendelkezett.

A jelkép arra való volt, hogy mint tanítás szóljon a néphez erről az élet-kerékről, hogy megértse vele, hogy a cselekedet lényegében áldozat, s hogy minden cselekedetnek az áldozat jellegével kellene bírnia, vagyis hogy a cselekedetet, mint kötelességet kell elvégezni, azért, mert jó és helyes, nem pedig más célból. Arra tanította ez a jelkép a népet, hogy azért kell cselekedni, hogy az ember összhangba kerüljön a törvénnyel, mert ez a válasza a törvényre, mert ez a közös feladatnak rá eső része. Ezen tan értelmében tehát az áldozat az egyesülés, az egység köteléke, azon aranyfonal, mely a megnyilatkozott univerzum összes lényeit összeköti. Mivel az áldozat cselekedetből eredt, a cselekedet pedig a megnyilatkozott Istentől, s mivel Ő volt az, ami megnyilatkozott, azt tanították, hogy Bráhma áthatja az áldozatot. Ezért volt lehetséges, hogy a világon minden cselekedetet mint kötelességet végeztek el, nem egyéni előny, nem személyes nyereség utáni vágyból, sem azzal a kívánsággal, hogy a személyes én elérjen általa valamit. Ez már az önző, az alacsonyabb, az elkorcsosult felfogás volt, és később ebből a célból mutatták be az áldozatokat.

A kerék forgásának ez a része - a kötelességnek magáért a kötelességért való teljesítése - az alkímia valódi lényege, mely áldozattá változtatja a cselekedetet, elperzseli a vágyak kötelékeit, és szabaddá teszi a bölcsét. Így veszi el a bölcsesség tűzében a cselekedet, a tett azt az erejét, mellyel a lelket megköti; a lélek az isteninek a dolgozótársa lesz a természetben, s a kötelesség oltárán bemutatott összes cselekedetek olyan erővé alakulnak, mely az élet kerekét forgatja, de a lelket többé meg nem köti.

Ez a folytonos csere, ez a kölcsönös szolgálat az áldozat nagy törvényének egyik alakja. Az előidézett változás olyan, hogy ha a cselekedet, mint kötelesség történik, akkor hozzájárul az egyetemes, a nagy harmóniához, és határozottan lendít az evolúción, határozottan előmozdítja az emberiség fejlődését.

Az Előcsarnokban a jelöltnek gyakorolnia kell magát abban, hogy minden cselekedetét mint áldozatot, és úgy végezze el, hogy ne kérjen, ne keressen semmit, hogy ne várjon gyümölcsöt, ne számítson jutalomra, s meg kell tanulnia, hogy mindeni csak azért tegyen, mert meg kell tenni, nem pedig más okból. Aki így cselekszik, az tényleg a szellemi alkímiának ezt a munkáját végzi, mely minden cselekedetet megtisztít a bölcsesség tűzében. Aki így cselekszik, öntudatos harmóniában van a megnyilatkozott világegyetemet átható isteni akarattal; erővé válik az evolúcióban, a haladásban és az egész emberiségnek hasznára válik cselekvése, mely máskülönben csak az áldozat bemutatójának hozott volna személyes hasznot, de természetesen megköttötte volna a lelkét és csökkentette volna jó cselekedeteinek lehetőségét. Ez az áldozat törvénye, ha alacsonyabb oldalát, ha az áldozat alacsonyabb megnyilvánulását nézzük.

Térjünk most át magasabb, felségesebb oldalára. Hogy félreértés nélkül nézetet alkothassunk magunknak róla, nagyon óvatosan, fogok eljárni, s iparkodni fogok bővebben, behatóbban kifejteni, mert belátom, hogy hiányos tárgyalása folytán könnyen félreértések támadhatnak, melyekért én lennék felelős.

Ma az áldozat lényegénél akarok egy percig időzni, hogy felfoghassuk, hogy mi is tulajdonképpen az áldozat.

Azt hiszem - és arra kérem Önöket, induljanak ki ebből a gondolatból -, hogy az áldozat, legbensőbb lényegét tekintve, abból a szempontból nézve, melyből mindnyájan nézni fogjuk, mennél közelebb emelkedünk az isteni élethez, nem más, mint adás vagy kiárasztás. Indítóoka az adás vágya, lényege az a vágy, mely arra készlet, hogy tulajdonunkból valamit odaadjunk, hogy valamit, amit értékesnek tartunk, mások segítésére és boldogságára odaadjunk. Így tekintve és inkább a belső, mint a külső szempontból nézve, az áldozat

tulajdonképpen adás, természetünk kiárasztása abból a célból, hogy másoknak boldogságot szerezzünk. Ezért az áldozat lényegében örömmel jár, nem pedig fájdalommal, szomorúsággal, mivel az áldozat szíve, magva maga az adás.

Tekintsünk el most attól, ami az áldozat bemutatásánál ezen kívül szerepelhet - erre is mindjárt rátérünk - az áldozat, mint áldozat: adás. Olyan természetű ember hozza, aki adni szeretne, aki természetét ki szeretné sugározni, aki örömet megosztaná másokkal minden gyönyörűségét-boldogságát, aki arra vágyik, hogy önmagát odaadja másoknak, hogy örömeiben egybeolvadjanak.

Azt kérdezhetnék erre, miért örömeiben? Ezért kértem Önöket arra, hogy térjenek vissza a megnyilatkozás szívéhez, tulajdonképpen lelkéhez, központjához. A leghatalmasabb, a legmagasztosabb áldozat - így fejeztem ki magamat egyszer - az volt, mikor az „Egy Lét” önmagának korlátozása által mint energiát kibocsátotta magából a megnyilatkozott Logosz-t. Azt találok azonban, hogy a Logosz tevékenységének tárgyalásánál talán kissé túl erősen hangsúlyoztam éppen ezt az oldalát, s ebből arra lehetne következtetni, hogy az áldozatnak ebben az értelmezésében, ebben a kifejezésben: „a Logosz kinszenvedése” - ellentmondás rejlik.

De mi is a Logosz? A megnyilatkozott Bráhma. És Bráhma természete: boldogság, ezt mondják és ismétlik a régi szent könyvek, melyek még régibb tudásból merítenek. Más gondolat nem is lehetséges, ha egyáltalán arra próbálnak gondolni, ami a manifesztáción túl van. Bráhma: boldogság, ez az alaphangja a legrégebb írja vallásnak. És mikor az ember felemelkedik Bráhmá-hoz, a lélek legutolsó köntösét a „boldogság köntöse”-nek nevezik.

Ha alapul véve a hinduk Rája Jógá-nak nevezett önfejlesztési módszerét, tanulmányozzák azokat a burkokat, köntösöket, melyekben a lélek a különböző világokban megnyilatkozhat, azt fogják találni, hogy mikor a lélek visszavonul az alsóbb világokból, leveti alsóbb burkait, köntöseit. Először testi köntösét (a fizikai testet) veti le, azután a finomabb testi burkot (az éterikus testet), harmadiknak a vágyak köntösét (az asztrális testet) és végül az ész, a gondolkodás burkát (a mentális testet). Azt fogják találni, hogy amint a lélek mind feljebb és feljebb emelkedik, mindinkább meg fogja közelíteni Bráhmá-t, aki ő maga, s hogy mindinkább eléri saját esszenciális természetét. Most azt fogják találni, hogy a végén még csak egy köntöse van, a legfelsőbb, mely oly finom és éterikus, hogy alig különbözik az Egyetlen Egy-től, az átlátszó, légies egyéniségtől, mely arra való, hogy összegyűjtse és elraktározza múltjának egész aratását. Ezt a burkot, ezt a köntöst a „boldogság köntöse”-nek nevezik, mintha ezzel arra akarnák figyelmeztetni a tudatlanság hálójában vergődő embereket, hogy a Jógában való haladást, vagyis az Istenséggel való fokozatos egyesülést fokról-fokra kell folytatni, míg végül a lélek nem burkolózik másba, csupán tiszta boldogságba, s ekkor azt mondják, hogy „Bráhma: boldogság”. Megértik tehát, ha ugyan egyáltalán felfoghatják ezt a nagy tant, hogy ebben a magasztos régióban nem lehetséges más áldozat, csak olyan, mely örömmel teljes cselekedet, mely boldogságot áraszt ki. Ha talán tökéletlenül fejeztem is ki ezt a gondolatot, veleje az, hogy abból a Legfelsőbb Természetből, mely boldogság, jött létre az univerzum, a Lét önkorlátozásából a Logosz, aki maga az a Természet. Önkorlátozásának tulajdonképpeni célja ennek a boldogságnak, természete lényegének kiárasztása volt, úgy hogy mikor a létezés időszaka véget ér, sok örömmel telt, boldogságtól sugárzó egyéniség lesz, akik osztoznak az Ő boldogságában, egy olyan boldogságban, mely mindinkább nő, minél inkább közeledik a lélek Őhöz. Boldogtalanság csak abban a tévhitben van, hogy távol vagyunk Őtőle, s oka az a tudatlanság, mely a lelket beburkolja.

Arra kérem tehát Önöket, jegyezzék meg, hogy e gondolat lényege a következő: az áldozat törvénye az Isteni Természetten alapszik; a legmagasztosabb áldozat, mely létrehozta a világegyetemet, a természet ajándékozása, adása volt, s mivel a természet: boldogság, az egésznek a fő célja lényegében a boldogság megosztása, kiárasztása. Az áldozat forrása tehát

az az öröm, mely kiárad, hogy sok lelket egyesítsen Ővele, s mely egyesülésből olyan béke fakad, melyet nem lehet szavakba foglalni.

Ezt megértve beljebb hatolhatnak az áldozat törvényébe, s megérthetik azt is, amit az áldozat két oldaláról mondtam. Az adás szempontjából, erről az oldaláról nézve az áldozat: öröm. De mivel az alsóbb természet szívesebben vesz, mint ad, az alsóbb természet szempontjából az áldozat lemondás és ezért fájdalmas.

Ha ezt közelebbről tanulmányozzuk, akkor - azt hiszem - nem fogunk ellentmondásokra bukkanni, tekintetünk pedig talán valamivel megélesedik, ha egy ideig vizsgáljuk az áldozat törvényét, vagy ahogy találóan elnevezték: a nagy misztériumot.

Értsük meg, hogy adni a legnagyobb boldogság, mert az Isteni Természet lényegéből fakad. Jegyezzük meg továbbá, hogy ha az ember eléri önmagát, vagyis öntudatában isteni lesz, mind boldogabb és boldogabb lesz, és mind több és több örömet szerez másoknak is. Így kell nőnie a boldogságnak a felsőbb természet növekedésével; szenvedés pedig csakis az alsóbb természettel való súrlódás folytán támadhat, az alsóbb természettel folytatott küzdelemből, mely alsóbb természet igazában a tudatlansággal megterhelt, csalódásnak alávetett „Én”.

Ha aztán ezt a kérdést még tovább elemezzük, azt fogjuk találni, hogy a szenvedésnek az a haszna, hogy megszabadulunk a tudatlanságtól, s hogy a növekedés és fejlődés egész folyamata nem áll egyébből, mint a tudatlanságtól való megszabadulásból. És bár ezt a folyamatot leginkább szenvedésnek, fájdalomnak lehetne nevezni, és alsóbb természetünkben folyton mint szenvedés, zavar, összeütközés lép fel, abban az arányban, melyben az igazi ember bennünk fejlődik, abban az arányban, melyben öntudatosan tevékenykedik, melyben alsóbb természetén át megnyilatkozhat, fel fogja ismerni, hogy erőlködésének, fáradozásának lényege az, hogy segítséget hozzon a gondokkal terhelt világnak, és örömmel és békével árássa el. Lassanként képes lesz alsóbb természetét saját meggyőződésével áthatni, mert fokozatosan megtisztítja a tudatlanságtól és a valótlan csalóka látszata helyett megismerteti vele a valót.

Jogosan vethetjük azonban fel azt a kérdést, hogy miért hozzák mindig és folyton kapcsolatba az áldozattal a szenvedést? Miért lett ez a két fogalom annyira azonos, hogy az „áldozat” szó a gondolkodóban vagy olvasóban azonnal a szenvedés fogalmával társul? Úgy látszik, hogy ez a félreértés az alsóbb természetben gyökerezik. Az alsóbb természet legelső törekvései a saját elszigetelt, elkülönült „én”-je részére való gyűjtésre, megtartásra és megszerzésre irányulnak. Az alsóbb természet erre a világra jön, hogy tapasztalatokat gyűjtsön, s mivel a felsőbb természet még igen fejletlen és befolyása az alsóbbra még a lehető legcsekélyebb, az alsóbb természet elmerül az érzékek világában. Majd ez, majd meg az vonzza magához, mindent megragad, ami vonzónak látszik; még nem ismeri a dolgok természetét, cselekedeteinek következményét, egyszerűen a külső látszat után indul, mit sem sejtve arról, hogy mi rejlik e csalóka külső mögött. Így tehát az alsóbb természet legelső és még sokáig folytatott tapasztalatai abból állnak, hogy folyton látszólagos élvezetek után kapkod, s egyidejűleg folyton megállapítja, hogy nem elégítik ki annyira, amennyire hitte és elképzelte.

Talán még emlékeznek, hogy egyszer gondosan meghatároztam a szenvedés jelentőségét és hasznát, és kimutattam, hogy fokozatosan megismerteti az embert a törvény (karma) természetével, azonkívül az érzéki vágyak és az állati természet kielégítésének múlandó voltával. Így vezet a szenvedés tudásra, valamiképpen az öröm szintén tudásra vezet; a megnyilatkozott természet mindkét oldalát kitapasztalva a lélek némi ismeretet szerez a dolgok mögött rejlő valóságról. Így gyűjti a tapasztalatokat, mely gyűjtés szenvedéssel járhat, és sokszor tényleg azzal is jár; tapasztalatait ismeretté, tudássá változtatja át, a tudást pedig bölcsességgé, melyet azután vezérének tesz meg. Amint az igazi ember tudása gyarapodik, ez a növekvő „Én” lassanként felismeri, hogy mi is ő tulajdonképpen; mikor tudását bölcsességgé kezdi átalakítani, a bölcsesség a tiszta és romlatlan örömök forrása lesz. A

növekedő bölcsesség növekvő látást, növekvő vígságot, növekvő erőt jelent, s ezért azt, ami az alsóbb természetnek fájdalmas, a lélek szívesen fogadja, mert tapasztalatot hoz a számára. Ha a lélek azt tapasztalja, hogy valami heves és nagy vágyának a kielégítése csalódást és kedvetlenséget okoz az igazi embernek, akkor ezt a tapasztalatot bölcsességgé változtatja át. Ebből a szempontból tehát még a szenvedésnek is van jó oldala, mert az ember a tapasztalatban nem az alsóbb természet mulandó szenvedését, hanem a felsőbb természet ismeret-nyereségét látja, s felismeri, hogy mind e tapasztalatok révén tudásban és erőben folyton gyarapodik. Tapasztalatait tudatosan és örömmel választja meg, mert látja tevékenysége végét, látja az aranyat, mely a tűzben kiválik.

Vegyünk kissé szemügyre egy olyan embert, aki még tudatlan, aki még vak az alsóbb világban. Azt fogjuk látni, hogy meg kell tanulnia azokat a leckéket, melyekre a természet folyton tanítja, szigorú és fájdalmas leckéket; hogy az ilyen ember állatias természetének kielégítésére törekszik, mit sem törődve azzal a veszteséggel és kárral, amit másnak okoz, azokkal a fájdalmakkal, amiket környezetének e miatt el kell szenvednie. Azt látjuk, hogy ráveti magát a többiekre, hogy vágyainak tárgyát magához ragadhassa. Ha most rájön arra, hogy vágyának tárgya értéktelen, első érzése heves fájdalom, mély csalódás, lehangoltság és undor lesz. És így emberünk szempontjából ez a tapasztalat tényleg fájdalmas, magasabb szempontból tekintve azonban mégis érdemes volt a megszerzésre, mert bölcsességet, a természetbe való mélyebb betekintést eredményezett, és a törvény alaposabb megismerésével járt.

De az eredmény még ennél is nagyobb. Az alsóbb és a felsőbb természet között küzdelem folyik: ha a felsőbb természet valamit véghez akar vinni, az alsóbb által kell dolgoznia; az alsóbb azonban nem érti a felsőbb szándékát, nem ismeri fel azt a célt, melyet a felsőbb lát. Mivel pedig az alsóbb természet közreműködése nélkül a felsőbb nem viheti véghez célját, megindul ez a küzdelem az alsóbb természettel, néha azért, hogy előbbre kényszerítse, máskor meg azért, hogy visszatartsa. Ez az egész folyamat az alsóbb természetben, mivel még tudatlan, a meggátlás, az akadályozás érzését kelti, s úgy érzi, mintha erővel arra kényszerítenék, hogy mondjon le arról, amit bírni óhajt. Lassanként - a felsőbb természet befolyásának növekedésével - mégis megérti az alsóbb természet, hogy ennek meg kell történnie, hogy bár fájdalommal jár, a nyereség megéri a szenvedést. Belátja, hogy bár a nehézségek leküzdése fájdalmas, erői annyira növekednek ennek a révén, hogy a küzdelem múló fájdalma elvész a vívmány feletti örömben. Ha a lélek fejlettebb, akkor az ember eszében, értelmében megy végbe a két természetnek ez a tevékenysége és küzdelme: olyasmit fog választani, amit nehezen lehet elérni, de aminek az elérését felette kívánatosnak tartja. De nem érheti el anélkül, hogy alacsonyabb kívánságokat ne áldozzon fel érte, - feláldozza tehát, elégeti őket a tudás tűzében. És mikor ezt megteszi, úgy érzi, hogy olyan köteléket semmisített meg, mely fogva tartotta, olyan gyarlóságokat égetett el, melyek feltartóztatták, s megérti, hogy a tűznek a hatása, mely eleinte fájdalmas volt, valójában nem más, mint azoknak a kötelékeknek az elégeése, melyek béklyóba verték. Most azután szabad lesz, s ezen tapasztalata ismétlődésével mind jobban és jobban érzi a szabadságot, s mind kevésbé, mind gyengébben azt a szenvedést, melynek árán a szabadságot megszerezte. És így ebből a belső szempontból a szenvedés örömmé változott. Itt is az isteni alkímia folyamata játszódott le, és az ember meggyőződik róla, hogy mikor a felsőbb természet beárad az alsóbbba, megosztja vele örömét, és mindinkább érezteti vele saját állandó és növekvő boldogságát.

Mikor a lélek a Templom kapujához közeledik, s ezt a folyamatot nagyrészt megértette, belátja, hogy az egész folyamat tulajdonképpen a kötelékektől, a bilincsektől való megszabadulás, és hogy a szenvedés csakis ezekben a bilincsekben rejlik, melyek megakadályozzák abban, hogy érezze testvéreivel és Istennel való egységét. Mihelyt ezt megérti, és mihelyt isteni természete - az igazi ember - megnyilvánul benne, mindig fogja

érezni, hogy az akadályok leküzdésével éri el ezt az istenibb örömet, hogy a szenvedést újból csak a különválás okozta, hogy a léleknek ez a különválása a tudatlanságban gyökeredzik, s hogy a tudatlanság legyőzésével a szenvedés is véget ér. De még ennél is többet fog tenni. Mivel tudja, hogy ez az akadályozás és korlátozás csak látszólagos, csak képzelt, és nem tartozik ahhoz a világhoz, melyben az igazi ember él, tudatosan nekilát, hogy alsóbb természetének erőit átalakítsa és átfinomítsa azzal az alkímiai eljárással, melyről előadásom elején szóltam.

Lássuk csak egy-két példán, hogy hogyan megy ez végbe. Vegyük példának okáért először az alsóbb világ szenvedéseinek egyik leggyakoribb okozóját: a mások kívánságaival és érzelmeivel nem törődő önző élvezethajhászt, mely csak a személyes „én”-nek akar valami élvezetet megszerezni, s a külvilágtól elszigetelten, elkerített kis körben, az alsóbb Én korlátolt örömeinek körében akar örvendezni és élvezni. Hogyan viselkedjék ezzel az élvezethajhászó ösztönnel szemben? Rejlik-e valami ebben is, ami a tűzben átváltozhatna? Az élvezethajhászat, mely mindig szenvedéssel végződik, örömet árasztó tevékenységgé változtatható, s akkor mindannyian fognak részesülni abban, amiben az egy részesült. A lélek azt találja, hogy sikerül neki ez az átalakítás, ha az élvezet-keresésben fokozatosan igyekszik eltávolítani az elszigeteltség elemeit, ha állandóan szabadulni iparkodik a különválás óhajától, ha lerombolja a tudatlanság kicsinyes falát, melyet maga köré emelt az alsóbb világokban, ha lerombolja ezt a falat úgy, hogy többé nem választhatja el a többi én-től. Ha élvezetről van szó, ezt összes testvéreivel megosztja, juttat nekik abból a boldogságból, melyet az neki szerzett. Még az engedelmisségben is igazi örömet talál a lélek, mert e világban, melyben minden törvényen alapszik, a törvénnyel való harmónia okvetlen békét eredményez. Az egyenetlenség pusztá jelenléte már a törvénnyel való diszharmóniának a jele. Ha a fejlődő lélek azt veszi észre, hogy némi szellemi erőre, némi szellemi tudásra tett szert, vagy valami spirituális igazságra bukkant, akkor arra fog törekedni, hogy érezze, hogy a bírás öröme valójában az adásban rejlik, nem pedig a vevésben. Belátja, hogy le kell bontania azokat a falakat, melyeket a tudatlanság napjaiban maga köré emelt, hogy örömeivel el kell árasztania az egész világot, mindenkit és mindent. Így alakítható át az élvezethajhászás ösztöne örömet okozó erővé. Az, aki régen élvezetet keresett az elszigeteltségben, most felismeri, hogy öröm csakis a másokkal való osztozásban található, s hogy semmit sem érdemes bírni, kivéve azt, amit adás végett bírnak. Az áldozat lényege e szerint az adás öröme, annak a kiárasztása az egész világra, ami különben teljesen értéktelen maradna, ha az elszigetelt én-re szorítkoznák.

Hadd lássunk még egy példát a szellemi alkímia magyarázatára: az önző szeretetet. Ez már magasabb valami, mint az élvezethajhászás ösztöne, mert már a „szeretet” szó magában foglalja az adás fogalmát, különben nem is volna szeretet. De ez a szeretet még nagyon önző lehet, mely inkább arra néz, hogy mit kap, mint arra, hogy mit ad; mely arra les, hogy mennél többet kapjon a szeretett lénytől, ahelyett hogy arra gondolna, hogy mit adhatna neki. Az ilyen szereteten meglátszik az elszigeteltség visszatetsző jellege, a féltékenység, az az óhaj, hogy a többieket távol tartsa, hogy szeretete tárgyát egyedül ő bírja. Olyan ez a szeretet, mintha valaki tető alá akarná rejteni a napot, hogy csak az ő lakásában süssön, s másokra ne árássa áldásos sugarait. Hogyan lehetne ezt az önző szeretetet megváltoztatni? Nem úgy, hogy csökkentjük a szeretetet. Ebbe a tévedésbe sokan beleesnek. Azáltal sem, hogy megdermesztjük, hogy lehűtjük, hanem úgy, hogy fokozzuk a szeretetet és kiküszöböljük belőle mindazokat az elemeket, melyek lealacsonyítják. Figyelemmel kell kísérni az alsóbb Én-t. Ha kis falat akar emelni elszigetelésére, le kell rombolni ezt a falat. Ha magának akarja megtartani azt, ami drága és kedves előtte, rögtön arra kell bírni, hogy ossza meg mással. Ha el akar venni valamit, amit mások szeretnek, inkább hagyni kell, hogy azok a mások örüljenek annak. A léleknek fel kell ismernie, hogy a szépet és az örömet okozót mindenkivel meg kell osztania úgy, hogy mindenkinek jusson abból a boldogságból, melyet a szeretett

tárgy neki okoz. Így fognak lassanként eltűnni a durvább elemek szeretetéből. Ha azt érzi, hogy ébredezni kezd benne az önzés, gondosan el kell nyomnia. Ha a féltékenység ébredszik benne, azonnal ki kell irtania. Ezt a jelszót: „Hadd maradjak magamban és hadd élvezek csak egymagam”, ezzé kell átváltoztatni: „Hadd menjünk ki együtt a világba, hogy megosszuk másokkal azt az örömet, amit közösen találtunk”. Az alkímia ezen folyamatánál a szeretet isteni részvétté alakul át és a világon mindenkire kiterjed. Aki abban lelte örömét, hogy a szeretett lénytől valamit kapott, most abban fogja gyönyörűségét találni, ha mindenkinek továbbadhatja azt, amit ő talált. Az a szeretet, mely valamikor önző volt, mely valamikor talán egy férfi és egy nő közti szeretet volt, fokozatosan kiterjed a családra, a községre, a nemzetre, majd az egész emberiségre, míg végül mindent felölel, ami az univerzumban él, melyben semmi sincsen, ami ne élne. Semmit sem veszített a szeretet mélységéből, erejéből, hevéből, hanem elárasztotta az egész világegyetemet, ahelyett hogy egyetlen egy szívre összpontosult volna; a részvét óceánjává lett, mely mindent magába zár, ami érez és él. Ez volna a szeretetet illetőleg a lélek alkímiája.

És így sorra vehetik az alsóbb természet összes tulajdonságait, s alkalmazhatják rájuk azt az eljárást, melyet én az előbbi kettőre alkalmaztam. Azt fogják erre találni, hogy az egész folyamatnak a lényege az elszigetelődéstől való megszabadulás, ennek a hajlamnak a szándékos, megfontolt és tudáson alapuló kiirtása. Azt fogják látni, hogy az egész folyamat öröm az igazi, a tulajdonképpen emberre nézve, ha az alsóbb ember ezt nem is tudja megérteni. De ha egyszer megéri, akkor az, ami fájdalom volt, elveszti fájdalom jellegét és öröm lesz belőle, és még abban az érzésében is, mely különben teljesen fájdalmas lett volna, több lesz az öröm, s átváltoztatja a szenvedést, mert a lélek már lát, s ezért az alsóbb természet is már kezdi érezni a munka célját és végét.

Ha még behatóbban foglalkozunk ezzel a kérdéssel, rájövünk, hogy ennek az átalakításnak van még egy másik módja is.

Amint a bölcsesség és szeretet - az ember isteni természete - mind jobban és jobban behatol az alsóbb természetbe, s felégeti az említett korlátokat, s az alsóbb természetet átalakítja a saját hasonlatosságára, ennek a révén szellemi energia, szellemi erő válhat szabaddá. Ez az Én, mely az alsóbb emberben nyilvánul meg, olyan erőket képes kifejteni, melyek látszólag ugyanannak a folyamatnak különös eredményei, melyről szóltam: a természetben végbemenő alkímiának. Mikor a lélek szeretetének és bölcsességének tüzevel megnyilvánul az emberek világában; már megnyilvánulásával magával is energiákat szabadít fel. Az alsóbb természet elégetése által felszabadulnak a magasabb természet finomabb erői, úgy, hogy ennek az elégetésnek az eredménye a szellemi élet felszabadulása, a szabaddá tétele annak, ami meg volt kötve, de nem tudott megnyilatkozni, s ami most - a külső burok elégetése után - szabaddá lett a világban való működésre.

Amint a lélek a magasabb síkok felé emelkedik, felismeri azonosságát és egységét minden létezővel. Lassan rájön arra a nagy igazságra, hogy más lelkekkel való egysége folytán sokban osztozhat velük és sok tekintetben segíthet nekik, hogy sok mindenről lemondhat, s örömet érezhet a lemondás felett, mellyel most, hogy minden létezővel azonosította magát, valamit odaad a világnak, amit azelőtt csak magának tartott volna meg. Az ilyen lélek lemondhat arról is, amit a szellemi igyekvés és erőmegfeszítés díjának nevezhetnénk: a szellemi béke és nyugalom, a szellemi boldogság és az olyan szellemi növekedés lehetőségéről, melyet nem lehet mással megosztani. Természetében rejlik, hogy mindenről szívesen lemondjon, s odaadja a világnak, mégpedig azért, hogy az, amiről lemondott, közös tulajdonná váljék és az emberiség között megoszolva evolúcióját siettesse. Így hallunk olyan tanítványokról, akik lemondanak a devachanról, hallunk olyan adeptusokról, akik lemondanak Nirvánáról, s most már halványan sejtjük, hogy miért mondják róluk, hogy elérték a testvéreikkel való azonosításnak azt a fokát, melyen számukra isteni szükségességgé válik annak a megosztása, amit ők elértek. Számukra az igazi jutalom

nem a devachani boldogságban vagy Nirvána elképzelhetetlen szépségében rejlik. Egyetlen örömük abból áll, hogy lemondanak mindenről, ami az övék, mindenről, amit élvezhettek volna, csak azért, hogy a közös evolúciót előmozdítsák, hogy egy kissé feljebb emeljék az emberiséget, melynek ők is tagjai.

Egyúttal egy pillantást vethetünk még egy tényre, arra, hogy mi módon lehet néha ezt a segítséget alkalmazni. Sok embert lesújt a szenvedés, melynek ő maga volt az okozója a múltban. Ha ilyen lélekre szenvedés és fájdalom nehezedik, akkor olyasvalaki, aki elszigeteltséget nem ismer, aki tudja, hogy ez a szenvedő lélek meg ő maga a valóság síkján egy, melléje állhat és erőt és kitartást lehelhet lelkébe. Az elkerülhetetlen következmények alól nem mentheti fel, ezeket nem veheti magára, mert annak az embernek kell aratnia, aki vetett, annak kell a terhet cipelnie, aki magára vette, de új erőt és megértést önthet a lelkébe, mi által az képes lesz tartozását leróni, feladatát elvégezni. A feladat ugyanaz marad, de megváltozik a lélek magatartása, mellyel elvégzi. A teher maga nem változtatható meg, de igenis fokozható az az erő, mellyel hordozza.

A legnagyobb örömök, a legnagyobb jutalmak egyike, mely a fejlődő lelket érheti, ki - a szolgálat erejét kivéve - már nem kér a saját részére semmit se, az, ha a teher alatt roskadozó gyengébb lélekbe isteni bátorságot, isteni erőt és megértést önthet, hogy eltellen reménységgel és ereje legyen a teher viselésére. Az adott segítség a testvér-lélek erősítéséből áll. A terhet, melyet a gyengébb lélek magára vett, s melyet saját magának kell hordoznia, nem veheti le róla, de erőt lehelhet a szenvedőbe, mely a dolgok természetének megértéséből származik, és az elszenvedett büntetés fájdalmát a megérdemelt szenvedés békés eltérésévé változtatja át, miáltal a lélek megtanulja feladatát. Az így megsegített lélek még akkor is vidám lesz, mikor karmájának terhét hordozza; az a segítség, melyben részesült, erőt adott neki a jelenben és a jövőre, és ez a segítség az isteni élet kiáradása arról a síkról, melyen az összes lelkek egyek. Ez a sík tele van szellemi energiával, s ebből adhatnak, ezt közvetíthetik azok, akik isteni örömet találnak az önfeláldozásban, s más jutalmat nem ismernek, mint azt, hogy lássák testvéreiket felemelkedni ahhoz a világossághoz, melyet ők már elértek.

De ha mindez igaz, mit jelent az a nehezen érthető gondolat, melyet mindnyájan ismerünk, s melyet jelöltünk minden bizsonnyal már sokszor hallott; melyről tudja, hogy találkozni fog vele, mikor közeledik ehhez a megpróbáltatáshoz, mely gondolatról azt képzelettel, hogy mindent magában foglal, ami az Előcsarnok kapuján túl fekszik? Miért nevezték el az Ösvényt a „Szenvedés Ösvényé”-nek, ha minél tovább haladunk rajta, annál inkább besugározza az isteni öröm? Nem nehéz megérteni, hogy miért nevezték el így, ha meggondoljuk, hogy *ki* fogja eleinte az ösvényt a Szenvedés Ösvényének tartani, ha meggondoljuk, hogy a nekivágás a meredek hegyoldalnak, gyors megmászásának elhatározása, s a rendes emberi evolúció megelőzésének megfontolt szándéka elkerülhetetlenül azt eredményezi, hogy néhány életbe kell összpontosulniuk azoknak a karmikus okozatoknak, melyek különben sok életre oszlottak volna meg. Múltjának karmája, mellyel most ilyen rövid idő alatt kell leszámolnia, éppen ezért rettenetes erővel sújt le a lélekre. Az első alkalommal olyan rettenetes, olyan borzalmas erővel lepheti meg, hogy a lélek így szenvedhet, mint eddig még soha. De ekkor sem a lélek szenved, hanem a még elvakult és a felsőbb természet által előretolt alsóbb természet. A legkeserűbb megpróbáltatások perceiben is, mikor mindaz, ami előző életeiben felhalmozódott, ránehezedik arra a lélekre, aki sorsát vakmerően magára zúdította: ilyenkor is a lélek maga a békesség országában van, és örvend, hogy a törlesztés, mely különben sok életet vett volna igénybe, olyan gyorsan történik, hogy alsóbb Én-je nagy, de annál rövidebb ideig tartó tűzben megtisztul a múlt szennyétől, és gyors léptekkel haladhat előre abban az életben, melyet egyedül ő tart kívánatosnak.

Ezért nevezték el, alulról tekintve, az Ösvényt a „Szenvedés Ösvényé”-nek, de meg azért is, mert azok, akik rálépnek, annyi mindent feláldoznak, amit a világ élvezetnek tart.

Feláldozzák az érzéki élvezeteket, a világi élet örömeit és sok más örömet, amit mások éppen az élet-ösvény virágainak tartanak. Az a lélek, aki elhatározta, hogy felfelé törekszik, nem törődik többé ezekkel az örömeikkel, nem kívánja többé őket; olyasmit keres, ami nem hervad el, olyan örömökre vágyik, melyek nem mulandók. Ha az ösvény kívülről nézve a lemondás útjához hasonlít is, ez a lemondás olyan, hogy fokozott öröm, békesség és boldogság jár érte cserébe. A lélek nem örömet cserél fel szenvedéssel, hanem lemond a mulandó örömről az örökké tartó boldogság kedvéért; odaad valamit, amitől a külső körülmények megfoszthatják, hogy benső, lelki kincset szerezzen érte, olyan kincset, melyet nem lehet elrabolni, s olyan örömet, melyet a földi élet körülményeinek változása nem tompíthat, nem csökkenthet, nem árnyékolhat be.

Minél tovább halad a lélek az Ösvényen, annál inkább fokozódik az öröm, mert láttuk, hogy a szomorúság a tudatlanságból eredt. Igaz, hogy a tudást sokszor keserű szenvedés előzi meg, de ez a tudatlanságnak, a vakságnak az eredménye. Szomorúság van azoknak a szívében, akik éppen e szomorúság miatt indultak neki, hogy megkeressék az Ösvényt; szomorúságot éreznek, ha körültekintenek a világon és az emberiség között, és mindenütt csak nyomort és szerencsétlenséget látnak, ha látják az évszázadról évszázadra újból visszatérő férfiak, nők és gyermekek szenvedését, ha szenvedni látják az embereket, akik nem tudják, hogy miért szenvednek, akik magukban hordozzák a tudatlanság tüskéjét, a szenvedés tulajdonképpeni okozóját.

A tudatlanságba elmerült világ, a nehézségekkel küzdő emberiség láttára, a világ leendő megváltói a saját szívükben érzik a világ nyomorát és ez ösztökéli őket arra, hogy keressék a megváltás ösvényét. Visszapillantva a nagy Megváltók életére és életük történetileg feljegyzett vagy tradíció alapuló eseményeire, nem tűnt fel Önöknek az a tény, hogy mielőtt megpillantották a világosságot, a legnagyobb lelki szenvedésen kellett átesniük? Hogy ez a szenvedés a tehetetlenség gyötrelme volt, annak a szenvedésnek a visszfénye, melyet láttak, de melynek okát még nem ismerték, annak a szomorúságnak a visszfénye, melyet éreztek, de melynek meggyógyításához még nem értettek? Gondoljunk csak annak az isteni embernek a szenvedésére és bánatára, akit milliók meg milliók úgy tisztelnek, mint a legnagyobbat és legkiválóbbat, mint az emberiség virágát; gondoljunk Buddhára, kit ma az emberiség egyharmad része tisztel. Gondoljanak arra, hogyan kereste a szenvedés okát, mennyire búsult a világ tudatlansága és nyomora miatt és nem tudta, legalább így mondják, lehet, hogy csak jelképesen, hogyan lehetne a nyomoron segíteni, a fájdalmat megszüntetni. Emlékeznek ugye, hogy sok szenvedésben és fájdalomban volt része, hogy önmehtagadást gyakorolt, hogy lemondott hitveséről, gyermekéről, palotájáról, hazájáról és királyságáról és koldusbögrével a kezében elment a vadonba, távol az emberek lakóhelyétől. Szíve nehéz volt, szeme könnyes, nem tudta, hogyan válthatná meg a világot, de nem volt nyugta, míg a világ szenvedett. Sok veszélyen, sok szenvedésen, sok testi fájdalomon ment át; szellemét sűrű sötétség vette körül; melyen tekintete nem tudott áthatolni. Végre egy fa alatt ülve elérkezett számára a megvilágosodás órája, megtudta a szenvedés okát, s ekkor a szomorúságot öröm váltotta fel, s ekkor elhangzottak ajkáról azok a szavak, melyeket évszázadokon át változatlanul megőriztek, melyekben a diadal, az öröm és a boldogság örökké hangzó felkiáltása csendült meg. Talán ismerik azokat a szavakat, melyekbe egy angol költő e felkiáltást foglalta és melyek azt mondják, hogy a szomorúságnak az oka a tudatlanság, s hogy a tudásra öröm következik. E szavak így hangzanak: „Én, Buddha, ki együtt sírtam minden testvéremmel, S szívem megtörte egész világ szenvedése: Kacagva örvendek, mert van mód szabadulni.”

Szabadulás, szabadság, - ez az öröm! A könnyek a tudatlanságból eredtek, a vakságból fakadtak; a szívét megtörte a világ szenvedése, miként még manapság is megtöri az emberek szívét, mert még vakok, még nincsen tudásuk. De van szabadulás, van szabadság és - azt hirdeti, hogy a szomorúság oka bennünk rejlik, nem pedig az univerzumban, tudatlanságunkban, nem pedig a dolgok természetében, vakságunkban, s nem az életben.

Tehát a világossággal együtt jár a szabadulás, az öröm és a vidámság, ezt mondja nekünk Ő, az istenivé vált ember. Az isteni világosság beömlött a lelkébe, Ő a megvilágosított, a bölcs, és a bölcs számára nincsen többé szenvedés, a megvilágosított lélek számára örökre meghalt minden szomorúság.

V. Előadás

A küszöbön

Ma este az aranykapu előtt állunk, azon kapu előtt, melyet minden ember kinyithat, melyen áthaladva a lélek a nagy Templomba lép. Ezt a Templomot, mint régebben említettem, az, aki oda belépett, többé el nem hagyja. Próbáljuk meg most megérteni a jelölt állapotát, aki a küszöbhez közeledik, s azt reméli, hogy nemsokára beléphet a Templomba, hogy azokhoz csatlakozzék, akik a világ szolgálatára, az emberiség evolúciójának elősegítésére és fejlődésének meggyorsítására itt összegyűltek.

Ha egy pillantást vetünk azokra, akik az Előcsarnokban vannak, mindegyiken egy közös jellemző tulajdonságot fogunk észlelni. Nagy a különbség köztük mentális és morális tulajdonságaik tekintetében; különböznek eddigi előmenetelük, a már elsajátított képességek tekintetében, s nem egyforma erővel haladnak előre. Egy tulajdonság azonban látszólag mindegyikükben megvan: a komolyság. Határozott célt tűztek ki maguknak. Határozottan és tisztán tudják, hogy mire törnek, komoly céltudatossággal szemlélik a világot, s azt hiszem, hogy ez a legszembezőköbb tulajdonságuk, s az a tulajdonság, melyről azt mondtam, hogy közös bennük. Azok, akik Önök közül jártasok más országok vallásos irodalmában és szent könyveiben, emlékezni fognak, hogy milyen nagy fontosságot tulajdonítanak ennek a komolyságnak, s annak, hogy határozott úton határozott cél felé kell haladni. Ha a hindu vallások régi könyveibe pillantanak, azt fogják találni, hogy a felületességet, mint az egyik legveszélyesebb hibát említik, míg a komolyságot, mint a legbecesebb vívmányok egyikét. Nem határoz, hogy melyik vallást figyelik meg, ebben a kérdésben mindegyiknél tökéletes egyetértéssel találkoznak.

Mindenki, aki elérte ezt a fokot, melyre gondolok, felülemelkedett a vallásokat elválasztó korlátokon, s megértette, hogy minden vallásban ugyanazok a nagy tanok foglaltatnak, és hogy az összes vallásos emberek ugyanazon nagy cél felé törekcsenek. Mivel minden vallás a Tanítók nagy Testvéresülésétől ered, nem meglepő, hogy minden szentírásban ugyanazokat a tulajdonságokat követelik meg a jelölttől, és hogy minden szentírás a komolyságot tekinti a leendő tanítvány leglényegesebb, legfontosabb tulajdonságának. Igen világosan és talán részletesebben, mint bárhol, megtalálhatjuk e tulajdonság sejtegetését és magyarázatát a Dhammapada második fejezetében. Az illető rész így szól:

„Ha egy komoly ember felébresztette önmagát, ha nem feledékeny, ha tettei tiszták, ha megfontolással cselekszik, ha uralkodik magán és a törvény szerint él, akkor dicsősége növekedni fog. Éberség, komolyság, önuralom és önmagának ellenőrzése által a bölcs olyan szigetet emel magának, melynek semmiféle árvíz sem árthat. A tévelygők a balgaságot, az esztelen embereket követik. A bölcs a komolyságot tartja legszebb ékszerének. Ne indulj hiábavalóságok után, ne keresd a szerelem és a kék gyönyöreit! Aki komoly és medítál, gazdag örömeiben részesül.

Ha a tapasztalt ember komolyságával elúzi a dőreséget, akkor ő, a bölcs, eléri a bölcsesség legmagasabb fokát és alátekint a tévelygőkre; derült arccal néz le a fáradó, kínlódo tömegre, mint az, aki a hegytetőn állva alátekint a síkságon levőkre.

Komolyan a balgák közt, ébren az alvók közt - így halad előre a bölcs, mint a versenyparipa, mely elhagyja a taligás gebét.

Komolyság által emelkedett fel Maghavan az istenségig. A komolyságot dicsérik az emberek, míg a meggondolatlanságot mindig elítélik.

Az a bhiksu (szerzetes), aki örömét leli a komolyságban, s rettegéssel tekint a meggondolatlanságra, úgy halad, mint az eleven tűz, s elégeti összes kötélékeit, úgy a kicsinyeket mint a gyököket."

Ha visszatekintenek arra az egész munkára, melyet vázoltam, látni fogják, hogy ez a komolyság az alapja mindennek: önmagunk megtisztításának, a gondolatellenőrzésnek, a jellemképzésnek, valamint az alacsonyabb tulajdonságoknak magasabbakká való átváltoztatásának. Ez az egész munka komoly természetet tételez fel, mely felismerte célját és határozottan törekszik e cél felé.

Ez tehát az a tulajdonság, mely - mint már említettem - közös jellemző vonása az Előcsarnokban levőknek, és mellesleg érdemes lesz megjegyezni, hogy ezt a jellemző sajátosságot azok, akiknek szemei már megnyíltak, határozottan felismerhetik. Mindnyájan tudni fogják, hogy az ember jellemét le lehet olvasni az úgynevezett aurából, mely az embert körülveszi. Néhányan pedig talán még emlékeznek arra, hogy mikor az ember evolúcióját tárgyaltam és ezen fejlődés különböző fokait megvilágítottam, arra figyelmeztettem Önöket, hogy kezdetben a lélek igen határozatlan valami, s ezért joggal hasonlíthattam elmosódó, bizonytalan körvonalú ködgyűrűhöz. Amint a lélek fejlődik és növekszik, ennek a ködgyűrűnek az alakja mind határozottabb lesz és ennek megfelelően az ember aurájának körvonalai is mind határozottabbak lesznek; ahelyett hogy elmosódva végződnek és beleolvadna az atmoszférába, tiszta és éles körvonal fogja határolni, mely annál határozottabb lesz, minél fejlettebb az egyéniség. Ha tehát az Előcsarnokban levőkre tekintenének, ez volna látható jellemző vonásuk: olyan embereket látnának, akiknek élesen határolt aurájuk van. És nemcsak bizonyos határozott tulajdonságokat vennének észre rajtuk, hanem ezek a tulajdonságok külsőleg is tisztán kifejezésre jutnának. A tulajdonságoknak az aurában való határozott kifejezésre jutása a külső jele annak a benső határozottságnak, melyet az individuális lélek elsajátított. Ezt azért mondom, hogy megértsék és felfogják, hogy a léleknek ez az állapota olyasmi, ami a lélek fejlődésével önmagától megnyilvánul, s aminek a megítélésében nem lehet tévedni. A lélek fejlődési foka nem kegyadomány, nem valami különös szerencse, vagy a véletlen játéka, határozott állapot, melyen határozottan kivívott, végleg elért tulajdonságokat lehet látni. Ezek a tulajdonságok tisztán kifejezésre jutnak, úgy hogy mindenki láthatja őket, aki a fizikai látáson felüli látást kifejlesztette magában. A komolyság tulajdonsága tehát az individualitás fejlődésének az eredménye, s ez adja meg az aurának az említett határozottságot. Az élesen határolt aura e szerint a külső jele annak a belső állapotnak, mely az Előcsarnokban levők közös tulajdonsága, és bár egyeseken jobban látszik, mint a többiekén, mégis mint közös jellemző vonást mindegyiken észre lehet venni. Az a gyönyörű kis értekezés, melynek címe „Világosság az Ösvényen”, azt mondja és joggal, hogy amíg a jelölt az Előcsarnokban van, átmegy az élet iniciációin. Ezek nem azok a határozott iniciációk, melyek később jönnek, nem azok a határozott lépések, melyeket a Templomban kell megtenni, s melyeknek eleje az aranykapun való áthaladás után következik, hanem folytonos avatások, melyekkel a jelölt mindennapi életének útján találkozik, miért is az életet a szó szoros értelmében a nagy avatónak lehet nevezni. Azok a megpróbáltatások, melyeken a jelölt ebben az életben átesik, próbára teszik erejét és kifejlesztik képességeit. Ha tehát a „Világosság az Ösvényen” c. kis műre gondolnak, eszükbe fog jutni, hogy bizonyos feltételeket tartalmaz, melyek a később közzétett és a „Lucifer” c. folyóiratban megjelent „Kommentárok” (magyarázatok) szerint minden igazi testvéresülés páholyának Előcsarnokában fel vannak írva. Ezek a szavak misztikus nyelven vannak kifejezve, de azért eléggé érthetők, jóllehet megértésük körül - mint minden misztikus szöveg megértésénél - nehézségek támadhatnak, ha a szavakat szó szerinti értelmükben vesszük, és nem azon belső igazságok magyarázata gyanánt, melyeket ki akarnak fejezni. Bizonyára emlékezni fognak, hogy az Előcsarnok falára felírt négy nagy igazság így szól:

„Amíg szemeid könnyezni tudnak, látásod tiszta nem lehet.
Hogy képes légy a hallásra, veszítsd el a halló-érzékenységet.
Szavad ne sértsen, hogy a Mesterek előtt beszélhess.
És hogy Előttük megállhasson a lelked, mosd meg szíved vérében lábaid.”

Nos, ugyanazt az írónőt (Mabel Collins-t), aki a „Világosság az Ösvényen” megírásának eszköze volt, később arra használták fel, hogy magyarázatokat írjon a „Világosság az Ösvényen” tanaihoz. Ezeket a magyarázatokat érdemes lesz figyelmesen végigtanulmányozni, mert a kis mű sok nehézségét megmagyarázzák, és segítségére lesznek az olvasónak, hogy ne ragaszkodjék a betűhöz, s ne vezettesse magát félre a szavak által, hanem a négy igazság belső értelmének megértésére törekedjék. A magyarázatok szerint az első mondat („Amíg szemeid könnyezni tudnak, látásod tiszta nem lehet.”) értelme az, hogy a léleknek az érzések világából a tudás világába kell átmennie, hogy felül kell emelkednie azon a helyen, ahol az érzékek közvetítette heves rezgések folyton megrázkódtatják, s be kell lépnie a tudás világába, ahol állhatatosság, nyugalom és béke honol. A szemek a lélek ablakai, és a léleknek ezeket az ablakait az „élet nedve” - a könny elhomályosítja, azaz minden élénk érzés hatása, akár öröm, akár fájdalom, ködfátyollal vonja be a lélek ablakait, és ekkor a lélek nem láthat tisztán, ha kitekint. Ez a köd nem belülről, hanem a külvilágból jön, a személyiségből, s nem a lélekből; csak valami élénk érzésnek, nem az élet megértésének a következménye. Ezt a „könny” szóval fejezik ki, mert a könny az erős emóciónak, örömnak és fájdalomnak a szimbóluma. Amíg a szemek ilyen könnyekre képesek, amíg a lélek ablakait elhomályosíthatja a kívülről reájuk csapódó nedvesség, amíg az ablakok nem tiszták és a tudás világossága át nem hatol rajtuk, addig lehetetlen, hogy a lélek szemei tisztán lássanak. Ez nem azt jelenti, hogy a tanítványnak el kell veszítenie érzékenységet, hanem azt, hogy semmi kívülről jövő ne ingathassa meg egyensúlyában. Nem azt jelenti, hogy nem fog többé szenvedni vagy örülni, mert éppen arra tanítanak, hogy élénkebben fog szenvedni és örülni, mint más ember, hanem azt, hogy sem szenvedés, sem öröm nem lesz képes céljától eltéríteni és megingatni azt a szilárdságát és lelki egyensúlyát, mely elért tudásában gyökeredzik. Ez a tudás a maradandónak a megértése és felismerése. A mulandó és a valótlan nem lesz többé képes sűrű fátyolt borítani a lélek szemeire.

Ugyanez áll a második igazságra: „Hogy képes légy a hallásra, veszítsd el a hallóérzékenységet!” A léleknek el kellett jutnia a csend helyére, aminek az okát később azzal magyarázták meg, hogy jóllehet a világban folyton hallható a Mesterek szava, az emberek füle mégsem hallja a hangot, mert tele van a külső élet hangjaival. Nem azért, mert a Mester nem szól, Ő folyton szól; nem azért, mert a szó nem hangzik, szünet nélkül hangzik. A dolog úgy áll, hogy azok a hangok, melyek a tanítványt közvetlenül körülveszik, olyan erősek, hogy ez a lágyabb és szelídebb harmónia képtelen a fülhöz jutni az érzékek és az alacsonyabb indulatok okozta durvább hangokon át. Ezért szükséges, hogy egy időre csend álljon be. Ezért szükséges, hogy a tanítvány az Előcsarnokban való tartózkodása alatt a csend helyére vonuljon, hogy ott az igazi hangot hallja. Ez az oka, hogy a csendnek ez a helye, melyet a léleknek el kell érnie, egy ideig szinte az érzéketlenség érzetét fogja benne kelteni az ott uralkodó mélységes nyugalom és azon szakadatlan csend miatt, melyet a lélek ott tapasztalni fog.

És ami ezt illeti, ugyanaz az író tárgyalja - mégpedig igen komolyan - azt a nehézséget és küzdelmet, mely akkor jelentkezik, mikor a lélek először érzi a csendet. Hozzászokva a bennünket körülvevő hangokhoz, a mély csend beálltának pillanatában az üresség, a végtelen sivárság érzése fogja el a lelket. Úgy érzi, mintha feneketlen mélységbe szállt volna alá, melyben lába nem talál támasztékot, mintha sötétségbe hatolt volna be, mintha szemfedő borult volna reá. A teljes magány, az abszolút üresség érzése tölti el, s úgy érzi, mintha minden elszakadt volna tőle, mintha az élet hangjainak elnémulásával minden élet elszállt

volna a közeléből. Azt halljuk, hogy bár a Mester maga ott áll és tanítványa kezét fogja, a tanítvány mégis üresnek érzi kezét; nem látja a Mestert, nem látja azokat, akik előtte járnak, azt hiszi, hogy egyedül áll az űrben, hogy semmi sincsen se fölötte, se alatta, se mellette. És a csendnek ebben a pillanatában úgy érzi, mintha az élet szünetelne, mintha minden véget ért volna, mintha a lélek élete is megszűnt volna. De íme: ezen a csenden át egyszerre megszólal a túlsó oldalról jövő hang, az a hang, mely ha egyszer áthatolt a csenden, azontúl minden más hangból kicsendül. Ha a fül egyszer hallotta, mindig meg fogja hallani, s nincsen földi hang, mely azon túl még csak egy pillanatra is megzavarhatná azt a harmóniát, amely egyszer így feltárult a lélek előtt. Ezt a két igazságot - a tan szerint - előbb érezni és tapasztalni kell, mielőtt az igazi aranykaput érinthetné a kéz. A jelöltnek előbb meg kell értenie, át kell élnie e két igazságot, mielőtt odaállhatna a küszöbre és engedélyt nyerhetne, hogy belépjen magába a Templomba.

A másik két igazság - a róluk adott leírás után ítélve - inkább a Templomban folyó életre vonatkozik, bár már az Előcsarnok falára van felírva. Sok minden van az Előcsarnokban felírva, amit csak a Templomban kell megvalósítani; fel van írva a tanítvány útbaigazítására, hogy tudja, milyen irányban kell haladnia, hogy megkezdhesse azt a munkát, mely magában a Templomban vár rá. Mert a leírásból az tűnik ki, hogy a Mester jelenlétében való beszélésre és a színe előtt való megállásra vonatkozó ez a két nagy igazság csak a Templomon belül valósul meg teljesen, még ha a lélek meg is kísérelné, hogy már az Előcsarnokban életre keltse magában ezt a két igazságot. Az első csírák már az aranykapun innen jelentkehetnek, mert a Mester jelenlétében való beszélésnek képessége ahhoz a hatalmas erőhöz intézett hívás, mely annak a sugárnak a végpontján van, melyhez a jelölt tartozik. Ez a hívás felfelé száll, majd visszhang alakjában visszatér a tanítványhoz és belőle kiárad a világba. E hívás tudásért kiált és feleletül a jelölt elnyeri azt az erőt, mellyel másoknak hirdetheti azt a tudást, amiben ő részesült. Az egyetlen feltétel, melynél fogva a lélek a Mesterek jelenlétében beszélhet, az, hogy közölje másokkal azt a tudást, melyet elnyert, hogy láncszem legyen abban a nagy láncban, mely a legmagasabbat a legalacsonyabbhoz fűzi, hogy tudását, melyben jelenleg elfoglalt helyén részesül, átadja azoknak, akik még nem állnak ott, ahol ő áll. Ezért mondja a tan, hogy annak, aki tanítvány akar lenni, egyszersmind szolgának is kell lennie, mert addig semmiben sem részesül, amíg nincsen meg benne az osztozkodás szándéka. Ennek a beszélésnek a képességét, mely nem a külső beszéd képessége (ez inkább az alsóbb síkokhoz tartozik), hanem a lélektől lélekhez szóló igazi beszéd hatalma, mely megmutatja az utat azoknak, akik keresik, még pedig nem külső szavakkal, hanem azáltal, hogy átadja nekik azt az igazságot, melyet a szavak oly tökéletlenül fejeznek ki; ezt a képességet csak akkor kapja meg a jelölt, ha a szolgálásra kívánja felhasználni. Csak akkor részesül a lélektől lélekhez szóló beszéd hatalmában, ha azon tüzes nyelvek egyike akar lenni, melyek a világ emberei között hirdetik azokat a titkokat, melyeket azok keresnek.

Most az utolsó igazság következik, az, hogy senki sem állhat a Mesterek színe előtt, ha nem mosta meg lábát szívének vérében. A magyarázat szerint valamiként a könnyek alatt az élet nedvét, az élénk emóciók következményét értjük, épp úgy kell itt a „szív vére” alatt magát az életet érteni. Ha szó esik a szív vérééről, mely a tanítvány lábait megmossa, ez azt jelenti, hogy ezentúl a tanítvány nem tartja meg életét magának, hanem hajlandó odaadni, hogy az egész világ részesüljön benne. Mivel pedig éppen az élet a legértékesebb kincs, amit ember bírhat, a tan azt mondja, hogy ezt kell odaadnia, hogy azok előtt állhasson, akik mindenüket odaadták. A tanítvány most már nem kíván önmagáért élni, nem annak a kedvéért vágyik újraszületni, amit az élet még nyújthatna, amit az életben még tapasztalhatna. Megmosta a lábát szívének vérében, letett arról a kívánságról, hogy önmagának éljen, - azért él, hogy az emberiségnek használhasson, hogy az emberiséget szolgálja. Csak ha mindenét odaadja, akkor állhat azok előtt, akik mindenüket feláldozták.

Ezért mondtam, hogy az utolsó két igazság inkább a Templomban folyó életre vonatkozik, mint az Előcsarnokban levőkre. Mert az életnek ez a teljes feláldozása, a minden vágy és kívánságról (kivéve az adás vágyáról) való lemondás tökéletes megvalósításának fokán azon legnagyobbak vívmánya, akik az adeptusság küszöbén állnak. Ez az arhat egyik utolsó diadala, azé, aki azon a fokon áll, melyen minden tudást elnyert, melyen már nincsen tanulnivalója. Bár az Előcsarnokban senki sem lesz, aki azt remélhetné, hogy tökéletesen el fogja sajátítani a két utolsó igazságot, azért mégis jó lesz ismerni őket, tudni, hogy mit kell megvalósítani az életben. Segítség lesz ez a lélek irányításában, s azt hiszem, ezért van az utóbb említett két igazság már az Előcsarnokban kiírva.

Ha mármost szemügyre vesszük a Templom küszöbéhez vezető fokokat, akkor halványan sejteni kezdjük, hogy milyenek is lehetnek azok, akik a kapu előtt állnak, s készek arra, hogy átlépjék a küszöböt. Még sok tökéletlenség lesz bennük, sok tennivalójuk lesz még, számos élet vár még rájuk, melyben sok mindent kell elsajátítaniuk. Még négy nagy fokozaton kell áthaladniuk, mielőtt elérhetnék a magas adeptusi rangot. Határozott célú, szilárd jellemű, tiszta életű embereket látunk a küszöbön, olyanokat, akikben a szenvedélyek tüze kialudt vagy kialvó-félben van, akik uralkodni tudnak magukon, akik szolgálni, segíteni vágnak, tisztaság és nemes élet után áhítoznak. Kockáztassuk meg, álljunk egy percre magára a küszöbre, és vessünk egy rövidke pillantást előre, hogy tisztábban láthassuk, mi fekszik előttünk és jobban megérthessük, hogy miért kívánják meg ezeket a feltételeket, s miért kell a jelöltnek az Előcsarnokban gyakorolnia azokat a feladatokat, melyeket együtt tanulmányoztunk. Vessünk egy rövid és természetesen csak futólagos és felületesebb pillantást a Templomon belül levő négy ösvényre, vagyis inkább az Ösvény négy fokára, a négy fok négy kapujára, melyeknek mindegyike egy-egy nagy iniciáció.

Az első iniciáció, melyről a „The Voice of the Silence” c. könyvben és számos más általános használatra való (ezoterikus) műben azt olvashatjuk, hogy az részesül benne, „aki belépett a folyamba”, ez az első iniciáció úgyszólván átmenet, határozott és biztos lépés, a Templom küszöbének átlépése. A Templomot pedig - mint már említettem - az, aki oda belépett, többé nem hagyja el, mert még akkor is a Templomban van, ha a világot szolgálja. Ez a „folyamba való belépés” tehát határozott lépés, és ezoterikus könyvek szerint a jelöltre még hét élet vár, és sokszor tényleg hét élet vár a folyamba lépőre. A „Voice of the Silence” egyik jegyzetében azt olvassuk, hogy igen ritka az a chela (tanítvány), aki még abban az életében eléri a célt, melyben belépett a folyamba, s hogy rendszerint hét életet kell végigélnie, amíg megteheti az utolsó lépést. Arra szeretném azonban Önöket figyelmeztetni, hogy ezeket a könyveket nem szabad túlságosan szó szerinti értelemben venniük. Az élet: hatás, és ezeket az életeket nem számítják mindig a születések és halálok szerint. Sokszor talán inkább a haladás, a fejlődés fokai, mint emberi életek; gyakran, az igaz, bölcső és koporsó szerint számítják őket, azonban nem feltétlenül minden esetben. És ezt az életsorozatot - úgy mondják - megszakítás nélkül éli végig a tanítvány; életről-életre halad, anélkül hogy öntudata megszakadna.

Az első kapu után egy második következik, egy másik iniciáció. És miközben a tanítvány ezeket az életeket leéli, az emberi természet utolsó gyarlóságaitól is megszabadul. Most már megszűnt az Előcsarnokban való tökéletlen munka és erőlködés, a befejezetlen kísérletezés. Itt a tanítvány minden megkezdett munkát tökéletesen befejez, mindent, amihez nekifog teljesen bevégez, és azt látjuk, hogy ezen fokok mindegyikén úgynevezett bilincseket ráz le, s mialatt a tökéletesség felé halad és az emberben rejlő isteni szikra teljes megnyilvánulásához közeledik, leküzd bizonyos gyarlóságait. A második iniciációról azt mondják, hogy az, aki átesik rajta, még csak egyszer fog reinkarnálódni. Még csak egyszer kell szükségképpen visszatérnie, mielőtt kötelező születéseinek és halálainak sorozata véget ér. Sokszor visszatérhet még, önként reinkarnálódhat, ezt azonban jószántából, szabad

akaratból teszi, hogy szolgálhasson, s nem azért, mintha még hozzá lenne láncolva a születés és halál kerekéhez.

Ha pedig ezen a fokon is áthaladt és a harmadik kapuhoz, a harmadik nagy iniciációhoz ér, akkor már nem kell többé reinkarnálnia, mert ugyanebben az életében áthalad a negyedik fokon is, mely a Nirvána küszöbéhez vezet. Ezen a ponton már nincsen törvény, mely a lelket megköthetné: minden bilincset lerázta, a lélek szabad! A negyedik fok az arhati fok, melyen a legutolsó bilincsek is lehullnak.

Leírhatjuk-e egyáltalában az utolsó fokokat, az iniciáció ezen négy lépését? Elképzelhetjük-e, ha csak halványan is, hogy miből áll az a munka, mely a négy kaput megnyitja, s hogy milyen az a túloldali megváltozott élet? Láttuk, hogy a jelölt még semmi esetre sem tökéletes. Azokban a könyvekben, melyekben a Templom belsejéből kiáradó fény világít, azt olvassuk, hogy még tíz emberi gyarlóság van, tíz „bilincs”, melyeket sorra le kell rázni. Nem részletezem, nem magyarázom meg ezeket a gyarlóságokat, mert ez túlságosan bevinne magába a Templomba, ez alkalommal pedig csupán az Előcsarnokkal kellett foglalkoznom; de - mint tudják - részletesen is lehet őket ismertetni, s remélem, hogy ezt egy avatott kéz nemsokára meg fogja tenni. Használjuk azonban őket egy pillanatra, anélkül hogy részletekbe bocsátkoznánk, vezetőkül és vessük fel azt a kérdést, hogy miért olyan szigorúak azok a feltételek, azok a követelmények, melyektől a küszöb átlépése függ? Miért kell annyi mindent elvégezni, mielőtt a léleknek megengednék, hogy belépjen a Templomba, mielőtt azok, akik a kapu kulcsait őrzik, megnyitják a kaput a bebocsátásra váró jelölt előtt?

Azt hiszem, nem nehéz megérteni, hogy a feltételeket részben még azelőtt kell teljesíteni, mielőtt a jelölt átléphetné a küszöböt. Minden lépésével, melyet a túlsó oldalon tesz, nagyobb és nagyobb hatalomra, erőre tesz szert. A túlsó oldalon, a Templomban, megnyílnak a szemei és ott képes lesz úgy cselekedni és élni, amilyen cselekvés és élet az innenső oldalon lehetetlen. Látása, hallása és tettei folytán nagyon fog különbözni a körülötte élő többi embertől, mert olyan erők felett rendelkezik, melyekkel azok nem bírnak, olyan víziói lesznek, melyekben a többiek nem osztoznak, olyan tudása, melyben embertársainak nincsen részük. Az emberek között fog élni és mégsem lesz közülük való; különbözni fog tőlük, még ha külsőleg ugyanazt az életet éli is. De ha ez így van, akkor szükséges, hogy valóban különbözzék a többiektől, még mielőtt részesülne ezekben az erőkben, mert ha egyszer birtokában vannak, megtartja és használhatja őket.

Tegyük fel, hogy olyan gyarlóságai vannak, melyek a világban igen gyakoriak. Tegyük fel, hogy környezetének hibái könnyen haragra ingerlik, hogy a mindennapi élet eseményei közepette könnyen elveszti lelki egyensúlyát, hogy nem tud hangulatain uralkodni, hogy részvéte, könyörületessége nem elég erős, rokonszenve, szeretete nem elég mély és általános. Tegyük fel, hogy egy sértés esetében részvét helyett haragot érez és bosszankodik, ahelyett hogy megbocsátana, tegyük fel, hogy türelme is még nagyon tökéletlen és fogyatékos. Mi lenne a következménye, ha az ilyen embert átengednék a küszöbön és - még ha tökéletlenül is - emberfeletti erőkkel ruháznák fel, t.i. olyan erőkkel, melyek az átlagember fölé emelik? Nem forogna-e fenn akkor az a veszély, sőt nem kellene-e attól tartani, hogy ezek az apró hibák, melyek a külvilág férfiúi és női között olyan általánosak, katasztrófaszerű hatásokat eredményezhetnek? Nem valószínű-e, hogy ha az ilyen ember haragra lobban, akkor csak az imént elnyert új erőivel - akaraterejével, gondolaterőivel - állandó veszély forrásává válhat embertársaira nézve, ha ezeket az erőket megindítja és a többiek ellen irányítja? Tegyük fel, hogy nem türelmes, hogy nem tanult meg szeretni és másokkal együtt érezni, hogy nem tanult meg az ő régi, immár legyőzött gyarlóságaira gondolni, s nem látja be, hogy milyen könnyű elkövetni a hibát. Vajon miként viselkedne embertársaival szemben, ha láthatná gondolataikat, ha észrevehetné és felismerhetné hibáikat, ha jellemüket, melyet a külszín fátyla alá szoktak rejteni, fátyol nélkül, tisztán és határozottan leolvashatná (még pedig az említett aurából, mely mindenkit körülvesz), ha ilyenformán mindig olyanoknak láthatná az

embereket, amilyenek tényleg, s nem amilyeneknek a külvilágban látszanak? Feltétlenül nem lenne helyes és igazságos, nem lenne jó, ha ilyen erőt - és ez az Ösvényen elérhető erők egyik legalacsonyabbika - adnának annak a kezébe, aki a saját küzdelméből nem tanult meg rokonszenvezni a leggyengébbel, és a saját hibáira emlékezve kárhóztatás helyett nem nyújt könyörületes segítyt leggyarlóbb embertársának, akivel a mindennapi életben találkozik. Rendjén van tehát, hogy szigorú feltételeket szabnak az elé, aki engedélyt kér, hogy átlépesse a küszöböt; helyes és igazságos, hogy megkívánják ezeket a feltételeket, hogy a jelöltnek teljesítenie kell őket, s hogy aránylag csak igen kevés emberi gyarlóság lesz benne, mielőtt belép ebbe a hatalmas nagy Templomba, melyben csak azok számára van hely, akik az emberiséget segítik, szolgálják és szeretik.

A megoldandó feladat olyan óriási, hogy már igen sokat kellett előrehaladnia, mielőtt hozzáfoghatna. Áll pedig ez a feladat a következőkből: meg kell szabadulnia az emberi gyarlóságok legutolsó nyomától is, meg kell szereznie a naprendszerünk határain belül elérhető összes tudást, ki kell fejlesztenie magában azokat az erőket, melyek ezt a rengeteg tudást akarától teszik függővé, úgy hogy csupán azáltal, hogy figyelmét ráirányítja valamire, mindent megtud, amit arról a tárgyról tudni lehet. Mert emlékezni fognak, hogy erre a nagy dologra képes az adeptus. Az adeptus az, „akinek már nem kell tanulnia”, s az adeptusság az utolsó lépés a Templomot átszelő Ösvényen, mellyel most foglalkozunk, s melyen olyan rövid idő alatt kell végighaladni. Olyan óriási e feladat, olyan magasztos e vívmány, hogy ha nem tudnánk, hogy már voltak emberek, akik megoldották, s hogy még mindig vannak, akik elérik, bizonyára lehetetlen vállalkozásnak tartanánk. Mert mi ez a néhány élet, ez a rövid idő - a rendes fejlődés szempontjából nézve - ahhoz az úthoz képest, melyet az első iniciáció aránylag alacsony fokától addig a dicső magaslatig kell megtenni, amelyen a tökéletes adeptusok állnak, s melyen az emberi fejlődés eléri virágzását és a tökéletesség fokát? Mivel pedig a Templomban éppen ezt a nagy feladatot kell megoldani, mivel éppen ezt kell elérni, s mivel az utolsó iniciációra készülők arhatnak minden emberi gyarlóságtól, minden emberi tudatlanságtól mentnek kell lennie, nem csoda, hogy szilárdnak és erősnek kell lennie annak az alapnak, melyről régebben beszéltem, melyre egy ilyen hatalmas épület terhe fog nehezedni, melyre egy ilyen hatalmas alkotást kell felépíteni.

Gondoljanak aztán arra is, hogy a szemek megnyíltával a feladat nagysága még jobban fel fog tűnni, mint azokban a napokban, mikor a szemek még csukva voltak; hogy az, aki rálépett az Ösvényre, sokkal meredekebbnek és hosszabbnak látja az Ösvényt, mint azok, akik a kapu innenső oldalán vannak, és akiknek a látása még homályos, mert az Ösvényen haladó tisztábban láthatja azokat, akik ezt az utat már megtették, már pontosabban megítélheti a köztük és a közte levő távolságot. Milyen csekélyeknek fognak látszani az adeptusi tökéletesség dicsfényében a saját fáradtságának eredményei, milyen gyarlónak, gyengének fogja tartani azt, amire ő képes, az adeptusok tökéletes ereje mellett, milyen mérhetetlennek tudatlanságát az Ő tökéletes tudásukhoz mérve! És csak négy lépés az egész Ösvény, s alig néhány élet alatt kell megtenni!

De bizonyára mások a feltételek, s valószínűleg ebben rejlik a véghezvitel lehetősége. Talán az a gondolat ad erőt és bátorságot, hogy azok, akik ezt a feladatot megoldották, s akik megoldásán fáradoznak, a küszöb átlépése után az előcsarnokbeli élettől eltérő életkörülmények közé kerülnek, s hogy ennek következtében véghezvihetőnek fogják találni azt, amit az innenső oldalon lehetetlennek tartottak, aránylag könnyűnek azt, ami odakint nehéznek látszott. Mert bár nem ismerjük a túlsó oldalon folyó élet összes körülményeit, azért mégis sejthetjük, hogy mennyire más az élet a Templomban, mint odakint.

A körülmények megváltozásával a Templomban levők mindenekelőtt „érteni” fognak, s igen sok rejlik ebben az „érteni” szóban. Bizonyára még emlékeznek azokra a szavakra, melyeket előző előadásomban idéztem, s melyeket szándékosan szakítottam félbe: Buddha diadalittas kiáltására, mely akkor hagyta el ajkait, amikor a kötöttség végét és a szabadulás

elérését hirdette. Ez a felkiáltás tudtul adta a külvilágban levőknek a szenvedés, a bánat okát, s azt hirdette nekik, hogy a szenvedés véget fog érni, hogy meg fogja szüntetni a valóságnak a megértése.

„Tudjátok meg mind, ó szenvedők: tibennetek rejlik szenvedésetek oka;
Nem más kényszerít rá, nem más köt élethez-halálhoz.”

És az, aki átlépte a küszöböt, tudja, hogy ez szent igaz. Az emberek maguk okozzák szenvedésüket, nincsenek az élet és halál kerekéhez kötve. Ha pedig ezt egyszer megértette, akkor más szinten fogja látni az egész világot és más szemmel fog tekinteni az Ösvény nehézségeire. Mert ha egyszer megértettük, ha egyszer felfogtuk, hogy ezt a sok bajt és nehézséget a világ tudatlansága okozza; hogy az emberek azért szenvednek, mert nem tudják, hogy életről-éltre haladnak; hogy azért fejlődnek olyan lassan, azért nem használják fel az életet, s azért olyan csekély egy életüknek a nyeresége, mert tudatlanok; ha egyszer beláttuk, hogy tudatlanságuk köti őket az élet és halál kerekéhez, pedig igazában szabadok, csak hogy nem tudják, ha mindezt egyszer érteni kezdjük, természetesen még csak csekély mértékben, nem a megvilágosítottak látásával, de azért teljes meggyőződéssel, akkor belátjuk, hogy az, aki átlépte a küszöböt, más színben, egy másik oldaláról fogja látni a világot. Ha visszapillant a világra, a világ minden bánatára és nyomorúságára, arra a sok könnyező szemre és megtört szívre, tudja, hogy a szenvedés csak véget fog érni, hogy meg fog szünni a tudatlanság megszüntével. Szíve most már nem fog vérezni, nem fog megszakadni, s ha teljesen még nem is nőtt ki a szomorúságból, az, ami kétségbe ejtette, ami minden reménységtől megfosztotta: örökre eltávozott a lelkétől.

De a körülmények megváltozása nemcsak ebből áll, nem csupán ez nyújt a remény helyébe bizonyosságot, nem csupán ez kecsegtet a hajnali szürkület reménysége helyett a hajnalhasadás, a napfelkelte bizonyosságával, még más körülmények is megváltoznak, ha a jelölt átlépi a küszöböt. A legnagyobb nyereségek, a legnagyobb előnyök egyike az, hogy a küszöb átlépésével szakadatlan öntudatban részesül, olyan öntudatban, mely folytonos, mely fölött a halálnak nincsen hatalma, s melyre a születés nem vetheti többé a feledés fátylát. Öntudata a még előtte fekvő életekben folytatólagos, megszakítás nélküli lesz, s ez az öntudat, ha egyszer megszerezte, nem vész el, ha egyszer kivívta magának, nem homályosul el. Ha egyszer megnyilvánult az emberben ez az öntudat, többé nem veszhet el, a Templomon kívüli életek alsóbb öntudatára azonban nem hat ki. A túlsó, a magasabb oldalon, a Templomban lefolyó életekben az öntudat szakadatlan tudás és látás; a lélek előre és hátra is nézhet és erősnek érzi magát halhatatlan Énjének felismerésében.

Gondoljuk csak meg, mennyire átalakítja ez az öntudat az egész életet. Mert mi az életnek az a két legnagyobb gondja, amitől az ember nem tud megszabadulni? Ez a két kínzó szomorúság, melyet mindnyájan éreztünk és érzünk: az elválás és a halál okozta fájdalom, az az elválás, melyet a távolság hoz létre, mikor száz meg száz, ezer meg ezer mérföld választja el a barátot a barátától, s az az elválás, melyet a körülmények megváltozása okoz, amikor a halál függönye legördül a testben levő és a túlsó oldalra költözött lélek közé. Elválás és halál azonban nem létezik annak a számára, aki átlépte a küszöböt, mint létezett akkor, mikor még a külvilágban élt. Bizonyos fokig még érezheti a válás fájdalmát, még szenvedhet, mikor a távolság vagy a halál elválasztja valakijétől, mert még nem rázta le teljesen a tudatlanság bilincset, de ennek a szomorúságnak a fellege már nem sötétítheti be az életét, ez az érzés teljesen már nem szakíthatja meg öntudatát. Az elválás csak addig létezik a számára, amíg fizikai testében van, de ha akarja, kiszállhat ebből a testéből és oda mehet, ahol nem függ sem tértől, sem időtől. Így tehát összes jövőendő életeiből eltűnik a földi élet két legnagyobb szenvedése: nem veszítheti el többé barátait, s a halál sem ragadhatja el többé oldala mellől azokat, akikhez az élet kötelékei fűzik. Ezentúl sem az elválás, sem a halál nem valóság a tanítvány szemében; mindez csak a múlt szenvedése, melynek legrettenetesebb alakjaival most már mindörökre végzett.

De még ezzel sem merítettük ki a tanítvány jelentékenyen megváltozott életkörülményeit. Nemcsak szakadatlan öntudata van, mely lehetetlenné teszi a teljes elválást, de azon kívül tudja, hogy jövőben nem fog visszaesni és nem fog többé úgy érezni, mint előbbi életeiben. Nem fog többé öntudat nélkül a világra jönni, nem fogja életének talán felét elfecsérelni, mert nem tudja, hogy mit keres; nem fog többé úgy a világra jönni, mint aki teljesen tudatlan, akinek látását egy ideig megakadályozza az anyag fátyla, aki nem ismeri életének igazi célját. Vissza fog ugyan még térni, de tudással jön vissza; visszatér, de csupán azért, hogy haladjon, és csak a saját hibája lesz, ha előmenetele lassú, ha nem halad rohamosan előre. Elnyerte azt az öntudatot, amely lehetővé teszi a haladást, miért is ezentúl minden megállás, haladásának minden lassúdása a saját hibája, nem pedig életének szükségképpeni következménye.

Nagyon megváltoztatja azután helyzetét, életkörülményeit az az új közösség, amelybe belépett; az a közösség, melyet semmi sem zavarhat meg, melytől minden kétely és gyanú eltávozott, mely felülemelkedett a földi élet ködfellegein, melybe ez a földi köd többé nem hatolhat be, hogy zavarba hozza a lelket. Mert belépve a Templomba, a Nagy Tanítók színe elé kerül, mert a küszöb átlépése után maga élön látja a Mestereket, és az a körülmény, hogy egy ilyen magasztos közösséggel érintkezhet, mindörökre átalakítja egész életét. Eljutott a maradandó közelébe és a mulandó most már nem fogja rá azt a hatást tenni, amit tett azokban a napokban, amikor még nem ismerte az Örökkévalót. Lábai most már örökre a sziklán állnak és a hullámok nem sodorják le onnan, hogy újból a viharos tengerben kelljen úsznia.

Erről a másik oldalról nézve tehát a további haladás körülményei és feltételei olyan mások, olyan eltérők, hogy a feladat - bár óriási - most már nem látszik annyira megoldhatatlannak. Kezdjük érteni, hogy miért oldották meg a múltban, s miért oldják meg még most is. Kezdjük belátni, hogy ilyen megváltozott körülmények között ezen az Ösvényen, ha még olyan fenséges is, végig lehet haladni; hogy ezeket a meredek hegyre vezető lépéseket - bár a lelket látszólag elérhetetlen magasságok felé viszik - aránylag könnyen meg lehet tenni, és hogy a haladás minden képzeletet felülmúló mértékben meggyorsulhat, ha a tanítvány ezeket az erőket kifejlesztette, ha a sötétség eloszlott és világosság áradt szét.

Ha megfigyeljük ezeket a fokokat, melyeket az említett körülmények között kell elérni, azokat a lépéseket, melyeket még meg kell tenni, és azokat a bilincseket, melyeket még le kell rázni, azt vesszük észre, hogy az emberi gyarlóságok legutolsó nyomai is eltűntek, s hogy alattuk láthatóvá vált az erős, a nyugodt és a tiszta lélek. Az alsóbb Én illúziója megszűnt, és a tanítvány most már láthatja, hogy minden ember egy az igazi Én-nel. A kétely eltűnt, helyét a tudás foglalta el, mert mihelyt a lélek megismerte a valóságot, örökre lehetlenné vált minden kétely. De nem függ többé a lélek a külső dolgoktól, a mulandótól sem, mert a valósággal való élénk érintkezése folytán a külső dolgokat igazi arányukban fogja látni. És ebből aztán megtanulja a lélek, hogy mennyire lényegtelen, mennyire nem fontos a külső anyagi; hogy mindaz, ami az embereket egymástól elválasztja, csupán árny, nem pedig valóság. Rájön, hogy a vallásokban található sok eltérés, és az, hogy vajon melyik szertartásnak nagyobb a hatása, sőt minden exoterikus szertartás is az alsóbb világhoz tartozik, s hogy mindez csupán az emberek lelkei közé emelt képzelt válaszfal. Ezek az árnyaszerű bilincsek is le fognak hullani a tudás útján haladó lélekről, és az emberi gyarlóságoknak ezek az utolsó nyomai is eltűnnek belőle.

A lélek erői pedig ki fognak fejlődni benne. Látni fog, hallani fog és minden oldalról olyan tudás közeledik feléje, amiről eddig még csak nem is álmodott, aminek a felvevására az egész lélek képes lesz. A lélek felvevő- és megismerési képességét most már nem korlátozzák az érzékek, mint korlátozták idelent; ezentúl nincsen elzárva előle a világegyetem legnagyobb része, és amit megismer, amiről tudomást szerez, már nem csupán egy-egy kis töredéke az

univerzumnak. Most minden oldalról tudás özönlik feléje, melyet a lélek egész felülete képes felvenni, befogadni úgy, hogy a tudásban való ezen részesülés úgyszólván az élet folytonos növekedésének a folyamata. Szakadatlanul elárasztja a tudás, melyet a feltárult lélek minden oldalról magába fogad.

Kutató tekintetünket még előbbre irányítva azt látjuk, hogy a lélek megszabadul a látszólag még mindig hozzátapadó utolsó vágyak egészen elhalványult, már szinte éterszerű árnyékaitól is, úgyszólván azoktól az utolsó földi kapcsoktól, melyeknek ereje esetleg még visszatarthatná. Ha azután elérkezünk az utolsó iniciációhoz, a legnagyobbhoz, ahhoz, mely az embert arhattá avatja, azt fogjuk találni, hogy szinte lehetetlen megérteni, lehetetlen felfogni, hogy mik azok a bilincsek, melyeket még nem rázott le, hogy milyen hibái lehetnek még egy ilyen magas rang küszöbén. Ezért nagyon is igaz az, amit az arhat útjáról mond az írás, hogy „olyan nehéz látni, felfedezni, mint madár útját fent a levegőben”. Mert miként a madár, ő sem hagy nyomot maga után; mintha semmi sem érintené, mintha semmi sem akadályozná, úgy száll tova abban a légkörben, melyen útja átvezet. És ebből a régióból olyan békesség árad alá, melyet nem zavarhat meg többé semmi sem. Azt halljuk, hogy az arhatot többé semmi sem ingathatja, semmi sem rázkódthatja meg, hogy ott áll, minden földi vihartól érintetlenül, örökös békességben, zavartalan lelki derűben. Azok, akik ezt az állapotot ismerik és leírták, természetesen csak erőtlen szavakkal írhattak róla, mert a gyenge emberi szó nem fejezheti ki azt, ami az arhatot jellemzi, és csak halvány képet adhat erről a dicső és magasztos állapotról. Azt mondják ugyanis ezek a szavak, hogy az arhat: „Olyan türelmes mint a föld, mint Indra nyílveszője; olyan mint az iszapnélküli tó; új születés nem vár rá. Gondolatai nyugodtak, és nyugodtak szavai és tettei, ha az igazi tudás által kivívta a szabadságot, ha nyugodt ember lett így belőle.”¹⁴

Úgy látszik, hogy ebből a nyugalomból a békesség, a lelki derű és a megingathatatlan nyugodtság érzése árad le ránk, az az érzés, melyet semmi sem befolyásolhat, semmi sem zavarhat meg. És most már értjük, hogy miért írták az ilyenről, hogy „Ott már nincs szenvedés annak a számára, aki zarándoklását befejezte és felülemelkedett a szenvedésen, aki minden oldalról szabaddá tette magát és minden bilincset lerázta.”

Ilyen az arhat, aki az Ösvény végén áll, akinek még csak egy lépést kell megtennie, s azután már nincsen több tanulnivalója. Ez a cél és ilyen az Ösvény, melyre mindenki ráléphet. Így végződik a küzdelem, s a vég - tökéletes béke.

Mikor az előkészítő Ösvény egyes részeit ismertettem, mikor olyan tökéletlen szavakkal beszéltem arról, ami az aranykapu túlsó oldalán van, ugye, hogy néha mintha túlságosan rideg szavakat használtam volna, mintha néha túl sötét és komor színekkel ecseteltem volna az Ösvényt? Ha tényleg így volt, a hiba bennem keresendő, nem pedig az Ösvényben; ha tényleg így áll a dolog, a tévedés oka a szónokban rejlik, nem pedig abban, amit olyan erőtlen szavakkal kísérelt meg leírni.

Mert bár fáradni, küzdeni és szenvedni kell az Ösvényen, azért szent igaz, hogy azok, akik beléptek az Előcsarnokba - nem is szólva azokról, akik már az aranykapun is áthaladtak - a világ minden kincséért sem térnének vissza oda, ahol azelőtt voltak. És nincs a földnek olyan öröme, olyan csábító ígérete, ami azokat, akik átlépték a küszöböt, még csak arra is bírhatná, hogy legalább visszatekintsenek arra a világra, amelyet elhagytak. Mert az előttünk fekvő Ösvény olyan zarándoklás útja, melynek szenvedései édesebbek a földi örömnél, melynek fáradalmi dicsőbbek, jobbak minden földi élvezetnél.

Ha az alsóbb földi élet összes örömeit és élvezeteit egyetlen egy emberi életbe összpontosíthatnánk; ha megtölthetnék csupa élvezettel és ráadásul a szünet nélküli élvezet képességével is megtetézhetnék; ha ebbe a rövid életbe az összes érzéki gyönyörökön kívül az intellektuális élet örömeit is bele lehetne szorítani; ha ki lehetne zárni a szenvedés és a

¹⁴ Az idézetek a Dhammapadá-nak „Az arhat” c. VII. fejezetéből valók.

kimerülés minden lehetőségét; ha ideális életté alakíthatnák ezt az egy életet, már amennyire a földi élet ideál, akkor az Ösvényen való zárandoklás mellett (persze nem a külvilág szempontjából nézve egyes lépéseit) ez a földi örömmel teli élet komor és fakó színekben látszana, harmóniája pedig bántó hangzavar lenne ahhoz a másik harmóniához képest. Mert minden lépést, amit az Ösvényen zárandoklók megtesznek, örökre megtettek; mert minden szenvedést, amit ott el kell szenvedniük, szívesen fogadnak azért a tanulságért, amelyben őket részesíti.

És minél inkább csökken a zárandokok tudatlansága, annál világosabb lesz az Ösvény, minél inkább eltűnnek gyarlóságaik, annál nyugalmasabb lesz, és annál derűsebb, minél inkább elvesztik a földi rezgések befolyásoló- és zavarókéességüket.

Hogy mi van az Ösvény végén, annak csak azok a megmondhatóí, akik a végére értek, hogy milyen a cél, azt csak azok tudják, akik elérték. Azt azonban még az alsóbb fokain zárandoklók is tudják, hogy szenvedései a földi gyönyörökhöz hasonlítva örömmök, s hogy legparányibb kis virága felér a föld minden kincsével-drágaságával. Szüntelenül világító fényének egyetlen sugara, egyetlen egy sugár abból a fényből, mely annál ragyogóbb lesz, minél magasabbra emelkedik a tanítvány, elhomályosít minden földi napfényt, ragyogást. Akik rajta járnak, ismerik azt a békességet, melyet eszünk fel nem foghat, azt az örömet, melyet földi bánat el nem űzhet, a megingathatatlan szikla nyugodt biztonságát, és ismerik a Templomban azt a helyet, ahol boldogság honol örökkön-örökké.